

ZÁKLADY PRAKTICKÉ MAGIE I

Gérard Encausse
(Papus)

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60 Kč** za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

ZÁKLADY
PRAKTICKÉ
MAGIE
I

Gérard Encausse
(Papus)

Přeložil Miloš Maixner

Znění tohoto textu vychází z díla [Základy praktické magie](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Volvox Globator v Praze v roce 2011. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

Text díla (Gérard Encausse [Papus]: Základy praktické magie I), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 20. 8. 2021.

OBSAH

K novému vydání	7
Překladatelova předmluva k 1. vydání	11
Úvod	17
Část první TEORIE ZÁKLADY PRAKTICKÉ MAGIE	25
KAPITOLA 1.....	26
Definice magie	26
KAPITOLA 2.	36
O člověku	36
KAPITOLA 3.	76
Příroda	76
KAPITOLA 4.	103
Prvotyp (Archetyp).....	103
Obrazová příloha	109
Ediční poznámka	115

*Všem,
kdo našli v lidském životě záhady
a chtějí nejprve pochopit
a pak uskutečnit v sobě samých
pravý život lidské bytosti — — —*

K novému vydání

Když jsem poprvé svěřoval veřejnosti svůj překlad Papusovy znamenité knihy o „Magii“, nestalo se tak bez některých pochybností o její osud. Byl jsem si jist tím, že náš lid není nepřítel děcko, u něhož by bylo třeba mnohem úzkostlivější literární opatrnosti než kdekoliv jinde, a proto mi byly lhostejné výtky některých chabých duší z kruhů takzvaných okultistů-teosofů, kteří mi vytýkali, že čtenáře nezodpovědně vydávám v nebezpečné pokušení – zdá se mi směšné tvořit spolky a společnosti, zabývající se okultními, abnormálními a nadsmyslnými psychickými a světovými záhadami, a přitom se chvět před každým pokusem a praktickým použitím psychických a životních sil jako před strašidelnou propastí „černé magie“, vedoucí smělce nezbytně ke zničení, v němž je jen pláč a skřípění zubů. A jsem si jist tím, že je vždy zdrávo podat hledajícímu pomůcku schopnou i jen nepatrně osvětlit stezku, po níž baží – neboť nerozum i bez cizí pomoci vždy nalezne cestu k tropení pošetilostí, a já si příliš nevážím nevinnosti, která hříchu nečiní z nevědomosti; zato však ze zkušenosti vím, jak lehko se zamotá do obtíží i nejlepší vůle, nedostane-li se jí na vytoužené půdě nejmenšího správného pokynu od těch, kdo tu kráčí před ní. Přesvědčen, že Papusova kniha je průzračná pro každého, kdo ji vezme do ruky s jasnou hlavou a zdravou snahou, nebál jsem se svěřit ji obecně komukoliv, protože vím, že Papus a jeho analytická, kritická a ujasňující škola nenadělala mezi snaživci neznáma ani zdaleka tolik škody a zmatku jako dogmatizující a fanatický Allan Kardec a jeho nauky.

A ve výsledku jsem se nijak nezklamal. Kniha měla velký ohlas a i u nás mnohému posloužila, aby nalezl správný názor na podstatu psychické sebevýchovy, která dnes vítězně jde světem, hlavně ve

své mravní aplikaci jako „amerikanismus“, z jehož školy působí knihy Swet Merdenovy, Gouldovy, Mulfordovy a jiné tak úspěšně i u nás. Myslící čtenář nalezne pro tyto i jiné směry plné vysvětlení v první a druhé části Papusovy knihy. A kdo opravdu tuto část „Magie“ pochopil a strávil, pro toho část třetí neskrývá ani nebezpečí, ani záhady; pochopil totiž, čím tato část je, totiž zajímavým příkladem, jak je možno vnějším uspořádáním působivých efektů vyvolat a k účinné práci přivést ty složky naší psychické podstaty, které zpravidla zůstávají neúčinné, protože dřímají pod příkrovem navyklých myšlenek a nacvičených cest „obvyklostí“.

Sugesce bývá prohlašována za klíč k psychickým silám. Pak je ale obraznost dveřmi, jimiž se vchází do tajemné dílny těchto sil, a není jiné cesty, kudy tam nenásilně vniknout a kudy je zdravě a svěže vypustit. Moderní poznatky pokusné psychologie nalezly i jiné cesty, např. mechanické nebo elektrické podráždění nervových a mozkových středisek. Ale tato cesta, právě jako cesta dráždivel chemických (narkotik), činí z člověka stroj a zasahuje do přirozeného vývoje buď neúčinně, nebo ještě mnohem nebezpečněji nežli cesta osobité autosugesce a obraznosti, řízené vlastní uvědomělou rozvahou.

A co se týká nebezpečí, že se ukvapený experimentátor vystavuje ovládnutí protilidskými silami a bytostmi astrálního světa, ukázalo se, že jsem správně a právem počítal s mravní zralostí a životní vyspělostí našeho lidu. Jestliže někde v Evropě, pak jistě v našem národě je vyvinuto nejvyšší mravní středisko lidské bytosti, které lpíc pevně na pravdě, dobru, kráse a obecné prospěšnosti života, uvádí člověka přímo do spojení s božstvím a božským vlivem v přírodě i v člověku a je tak samo bezpečnou a spolehlivou ochranou proti nebezpečím a poblouzením animických složek, která sama jsou s to vydat člověka napospas nelidským proudům.

„Všechno zlo přichází zvenčí“ – proto ten, kdo ve skutečnosti není než vnějším útvarem a shlukem vážných schopností, se při

sebemenším otřesu snadno rozkládá na své prvky. Avšak člověk opravdový, mravní a duchovně vyspělý, člověk skutečný, prochází ohněm nedotčen, ale jen upevněn a utvrzen. Život zevních cílů a zevních požitků je všude stejně nebezpečný pro ty, kdo v sobě nemají vnitřní oporu – vědomosti a znalosti mohou dát jen novou formu osobnímu rozkladu.

Pro bytosti nezdravé a chybné skýtá „život“ dost nebezpečí i ve své „normální“ podobě; zneužívání zevních radostí, sledování nízkých pudů a poddávání se nesvědomitým a nezodpovědným chtíčům denně ničí a rozkládá lidi a lidičky kolem nás přímo ve „společnosti“ – proto není třeba šedivět starostí před astrálním nebezpečím, kde konec konců vůči nebezpečí přímému, zřejmému a rychlému lidská bytost spíše a účinněji nalezne sílu vzdoru a sebeobranu než proti plíživému a zákeřnému jedu obyčejného požitkářství.

Kdo tedy přikračuje k prahům neznáma z touhy po pouhé senzací, ať se toho zdrží. Hraní karet a zábava lehkých mravů jej zničí příjemněji a stejně bezpečně.

Kdo ale cítí skutečnou touhu po poznání, ať studuje bez obav všude, kde je předmět příbuzný a dostupný jeho chápání.

Ale k praktickým pokusům ať přikračuje jen ten, kdo je nesen touhou prospět světu a využít své síly k obecnému užitku. Za tohoto vedení je nesmysl čehokoliv se bát.

Veliká mravní vyspělost našeho lidu se ukázala i v poslední u nás vypuklé epidemii hypnotických představení. Ač je hypnóza přinejmenším stejně nebezpečná jako cokoli jiného, ocitne-li se v nesvědomitých rukou, dosud se u nás nevyskytl případ skutečného zneužití a vykořistění hypnotismu k zločinným účelům. A tak epidemie přešla několika nervovými otřesy a vzápětí to měla dobré, takže opět včas otrásla materialistickou zaujatostí a upozornila na hlubší zájmy a záhady lidské bytosti a lidského života. Obecné volání po zákazu poškozování lidí veřejnými produkcemi, které konec

konců, i když je konají lékaři, přece jen vždy zanechávají v lidské bytosti jisté nezacelené nebo odumřelé jizvy, svědčí o tom, jak mnoho smyslu pro mravní zodpovědnost u nás je. A proto je jasné, že je na čase přestat se skrýváním a opatrnictvím, ale podat veřejnému zájmu uvědomělou a schopnou ruku.

Jako první svazek byla zvolena Papusova „Magie“, neboť ve světové literatuře sotva existuje jiný spis schopný podat tolik informací najednou. Teoretická první část je skutečným klíčem všech okultních a psychických nauk a její soustava byla od té doby jen upevněna a zdůvodněna všemi poznatky moderní psychologické a „metapsychické“ vědy. Druhá část, praktická a sebevýchovná, je skutečným souborem všech hlavních údajů, které v tomto směru máme a které jsou jinde v jednotlivostech rozpracovány do podrobností. A je zajímavé a pro duševní zaměření našeho národa charakteristické, že obě tyto části vždy poutaly hlavní zájem našeho čtenářstva.

Proto jsem se odhodlal vydat první dvě části Papusovy knihy zvlášť a umožnit tím čtenářům získat je levněji než v knize celé. Další část, „Adaptaci“, jistě stejně uvítají všichni, kteří nejen pročetli, ale kteří se i propracovali úlohami a poznatky první části.

Druhý díl pak doplním krátkou úvodní studií, abych usnadnil vniknout do jeho podstaty těm, kdo neznají cizí řeči a nemají dostatečnou přípravu k podobnému studiu odjinud.

Překladatel

Překladatelova předmluva k 1. vydání

Situační pohled na moderní okultismus

Papusova „Magie“ je určena k tomu, aby se českému čtenáři stala můstkem, po němž by přešel od zděděných názorů do onoho ne-smírného kraje „neznáma“, o kterém si duše dovoluje jen snít ve chvílích intimního pohroužení do svých skrytých tužeb a který byl dosavadním a dosud převládajícím názorem prohlašován buď za nepoznatelný našemu vědění, nebo vůbec za neskutečný.

Toto ustavičné, znovu a znovu slýchané tvrzení o omezenosti našeho poznávání, tyto stále opakované názory, že úzký kruh vjemů moderní vědou již probádaných považujeme za celý širý boží svět a nepokoušíme se ani nahlédnout přes onu zeď, kterou kolem nás postavila zaujatost našich učitelů.

Tito učitelé jsou v našich očích stále ještě ozářeni svatozáří oné zásluhy, že nás svou vědou osvobodili z područí bývalých učitelů, kteří nám dávali duchovní a budoucí život za cenu hmotné přítomnosti, nehodné, nedůstojné a prozatímní – – –

Ale není již možno bránit se skličujícímu vědomí, že jsme z rukou materialistické vědy nabyli hmotné žití za cenu života duchovního. Dnes v naší duši žijí stejně silně a nevyvratně dva jasné ideály: svoboda zevní individuální snahy a vědomí duchovního ideálu.

Materialismus nám dal svobodu, ale zploštil, ořezal náš duchovní život. Posíleno cvikem nabytým za jeho vedení, obrací dnes lidstvo zraky tam, kde nikdy nepřestala pálit touha po tom, co mu bylo materialismem odňato: vrací se k tajům duševního života; ne již jako závislé, hlídané děcko, ale jako samostatný, sebeurčením hrdý badatel a dobyvatel.

Vrací se k oněm krajům duše, o nichž mu kdysi pouze nejasně vyprávěla duchovní chůva a o nichž pak nechtěl nic vědět hmotný učitel.

Bylo učiněno mnoho pokusů o vniknutí do onoho neznámého nadhmotného kraje mystéria, kraje skrytého čili okultního světa, a bylo zkoušeno mnoho různých prostředků: jedni spoléhají na prostředky, jimiž věda dobyla hmotnou přírodu, a vlastními silami probádávají tyto taje v moderní pokusné transcendentní psychologii. Druzí se zcela poddávají vlivu onoho mystéria, úplně vylučují vše, čeho nabyli na úrovni hmotné, a od neznámých sil si nechávají vyprávět o onom žití v moderním spiritismu.

Jiní souhlasili s druhými, že hmotné prostředky nevedou k ničemu, ale tvrdí, že rovněž nelze spoléhat na náhody neznáma, a obracejí se pro poučení k těm, kdo tvrdí, že ony taje znají z osobní zkušenosti, dávají se vést učiteli jiných plemen, zestárlých pod vedením duchovních chův svých církví, a uvádějí do našeho života proudy Východu v moderní buddhistické teosofii. Jiní pak hlásají nekompetentnost těchto učitelů, kteří nevyšli z volného bádání, ale z vyprávění jiných, a hledají prostředky k samostatnému bádání, pohružující se do nauk starých badatelů v tradičním okultismu.

Konečně je řada těch, kdo se snaží sloučit všechny tyto prostředky, vybírají ze všeho podle míry svého pochopení a uvádějí do všech těchto zdrojů ducha moderního kriticizmu.

Všichni tito badatelé se více méně rozešli s proudem ostatní vědy; všichni ve svých důsledcích, většina i ve svých prostředcích. Co se týká důsledků, nemůže být nestranný pozorovatel, jenž opravdu zná výsledky různých těchto škol, ani na okamžik v pochybnostech, že nejvíce dosáhli a daleko, daleko nejdále došli ti, kteří se vlastní silou vrhli do praktického bádání, vedeni naukami starého podání, praktičtí tradiční okultisté, hermetikové.

A ostatní svět? Ten, jenž se neodchýlil od svých uznaných, oficiálních vědeckých učitelů? A tito učitelé? Jak oni se chovají k nepopíratelným výsledkům okultistů?

Jednou z prvních zásad vědecké obce je zachování vědecké souvislosti. Zcela právem žádají uznání představitelé moderního vědění, aby každý objev a každý pokrok byl řádně setkán a seřazen, uveden do spojitosti s dosavadním poznáním tak, aby zbytečně nastaly mezery a roztržky v jednotném táboře vědy, aby nepovstaly ostrůvky vědění, jež nesouvisíce s ostatními, učinily by z lidstva i na poli vědy řadu nesouvislých a sobě si navzájem nerozumějících intelektuálních národů rozdílného ideového původu a rozdílných plemen. Nedivme se tedy, že se zdráhají skokem opustit svůj tábor, v němž mohou poukázat na tolik zdárných výsledků na poli hmotném, a žádají, aby jim byla dána možnost dospět k okultním výsledkům v souvislosti s jejich dosavadním snažením.

A je to především Papus, jenž se ujal úlohy spojit okultismus s moderní vědou a ukázat souvislost a totožnost zásad obojího pole lidského poznání.

Ve své „Magii“ vykládá Papus okultistické učení o přirozeném složení člověka a přírody. Vykládá je způsobem a prostředky fyziologie a moderní přírodovědy. Ukazuje shodnost zásad okultní tradice a moderní vědy. Podává z jedné strany moderně založený vědecký základ okultismu, z druhé strany možnost nahlédnout na základě vlastního názoru na způsob, jak na přírodní problémy nazírali staří. – Základní myšlenkou Papusova díla je tedy rozptýlit předsudky a umožnit ne-okultistovi stát se okultistou, aniž by musel obětovat i jen špetku oněch zásad kritiky a vědeckého sebevědomí, na něž je moderní člověk právem hrdý.

Ale cena Papusova díla tím není vyčerpána. Činí-li Papus takto pořádek s předsudky materialismu, činí z druhé strany i pořádek mezi poblouženými a předsudky v táboře okultistů. Jakožto člověk veskrze moderní, odmítá Papus všechno naprosté spoléhání na cizí autoritu, kterou připouští jen jako rádce, ale ne jako vůdce; proto jej vidíme stavět se pevně proti výstřelkům onoho falešného okultního mysticismu, jenž není schopen stát na svých vlastních nohou a hledá

učitelské autority buď ve světě nadhmotném, nebo opisuje nauky cizích mistrů. Nehlásá věření, ale bádání. Poměry, za nichž byla jeho „Magie“ napsána, způsobily, že se postavil do opozice jmenovitě proti naukám hlásaným na evropském západě školou „esoterického buddhismu“, teosofickou společností, v níž Papus a s ním všichni osobně, vlastní zkušeností pracující okultisté západu vidí nepřítele samostatného duchovního rozvoje naší doby a nacházejí v tomto pokusu roubovat plody cizí, klesající kultury na náš mladý západní kmen, ne zušlechtění, ale otravu naší vlastní mízy. Od té doby uplynula hezká řada let – a zkušenost dala Papusovi za pravdu. Teosofická společnost vykonala svou úlohu: vniknutím cizích šťáv do evropského organismu byly vyburcovány v něm ukryté životní síly, svatyně, v nichž byly po dobu zatmělosti ukryty poklady domácích tradic, otevřely své brány a mohutné hnutí západního okultismu bylo takto vyvoláno do praktické existence a do veřejného života takřka přes noc. Dnes, kdy tato úloha probuzení západního okultismu, kterou musela teosofická společnost vykonat, byla provedena, vidíme tuto společnost rozpadávat se a vůči hledně se měnit. Cizí živly jsou tráveny západním duchem a duch, jenž dnes vládne v jejích řadách, je zcela jiný, než byl tehdy, kdy se domnívala, že má právo s pohrdáním pohlížet ze sněžných Himálají na vše, co děje se na západních pláních. Každý opravdový okultista dosud pohlíží k Himálajím s úctou, ale také ví, že co k nám přišlo v tomto jménu, se liší od učení, jehož jménem se kryje, právě tak, jako se středověká scholastika lišila od učení Ježíšova.

Teosofická společnost byla nucena uznat svoje omyly a mezi jejími evropskými reprezentanty dnes nemůže být pochyby o tom, že bude úplně přizpůsobena západnímu duchu. Alespoň na evropské pevnině z tohoto bývalého proudu dnes již zbývá vlastně jen jméno, pod nímž vládne v jejím dosud mohutném organismu duch jiný, který ji neutvořil...

Je ještě nutno zmínit se o druhém, u nás mocném proudu: o spiritismu. Spiritismu náleží zásluha, že to byl on, jenž prorazil kamennou ohradu, kterou materialismus sepjal své věřící. Před jeho drtivými ranami byla nucena kapitulovat řada nejznamenitějších učenců, a těm, kdo spiritismus vyvolali, patří v první řadě zásluha, že hradby materialismu jsou dnes nadobro rozvaleny. Když se neviditelno samo přihlásilo o slovo armádou nevysvětlitelných úkazů a sil, které vnikly do celého lidstva, od hradu králů až do chatrčí horských dělníků, bylo marné bránit nadsmyslnu v přístupu zbraněmi z kasáren akademických stolic. Spiritismus postavil celou veřejnost před nepopiratelná fakta – a proti faktům veřejně známým nelze bojovat. Spiritismus takto vyhověl faktické potřebě doby a má mimo to zásluhu, že v nejširších vrstvách znovu oživil víru v nesmrtelnost a nekonečnost žití a vyhověl tím náboženské potřebě lidu, v němž se stal mocným stavitelem proti šířícímu se raku materialisticko-ateistického socialismu. Že nevyhověl též potřebě intelektuální, ukázala nejlépe teosofická společnost, která – ač se proti němu příkře postavila – získávala své členy hlavně z řad inteligentů, kteří uznávali spiritistická fakta, ale nenalézali v naukách spiritismu onu rozumovou potravu, na kterou si jako odchovanci moderní vědy navykli.

Racionalistická teosofie našla svého soka a vítěze v západním okultismu; nábožensky naladěný spiritismus je sledován jiným hnutím, jemuž prorazil a připravuje cestu a které se již počíná hlásit i na povrchu veřejnosti, spojujíc zásady volnosti a osobního snažení spiritismu se zásadami soustavnosti a tradiční pravdivosti. Nechci předbíhat událostem a ponechávám nejbližší době, aby toto mocné hnutí hledajících duší přivedla k platnosti i u nás. Poznávám jen, že vůči tomu, co je ve snahách teosofů a spiritistů krásného a vznešeného, přichází i toto hnutí jako každá skutečná pravda: „ne rušit zákon, ale naplnit jej.“

Taková je situace, za jaké je veřejnosti podávána tato Papusova kniha, která pro různé příčiny spočívající ve stavu věcí u nás, je vydána snad trochu nepřipraveně a nakvap. Ovšem kde se jedná o nutnou pozitivní práci, je nutno obětovat maličkosti, aby se připravilo velké. Doufám, že „Magie“ i u nás dostojí svému úkolu a oplodní duše v našem národě od věků samostatně myslitelském, snad více připravovaném pro doby příští než leckde jinde. Budu šťasten, vzbudí-li aspoň touhu poznat více z onoho proudu západního okultismu, jenž kolem nás stále silněji vlní myslmi, čeře i u nás klid všech, kdo jsou schopni od našeho úporného životního a národního zápasu vzhlednout vzhůru k výšinám nadhvězdného Ideálu.

Úvod

„Smrt ideálu“, tak by mohlo znít heslo XIX. století.

Všude vzrostlo a zjevně prospívá to, co jsme zvykli nazývat pozitivním duchem. Ve vědě divuplné práce analytiků zdolaly legendy a sentimentálnost vlité do našich srdcí matkami, vychovatelkami našeho dětství, a materialismus si dobyl občanského práva na univerzitě. V umění vládne naturalismus, ostatně dosud hájený geniálním mužem.¹ I v lásce nahradil „pozitivní duch“ téměř všude šlechetné nadšení minulých dnů, a pokolení škarohlídů ráčí vyměnit své fyzické neschopnosti za dukáty slečny, které její rodiče ukládají na pět až deset procent, podle toho, jak dopadne svatební smlouva. Mám vykládat o náboženství těmto farizejům, z nichž se skládá naše kněžstvo, či těmto modlářům, z nichž se skládají naši věřící, odměňující svůj bigotismus podle pozlátka Církve?

A přece, jak bylo všechno toto počtářské a rozumovačské období užitečné k osvobození všeobecného rozumu! Jak nesmírné pokroky je možno čekat od tohoto sestoupení ideálu do podsklepi, za předpokladu, že tento ideál, ještě celý nasáklý spatřeným utrpením, opět vystoupí do svého intelektuálního střediska.

Neboť je-li na světě věčná pravda, je pravdou i to, že materialismus má již sám v sobě zárodek svého pádu.

A proto – na konci XIX. století – když pan Charcot² znovunalezl v Salpêtrièrè³ křečové fáze starověké sibylly, středověké čarodějnice a moderní konvulsionářky, provozuje magii. Dr. Luys,⁴ přenášeje

1 Autor míní Emila Zolu.

2 Profesor pařížské univerzity, slavný svými pracemi o hypnotismu a hysterii.

3 Salpêtrièrè, pařížský ústav pro léčení hysterických a šílených žen.

4 Ředitel nemocnice de la Charité, kde je Papus ředitelem hypnoléčebného oddělení.

v nemocnici de la Charité nemoci z jednoho organismu do druhého pomocí transplantace,⁵ provozuje magii. Pánové Liébault a Bernheim,⁶ tvořící v Nancy sugescí mozkové larvy, provádějí magii. Stejně plukovník de Rochas⁷ na polytechnické škole, dává svým subjektům pociťovat zdálky vše, čím působí na voskovou figurku, provádí magii prvního řádu, zcela jako pan profesor Richet⁸ konstatuje magická fakta. A pan Horace Pelletier, jak vysvětluje ze zprávy bývalého chovance polytechnické školy, pana Louise Lemerle, když znovunalezl způsoby indických fakírů a pohyboval prostřednictvím svého slova neživými předměty – jako kdysi Orfeus – je mágem v malém.

Nebudeme mluvit o oněch preludech, „strašidlech“ živoucích lidí, o oněch obrazech lidí umírajících, o oněch zjeveních neviditelných, které tak otráslly strnulostí našich otupených fyziologií a položily před zraky materialismu, smyslovosti, naturalismu a ateismu znepokojivou záhadu onoho řádu vědomostí, které již byly zařazeny mezi hračky zašlých dob, záhadu magie – máme-li ji nazvat pravým jménem.

Události se hromadí, svrchovaně logické ve své brutálnosti. Je nutno přistoupit k tomuto studiu; ale zbabělost, která je vlastní veškeré líné nehybnosti a veškeré líné rutině, hledá zadní dvířka, kudy by unikla nezbytnému závěrku, jež cítí již jako nezbytný.

Zavádějí se ankety k ustanovení fakt, píšící se tlusté knihy ke shrnutí příznivých úsudků ankety, zakládají se nudné a vědecké revue k sdělení statistiky psychologických úkazů a shromažďují se sjezdy k nalezení „přijatelných“ výrazů a pojmenování k užítku

5 Transplantace, přenos, přenesení „sazenice“, viz dále v knize.

6 Tvůrci moderního vědeckého hypnotismu, vůdcové školy v Nancy.

7 Objevitel somnambulických stupňů hypnotismu, vybavení citlivosti, hybné síly, atd.

8 Slavný fyziolog, profesor pařížské univerzity.

těsných mozečků novo-filozofů a ještě těsnějších názorů žokejů a panenek, jež tvoří parfémované posluchačstvo našich roztomilých profesorů intelektuality v jejich „elegantních“ kursech.

Lze nastoupit dvojí cestu. Je možno se spokojit sbíráním těchto zvláštních fakt, aniž bychom se kdy odvážili otevřeně přistoupit k naukám, jež z těchto fakt plynou. To je takzvaná vědecká kariéra, kterou doporučuji obzvláště mladým medikům, chtivým tučných platů a akademických křesel. Je též možno postoupit až k původu těchto skrytých věd, studovat staré, kteří znali tato fakta a jiná podobná, a zvali vše pravým jménem; pak provozujeme magii vědomě a rozumově: to je cesta odmítnutých, zákázonosných a prokletých. Nedoporučuji ji nikomu, neboť nevede ani k bohatství, ani k úředním poctám, a kdo se k ní přiblíží, než ji nastoupí, ať je připraven snést tři velké zasněcovací oběti, umět trpět, zdržet se a umírat.

Ale ať už ho očekává jakýkoliv osud, nesmí se chovatel posvátné tradice prohřešit svému poslání. Až dodnes byla naučení esoterismu uzavřena v lůně okultních bratrstev, která je zachovala netknuta. Nadešel okamžik, kdy vystoupí z ústraní až dosud nezbytného a uvedou na pravou míru chabé kopie a klamná ponětí, která se snaží rozšířit v davu směšné osobnosti nebo nevědomí badatelé. Nyní je nutno, aby duch svobody zvítězil nad klerikálním zatemňovačstvím, odhalil beze strachu nauky praktické magie a přizpůsobil je vědě naší doby. A ať se ti, kdo vědí, této publikace nehrozí: mase hyliků, hmotařů se toto vše bude zdát prázdným sněním nebo šíleným blouzněním a pochopí a budou jednat jen ti, kdo jsou hodni mystického adeptství. Magická fakta jsou nebezpečná, a podle příkladu jednoho z našich největších současných mistrů Eliphase Léviho⁹ varuji hned předem neopatrné, že se vydávají v nebezpečí

9 Eliphas Lévi Zahed, pravým jménem abbé (kněz) Alfons Louis Constant, *1810, †1875, obnovitel okultismu, jenž svým vystoupením dal jako první podpuď k nynějšímu modernímu rozmachu okultismu v naší době. Napsal řadu děl o magii a okultní vědě vůbec.

šílenství nebo smrti, pokud sledují tato studia z pouhé zvědavosti. Kdokoliv se bojí utrpení, obává se strádání nebo se hrozí smrti, učiní jistě lépe, bude-li místo magie studovat sport a lýtka baletek pro něho budou vhodnějším divadlem než vidění astrálna.

Ostatně existují pokleslé magické experimenty, k použití bázlivým lidem, a já mohu jen důtklivě radit těm, kdo se chtějí po obědě poba- vit, provozování takzvaných spiritistických projevů. Není to obtížné a je to velmi zábavné. A pak, je to tak vzdálené od opravdové magie, že není třeba obávat se vážných příhod, pokud se včas zastavíme.

* * *

V okamžiku pádu a přeměny starého světa daly svatyně svolení k rozhlášení jedné části mystérií: a alexandrijská škola, gnose a ro- dící se křesťanství volaly všechny rozumné bytosti k posvátnému obcování s božským Slovem.

Naše doba jeví nápadné podobnosti s posledními stoletími starého světa. Katolicismus zaujal na Zápádě místo starověkých náboženských nauk a farizejové změnili průběhem věků jen jméno.

Všechny filozofické školy jsou v rozruchu a katolicismus se na- lézá ve smrtelné křeči, raněn klerikálním farizejstvím.

Současně vycházejí na světlo nejrůznější nauky a nejtajnější tradice. Východní tradice, reprezentovaná buddhismem, se marně pokusila zmocnit intelektu staré pevniny. Na veřejnost hned vy- stoupily školy přechovávající západní tradice a přihlásily se o místo, které se jim pokoušela vzít mlhavá indická mystika (která ve Francii náhle klesla na šest představitelů). Kabala ustavila svoje učení; Martinismus, novějšího původu, rozšířil svůj vliv a sledoval, jak se počet jeho zasvěcenců stonásobí; znovu se objevuje gnose živější než kdy předtím; a toto neočekávané hnutí, jež vede duchy k spi- ritualistické filozofii, je tak zřejmé, že povstávají řemeslníci, kteří se bez tradice a bez vědomostí pouštějí do výroby „magických děl“,

jako dříve vyráběli pojednání o „popularizaci věd“ a jako budou zítra vyrábět příruční knihy čarodějství. Proti nim existuje jediná účinná zbraň: světlo tak úplné, jak jen je to možné.

Co výstředních titulů, co reputací zbudovaných na odvaze prázdných tvrzení a na neospravedlněné pýše se zhroutí jako domky z karet, až každý bude mít pojem o původu, přeměnách a přízpusobeníh magických praktik. Jen pro tyto lidi jsou tyto knihy „nebezpečným pojednáním“, neboť oni se velice podobají „klátícím se třtinám“ na břehu.

A přece, jestliže obdobnosti založené na zákoně „vývoje myšlenky“ jsou pravdivé, nemůže si žádná z těchto nyní činných škol činit nárok na vítězství. Všechny tyto opozice, všechny tyto zápasy pracují na přerodu; a jen abych podle svých sil pomohl obeplout toto nebezpečné předhoří, rozhodl jsem se nakvap uveřejnit souhrn svých prací. Jsem si ostatně jist, že neshlédnu zaslíbenou zemi, jejíž spatření je vyhrazeno budoucím pokolením.

Budiž mi dovoleno podat zde některé podrobnosti o rozvrhu tohoto díla.

* * *

Šest let jsem shromažďoval dokumenty a prováděl pokusy nutné k sepsání knihy o experimentální magii, které by ukázaly, že všechny magické úkony jsou vědeckými experimenty prováděnými na silách dosud málo známých, ale ve svých všeobecných zákonech velmi podobných nejpůsobivějším silám fyzickým, jako magnetismu a elektřině.

Příprava takového díla je dlouhá, a budu proto potřebovat ještě několik let, abych je dovedl ke zdárnému konci.

A zatím vůči množství se omylům, páchaným ve jménu magie, vůči směšnosti, kterou jistý autor¹⁰, velký umělec, ale špatný

10 Joséphin Péladan. (*Pozn. překl.*)

experimentátor, pokrývá vše, co souvisí s těmito studii, a hlavně vůči důtklivým rozkladům mých přátel, jsem se rozhodl uveřejnit tento co nejtěsnější a co nejvíce vědecký souhrn této praktické části okultní vědy. Tento souhrn má sloužit pouze jako úvod k výbornému „Rituálu“ Eliphase Léviho, jemuž obecně vytýkají, že není dost praktický, poněvadž ho nechápou.

První část mojí práce, teorie, ukazuje teorie Pythagorovy a Platonovy přízpusobené současné psychologii, znovu přijaté Fabre d'Olivetem a znetvořené všemi překladateli.

Druhá část, realizace (uskutečnění), studuje možné projevení schopností lidské bytosti pod vlivem různých reakcí, přicházejících zvenčí. Je tu pojednáno o „zdravotnictví rozumu“, jež tvoří jednu z nejlástnějších částí našeho osobního hádání. Kapitola o astrologii se již dotýká čistě technické části magie.

V adaptaci (přízpusobení) vstupují oběma nohama do učení čistě tradičního. K tomuto bodu směřují moje praktické pokusy a mám důvody k prohlášení, že tu ještě potřebuji několik dalších let. Z nedostatku času jsem se musel držet dokumentů pocházejících z rukopisů a „žaltářů“ a nečiním si iluze o podivném dojmu, který četba některých z těchto nauk učiní na současníka zvyklého na pozitivistické teorie. Dokumenty podané v této kapitole mohou být ale naopak mocnou podporou pro nezávislého badatele, protože ho ušetří velkých časových a finančních ztrát.

Protože tu již jedním o věcech zcela osobních, žádám, aby mi bylo čtenáři dovoleno představit osobu Papuse, jehož jméno je přejato od lékaře, démona první hodiny Nyctameronu Apollonia z Thyany. Čtenář pak bude vědět, s kým má co činit, a bude moci knihu zavřít, nebo ji hodit do ohně – jak mu bude libo.

Povoláním jsem doktorem lékařství v Paříži, kde jsem studoval, a zaměstnáním jsem studentem věd okultních. Lékařská kariéra byla jen přípravou k zaměstnání, neboť jakožto nemocniční externista jsem započal studium hypnotismu v nemocnici sv. Antonína,

pokračoval jsem v něm v nemocnici de la Charité, kde jsem obdržel bronzovou medaili Veřejné pomoci a stal jsem se šéfem laboratoře pro hypnoterapii. Svoje večery jsem věnoval návštěvám mystických kroužků, kde jsem měl po čtyři léta svého pátrání příležitost být přítomen těm nejpobuřlivějším psychickým úkazům, které se mohou naskytnout. V této době jsem sebral nejdůležitější poznámky týkající se sestoupení magických pokusů do úkazů současného magnetismu a spiritismu. Současně jsem vstoupil do styku s okultními bratrstvy Evropy a Orientu. Nemám tu na mysli teosofickou společnost, sdružení bez tradice a bez syntetického učení, ze které všichni francouzští spisovatelé spěchali vystoupit, jak rychle jen mohli. Já sám jsem žádal o vyloučení z tohoto okolí, tak aby se všichni členové této společnosti dozvěděli o mém rozhodnutí, které mělo být utajeno, a to z platných důvodů. Hlasitě se přiznávám, že to málo vážných podniků, které jsem mohl zkusit a ověřit, mi bylo sděleno jistou orientální společností, jejímž jsem členem nejnižšího stupně. Ale všechny tyto historiky by nebyly pro čtenáře zajímavé. Postačí mu vědět, že moje lékařské povolání mu poněkud zaručuje naše znalosti fyziologie a že co se týká ostatního, odvolávám se na svou vlastní kariéru a na svá díla, tedy jediné ručitele, které bych mohl nabídnout jako odpověď na pomluvy a urážky, jimiž bylo moje realizační dílo vždy obklíčeno.

Nečiním si žádné iluze o četných nedokonalostech tohoto díla, které je jen jakousi předmluvou díla úplnějšího a objemnějšího, které uveřejním po svazcích pod názvem „Metodické pojednání o praktické magii“. Toto metodické pojednání – skutečným-li své přání – bude encyklopedií této otázky a bude obsahovat úplné otisky nejvzácnějších knih, rukopisů a žaltářů.

Připojuji ještě, že toto elementární pojednání, které je zčásti sestaveno z poznámek sebraných během několika let, bylo napsáno za šest měsíců v nejrůznějších prostředích, v denních zaneprázdněných mého hmotného žití. První kapitoly teorie vznikaly na venkově

v okolí Paříže. Realizace byla napsána v Paříži v Národní knihovně, velmi bohaté na rukopisy a vzácné knihy o těchto věcech. Konečně adaptace byla započata v Bruselu, pokračoval jsem na ní v Paříži a byla skončena v zimě, v lednu, v Cannes. Proto se dovolávám veškeré shovívavosti ze strany čtenáře, ale ubezpečuji jej, že jsem zpracování této látky, tak málo známé většině současníků, věnoval veškerou péči.

Papus

Část první

**ZÁKLADY
PRAKTICKÉ
MAGIE**

TEORIE

KAPITOLA 1.

Definice magie

Jistě znáte příběh s Kolumbovým vejcem. Nebudu vám jej vypravovat znovu.

Tento příběh ukazuje, že nejobtížnější bývá nalézt věci nejprostší. A tak je tomu i s magií; zdá-li se být temná a zdá-li se tak obtížné ji pochopit (ovšem pro ty, kdo ji studují vážně), je to jen pro spletnosti, do kterých se badatel hned na počátku zamotá. – Svým obvyklým čtenářům jsem znám jako autor, jenž rád užívá, ano nadužívá obrazů a porovnání: ať je to chyba či přednost, je to mým zastaralým zvykem, od něhož neustoupím ani v tomto svém díle. A tak nevím, jak lépe začít svoji studii o magii než otázkou snad směšnou: Pozorovali jste někdy kočár projíždějící ulicemi města? – K čemu tato bizarní otázka, řeknete. – Prostě proto, že jestliže jste někdy vážně pozorovali kočár, jste s to velmi rychle pochopit mechaniku, filozofii a hlavně magii. Hned vysvětlím jak:

Zdá-li se vám moje otázka a ještě více má odpověď směšná, je to jen proto, že neumíte pozorovat. Samozřejmě vidíte, ale nepozorujete; zakoušíte pasivně pocity, ale není vaším zvykem o nich přemítat, hledat vzájemné vztahy věcí, ani ne vztahy na pohled nejhrubší. Sokrates jednou uviděl procházet athénskými ulicemi muže s břemenem dříví a pozoroval umělecký způsob, jímž bylo dříví srovnáno. Šel k muži, dal se s ním do řeči a udělal z něho Xenofonta. Sokrates viděl více svým mozkiem než očima.

A tak, chcete-li studovat magii, začněte tím, že dobře pochopíte, co se naskytne vaší pozornosti ve vašem okolí. Všechny tyto věci, jež působí na vaše fyzické smysly, vůbec celý viditelný svět, to vše je zajímavé jen jako překlady – do hrubší řeči – zákonů a idejí, jež

se vybaví z pocitů, jestliže tyto pocity byly nejen vsáty smyslovým ústrojím, ale i stráveny mozkiem.

Jste-li lidmi vážnými, nezajímá vás na člověku šat, ale povaha, jeho způsob jednání. Šaty a hlavně způsob, jak je nosí, mohou ovšem přibližně naznačit jeho vychování, ale to vše je jen odlesk, jen více méně nepřesný obraz jeho pravé přirozenosti.

Tak i všechny fyzické zjevy, jež poutají naše smysly, jsou jenom reflexy, obrazy, jen pouhý šat vyšších prvků, totiž idejí. Tento bronz přede mnou není nic než šat, do něhož umělec oděl svou ideu: tato židle není nic než fyzický překlad řemeslníkovy ideje; a tak je to v celé přírodě; strom, hmyz, květina jsou jen hmotným překladem ideální řeči – a to ve skutečném slova smyslu.

Tato řeč zůstává nepochopitelná pro vědce, jenž se zabývá jen šatem předmětů a zjevů, totiž úkazy samotnými, a jenž je jimi již cele zaujat; ale básníci a ženy chápou tuto tajemnou řeč lépe než jakoukoli jinou; neboť básníci a ženy instinktivně vědí, co je všeobecná láska.

Hned uvidíme, proč je magie vědou lásky. Prozatím se však vraťme ke svému kočáru.

Kočár, kůň, kočí; – v tom je celá filozofie, celá magie –, ovšem jen tehdy, jestliže hledíme na tento hrubý zjev jako na analogický¹¹ (obdobný) vzor a jestliže jej dovedeme pozorovat.

Pozorovali jste, že kdyby inteligentní bytost – kočí – chtěla uvést do pohybu svůj kočár bez koně, kočár by se nehnul?

Nesmějte se a nenazývejte mne Calinem; neboť kladu-li vám tuto otázku, je to proto, že mnozí, velmi mnozí se domýšlejí, že magie je umění uvádět do pohybu kočáry bez koní, nebo, abych mluvil vyšší řečí, umění působit vůlí na hmotu, a to bez jakéhokoliv prostředníka.

11 Analogie – pochod, kterým ze vztahů objevených při některém zjevu hledáme obdobné vztahy při jevu jiném. (*Pozn. překl.*)

Ale zapamatujme si tento první poznatek, že kočí se nemůže vézt na kočáru bez hybatele, jímž je v tomto případě kůň.

Pozorovali jste však, že kůň je silnější než kočí, ale že kočí přece pomocí uzdy užívá a ovládá hrubou silou zvířete, které řídí.

Jestliže jste toto vše zpozorovali, jste již napůl mágy a můžeme bez obavy pokračovat v našem studiu, překládající stále vaše pozorování do „rozumové“ řeči.

Kočí představuje intelekt a hlavně vůli, čili to, co řídí celou soustavu, princip řídící.

Kočár představuje hmotu, to, co je nehybné a co nese vše, čili princip pohybovaný.

Kůň představuje sílu. Tím, že poslouchá kočího a působí na kočár, hýbe kůň celou soustavou. To je princip hybný, který je současně prostředníkem mezi kočárem a kočím a pojítkem, jež spojuje nositele se řiditelem, čili hmotu s vůlí.

Jestliže jste toto vše dobře pochopili, pak umíte pozorovat kočár a jste blízko tomu, abyste pochopili, čím je magie.

Chápete, že nejdůležitější je znalost umění, jak řídit koně, znát prostředky, jimiž se lze vyhnout jeho úskokům a kličkám, znát, jak ho v daném okamžiku přimět ke krajnímu vypětí sil a jak ho šetřit, je-li cesta dlouhá, atd. atd.

V praxi je kůň lidskou vůlí; kůň je životností, totožnou ve svých příčinách a účincích pro všechny neoduševněné bytosti; život je prostředníkem, pojítkem, bez něhož vůle stejně nebude s to působit na hmotu, jako nepůsobí kočí na kočár, jestliže jsme mu odvedli koně.

Zeptejte se lékaře, co nastane, když váš mozek nemá dost krve, aby konal své úkony. Pak se vaše vůle může namáhat sebevíc, aby uvedla vaše tělo do pohybu, bude vám přecházet sluch i zrak, a potrvá-li to byť i jen krátce, ztratíte rychle vědomí. Anemie, chudokrevnost, to je nedostatek živé síly (dynamismu) v krvi; a tento dynamismus, tuto živou sílu, kterou vaše krev přináší do

všech vašich orgánů, počítaje v ně i mozek, nazývejte si ji kyslíkem, teplem nebo oxyhemoglobinem, označujete ji vždy jen podle jejího zevnějšíku, podle jejího šatu; nazvete ji životní silou a naznačíte ji podle jejího charakteru.

A nyní pohleďte, jak je užitečné pozorovat kočár projíždějící se ulicemi; náš kůň se stal obrazem krve či lépe ještě obrazem životní síly činné v našem organismu; a přirozeně shledáte, že kočár bude obrazem těla a kočí obrazem vaší vůle.

Upadneme-li do zlosti a hněvu, rozčílíme-li se, až ztrácíme hlavu, vstoupí nám krev do hlavy – kůň se splaší, a pak běda kočímu, nemá-li pevné pěsti. Tu je povinností kočího nepustit uzdu a pevně táhnout a kůň, poněnáhu zkrocen touto energií, se úplně ztiší. Zcela tak je tomu i s člověkem: jeho kočí, vůle, má energicky působit na jeho vášeň a hněv; uzda, jež víže životní sílu k vůli, má být napjata; pak celá bytost opět rychle nabude své chladnokrevnosti.

Co potřeboval kočí, aby ovládl zvíře desetkrát silnější než je sám? Dostatečně dlouhý kožený řemen a správně umístěné železné udidlo – to je vše. Dále uvidíme, jak velký úkol má v magii nervová síla, jež je prostředníkem, jímž vůle působí na organismus; ale nepředbíhejme.

Známe-li, že je člověk složen z těla, života a vůle, jsme již mágy?

Ó ne! Právě tak málo je kočím ten, kdo ví, že k jízdě je třeba vozu, koně a kočího. Abychom byli mágy, nestačí vědět něco teoreticky, nestačí ani, zjistíme-li podrobně z nějaké knihy, jak je třeba jednat v jednotlivých případech; je třeba, abychom sami přiložili ruku k dílu, neboť jen řídíme-li často stále divočejší koně, staneme se kočími.

Magie se od obecné okultní vědy liší hlavně tím, že magie je věda praktická, okultismus pak věda hlavně teoretická. Ale chtít provozovat magii bez znalosti okultismu, to je, jako bychom chtěli řídit lokomotivu, aniž bychom prošli odbornou teoretickou školou.

Jako je snem dítěte, jemuž jsme dali dřevěnou šavli, stát se generálem, aniž by prošlo kasárnami, tak nevědomec, jenž slyší mluvit

o těchto věcech, blouzní o tom, aby mohl pomocí nazpaměť naučených formulek poroučet vodám a slunci – to vše jen proto, aby tím „imponoval“ svým přátelům nebo aby snáze svedl statkářku ze sousední vsi.

A pak je velmi pohněván a zklamán, když se mu dobrodružství uboze zhatí. Ale co by řekli vojáci, kdyby jim chtěl rozkazovat hoch s dřevěnou šavlí? Než se pokusíte rozkazovat silám, jež působí v obilném zrnku, naučte se rozkazovat silám, jež působí ve vás samých. Pochopte, že než někdo vystoupí na učitelskou stolicí na univerzitě, musí projít školou, gymnáziem a univerzitou. Zdá-li se vám toto vše příliš zdlouhavé, staňte se vozkou – k tomu vám stačí škola nebo několikaměsíční učení.

Protože je magie praktickou vědou, vyžaduje předchozí teoretické znalosti jako všechny praktické vědy. Ovšem je možno stát se strojníkem po dokončení technické školy, pak jsme strojnickým inženýrem; anebo strojníkem po vyučení, pak jsme strojnickým řemeslníkem. Stejně tak jsou na našem venkově magičtí řemeslníci, kteří provádějí podivuhodné koušky a léčí. Naučili se tomu přihlížením, jak to činí jejich učitelé. Lidé je obyčejně nazývají „čarodějové“ nebo „zaklínači“ a bojí se jich; ale na mou věru, zbytečně a neprávem.

Vedle těchto magických dělníků existují i badatelé, kteří znají teorii prováděných zjevů: to jsou inženýři magie; a k těm se tímto dílkem obracím.

Praktická magie je vědou užitou, vědou, jež užívá teoretických poznatků k vyvození praktických jevů.

Čeho tu praktik užívá? Své vůle. To je řídicí princip, kočí soustavy. Ale k čemu užívá této vůle?

Nikdy k působení na hmotu. Jinak by si vedl jako nevědomec, jako kočí, jenž sebou zmítá na kozlíku, láteří a chtěl by uvést do pohybu svůj kočár, když zanechal koně v konírně. Kočí působí na koně, a ne na kočár.

Již potřetí opakuji tuto všední pravdu a během výkladu ji budu muset opakovat ještě častěji. Jednou z velkých zásluh okultní vědy

je právě to, že rozhodla a stanovila, že duch nemůže působit přímo na hmotu; působí na prostředníka a tento prostředník, ne duch sám, působí na hmotu.

Praktik musí působit svou vůlí ne přímo na hmotu, ale na to, co stále hmotu přeměňuje, co v okultismu nazýváme tvárlivou (formační) úrovní hmotného světa, úrovní astrální.

Ve starověku bylo možno vyměřit magii jako „vědu o užití vůle k působení na přírodní síly“, neboť dnešní fyzické vědy patřily do jejího oboru a studující magie se učil užívat teplo, světlo a též elektřinu, jak ukazuje život rabbiho Jedechiela za Ludvíka Svatého.

Ale dnes je tento výměr příliš obsažný a neodpovídá představě, kterou si má okultista učinit o praktické magii.

Ovšemže jsou to síly přírodní, na něž nechává praktik svou vůli působit. Ale které síly to jsou?

Nejsou to síly fyzické, neboť ty dnes spadají do oboru inženýra a ne praktického okultisty. Avšak nad těmito fyzickými silami jsou síly nadfyzické (hyperfyzické), jež se liší od sil fyzických jen tím, že jsou vyvozovány bytostmi živými a ne stroji. Nemluvíme tu však ani o vyzařování tepla, světla, ba ani o elektřině živých bytostí. To jsou síly zcela fyzické.

Baron Reichenbach již roku 1854 dokázal, že živoucí bytosti a některá magnetická tělesa vyzařují ve tmě výrony, viditelné pro zrak citlivých (senzitivních) osob. Tyto výrony byly pro Reichenbacha projevem neznámé síly, které dal jméno Od. Od té doby dr. Luys a plukovník de Rochas nezávisle na sobě odkryli různé projevy této síly. Úkaz potvrzený stovkami svědků z různých dob nás přivede na stopu našeho výměru.

V Indii jsou lidské bytosti vycvičené dlouholetým výcvikem k ovládnutí nadfyzických sil; nazýváme je fakíry. Jeden z běžných experimentů provozovaných fakíry, pokus, který mi během tří let potvrdilo několik hodnověrných osob a který byl již velmi často popsán, je tento:

Dáte fakírovi semeno, které jste si sami vybrali. Přinesete mu současně trochu země, kterou jste sami vyhrabali ve své zahradě, a vložíte zrno do této země, například na podlaze své jídelny. Fakír, až na lehký pruh látky zcela nahý, se posadí po orientálsku asi metr od vaší hromádky; upne zrak na hlínu a ponenáhlu zbledne a upadne do strnulosti, paže vztažené směrem k semeni (obr. 1). Moderní hypnotizér by řekl, že je v katalepsii. Je možno konstatovat, že se jeho tělo poněkud ochladí.

Fakír setrvá v této pozici hodinu nebo dvě. Než tato doba uplyne, vyroste bylina o metr až metr a půl. Pokračuje-li v pokusu, obalí se bylina během tří čtyř hodin květy a nasadí plody, které je později možno sníst.

To je krátký popis pokusu, o němž čtenáři jistě již někde četli. Co se tu vlastně dělo?

Fakírova vůle uvedla v činnost sílu, jež oživuje během několika hodin rostlinu, kterou bychom za rok sotva vypěstovali na stejný stupeň. Tato síla nemá pro člověka zdravých smyslů desatero jmen; nazýváme ji Život.

Ať je tato síla výsledkem či příčinou ústrojného pohybu – je to něco, co je nám prozatím lhostejné. Důležité je to, že fakírova vůle působila na život dřímající v rostlině a nejen, že uvedla tuto životní sílu do pohybu, ale zároveň jí dodala působivé činitele účinnější, než jsou ty, které jí zpravidla dodává příroda.

Stalo se tu snad něco nadpřirozeného? Ne! Byl to přirozený děj! Fakír provedl magický pokus, ale neprovedl nic, co by se protivilo pevným zákonům přírody.

Tím, že fakír působí na život rostliny, působí na její hmotu. Čím však působil na tuto životní sílu dřímající v rostlině? Naučení podávaná okultní vědou nám dovolují bez obavy odpovědět: svou vlastní životní silou, silou, která by v něm samém vyvolala zjevy, lékaři připisované vegetativnímu, organickému životu lidské bytosti.

Co uvádí badatele zvyklého na fyzické síly do zmatku, je okolnost, že by život mohl vystoupit z lidské bytosti a působit do dálky; ale i povrchní studium různých vyléčení provedených našimi moderními magnetopaty za posledních padesát let uvede badatele rychle na cestu, kterou zde naznačím.

Abych ještě jednou vyhověl své někdy snad pro čtenáře únavné choutce po porovnání, budu ještě vypravovat drobnou kočovskou historku, týkající se fakíra a jeho pokusu.

Jak už víme, je možno přirovnat fakíra ke kočáru, jehož kočím je fakírova vůle, jeho koněm fakírova životní síla a jeho vozem fakírovo tělo (obr. 2–4).

Semeno je jiným kočárem, jehož vůz je příliš těžký pro ubohého, hubeného koně (život rostliny) a jehož kočí, příliš mladý a dosud nezkušený, na okamžik usnul.

Náš první kočár se potká s druhým. Kočí fakír pomýšlí na útrapy a na dobu, kterou bude potřebovat ubohý koník, aby slezl strmý kopec, a je jat soustrastí. Vypřáhne svého koně, přitáhne ke druhému kočáru a vzbudí druhého kočího, jenž vezme do rukou uzdu, a sám se chopí udidel u hlavy koňů, jež pobízí svým hlasem.

Za pranepatrnou dobu (čtyři hodiny) je kopec (vývoj rostliny), jenž by byl za normálních okolností vyžadoval dlouhou dobu (rok), aby byl proběhnut, hravě překonán.

Pak přivede kočí (fakír) svého koně (život) zpět a zapřáhne jej znovu k vlastnímu povozu (svému tělu), jenž zatím zůstal nehybný na cestě (v katalepsii).

Pochopili jste působnost fakíra na rostlinu? Jestli ano, můžete soudit o úloze životní síly v magickém pokusu. Z toho všeho vyplývá, že silou, na niž působí vůle, je život. A prostřednictvím života, jež ovládá lidská vůle, je člověk s to působit na život jiné bytosti, viditelné či neviditelné. Ale nepředbíhejme.

Nyní již mohu vymezit magii jako vědomé působení vůle na život. Ale definice dosud není úplná.

Vůle je síla, kterou nalézáme ve všech lidských bytostech. Avšak jak málo jich jen dovede správně užívat svou vůli! Nestačí jen mít vůli, je třeba i znalosti, jak ji uvést do pohybu; a jen výchova a výcvik dovolují dosáhnout podobného výsledku. Přidejme tedy k výrazu „vůle“ přívlastek „cvičená“, či lépe dynamizovaná (opatřená silou), jež naznačuje účinek výcviku.

Z druhé strany život, čili život všeobecný, připouští celou řadu výkladů a neoznačuje dost vztahů existujících mezi všemi přírodními silami. Rád bych řekl „životní síly“, ale tento výraz je obvyklý ve smyslu příliš lidském. K rozeznání sil, jimiž se zabývá magie, od sil fyzických, jej nazvu slovem, které na mne svolá blesky materialistických filozofů: síly živoucí. To je absurdní slovo, řeknou protivníci. Budši, je však jasné a přesně odpovídá skutečnosti.

Pokusím se to dále dokázat.

Když vytrídím vyvozované prvky, obdržím jako konečnou definici toto: „*Magie je užití dynamizované lidské vůle k rychlému vyvinutí živoucích sil přírody.*“

Z této definice je zřejmý celý plán mého díla: plán, podle něhož bude muset postupovat ten, kdo chce ovládat magii.

Vidíme nejprve, že ploditelem prvotních prostředků činnosti, vůle a života, jenž je nositelem vůle, je člověk.

Budu se tedy zabývat studiem lidské bytosti, hlavně z psychologického (dušeslovného) hlediska.

Dále budu jednat o přírodě, jak ji chápou okultisté; o podporách a překážkách, s nimiž se tato lidská síla, řízená vůlí, v přírodě setkává.

Zde se pak pokusím o to, abych odůvodnil a ospravedlnil svůj bizarní výraz živoucí síly tím, že ukáži, jak může za daných okolností život působit jako síla zcela fyzická, sledující fyzické zákony – materializujeme-li (zhmotníme) jej, a jak naopak síla fyzická, náhle vyvinutá pod vlivem životního dynamismu, může působit tak, že projevuje stopy inteligence.

Z této dvojí hry, působení života na fyzické síly a působení fyzických sil na život, vyplývá celá schopnost působení mága na rostliny, živočichy a vůbec na všechny pomocníky, jichž požádá od přírody k podpoře své vůle, rovněž jako užití vlivu hvězd, jejichž vyzářování pokládá okultismus za živoucí sílu v plném smyslu slova.

Nepřipouštím si iluze o účinku, který mohou mít takováto studia na ducha badatelů, kteří už mají ustálené názory a pro něž dnešní věda dospěla k vrcholné mezi svého možného vývoje.

Tito badatelé prokázali svými rozbornými objevy lidstvu dost vynikajících služeb, aby měli právo být váženými. Jakýsi osudný zákon chce, aby vše, co zdá se vystupovat z obvyklého rámce rytiny, bylo předem odsouzeno na pranýř.

Proto se obracím k mladým, k těm, kdo se nebojí žádného tvrzení, žádné odvážlivosti, kdo cítí, že je na světě ještě cosi jiného než to, čemu vyučují na vysokých školách a fakultách univerzity. Těmto všem pravím: Studujte pečlivě nauky podávané magií, přemýšlejte o nich a nepřijímejte je než pod velice přísnou kontrolou experimentů. Budete brzy povoláni ke studiu sil nadaných inteligencí, což vás oddálí od studia vašich dosavadních mistrů právě tak, jako studium o přeměně sil oddálilo vaše mistry od staré fyziky na počátku devatenáctého století. Zvykněte si pohlížet chladně do tváře Neznámu, ať se vám představuje v jakémkoliv tvaru, třeba ve tvaru klasického preludu. Jestliže jste včera přemohli klerikální bigotismus, nedejte se dnes přemoci bigotismem vědeckým, stejně nebezpečným pod svým zdánlivě liberálním povrchem. Hrdi na svoji svobodu, užívejte jí a naučte se být svými ve všem, i v určování svých vědeckých názorů.

A teď, jestliže vás načrtnutý plán příliš nezaráží, pokračujme ve studiu.

KAPITOLA 2.

O člověku

Přehled anatomického, fyziologického a psychologického složení člověka

Řekl jsem, že základem praktické magie je lidská bytost. Člověk je ploditelem vůle, bez níž není možno na cokoliv vědomě působit.

Ačkoliv je-li snadné vyslovit hluboké slovo člověk, je velmi obtížné správně vědět, čemu toto slovo odpovídá. Chápu ohromný počet názorů, vzniklých o něm během těch několika tisíciletí, co lidé tento předmět rozebírají, tím více, čím víc mne tato otázka zajímá.

Provedu studii o člověku, pokud možno stručnou, ale obsažnou a přesnou. Toto studium nebude mít jiný účel, než připravit čtenáře, aby v dalším viděli poněkud jasněji: nesmím zapomenout, že píše elementární pojednání o poli působnosti magie, a ne pojednání o fyziologii nebo psychologii. Avšak samo složení lidské bytosti mne přinutí promluvit o některých základech fyziologie a psychologie, bez nichž by vše, co následuje, bylo temné a nepochopitelné.

Co je nejdříve nutno pochopit, je výraz „člověk“, jenž je souhrnným výrazem, který zahrnuje několik prvků podstatně odlišných, ač uvedených do jakési jednoty. Řekneme-li člověk, je to, jako bychom řekli příroda; člověk je pod svou zdánlivou jednoduchostí právě tak složitý jako příroda. Mým prvním úkolem bude pokud možno nejpřesněji oddělit součinitele, kteří skládají lidskou bytost, pak se budu snažit o určení vzájemných vztahů těchto součinitelů; konečně skončím pozorováním pojítek těchto součinitelů s činiteli jinými, s nimiž může lidská bytost vejít do vztahu.

První obtíží, která se zde naskýtá, je pojmout přesně ne to, co je člověk, ale naopak to, co člověkem podstatně není, ač to označujeme jeho jménem.

Spánek nám k tomu podá možnost velmi důležitého pozorování. Tady se nám zdá, že se člověk dělí na dvě části; srdce bije, plíce vdechují a vydechují vzduch; krev obíhá, a přece lidská bytost není schopna ani lásky, ani nenávisti, hněvu ani slitování, neboť ta část, jež zpravidla pociťuje tyto city nebo projevuje tyto vášně, nyní odpočívá, spí. – Vidíme tu část lidského ústrojí, jež pokračuje ve svých úkonech, a část, jejíž úkony jsou zastaveny. – Kde je v této chvíli pravý člověk? Je jím část, která spí, nebo část, která bdí?

Prostý lidský rozum jednomyslně odpoví: ve spánku člověk spí. Není to tudíž člověk, jenž vykonává své takzvané ústrojné (organické) funkce. Rozhodně ne!

To, co zveme člověkem, je nadáno schopností cítit, myslet a chtít. Toto spí ve spánku, a to, co zůstává bdělým, je cosi jiného, něco, jež nezávisí na našem vědomí a přejímá udržování ústrojných pohybů. Lékaři nazývají toto cosi životem vegetativním nebo organickým, filozofové je obecně zvou „bezvědomým“ (bezvědomé nebo podvědomé, l'inconscient); je to strojovitá, téměř mechanická součástka lidské bytosti. Nazvu to třeba lidský stroj, čili člověk-stroj: ale toto není pravý člověk, jež chápeme jako nadaného vědomím a hlavně svobodnou vůlí. K tomuto bodu se ještě vrátím. Prozatím si dobře všimněme tohoto základního rozlišení mezi součástmi člověka schopnou usnutí a probuzení a součástmi, jež nikdy neusíná, aspoň ne na delší dobu, leda až ve smrti.

Avšak tyto dvě součásti jsou v životě pevně spojeny a z tohoto spojení následuje řada zjevů, které potřebujeme nezbytně znát.

Probuzený člověk nám dá příležitost odkrýt nový zjev své bytosti.

Nechme stranou čistě ústrojnou, mechanickou část lidské bytosti a zabývejme se člověkem inteligentním.

Položili jste si někdy otázku, proč dítě, které je člověkem v období vývoje, bije nábytek, o něž se narazilo?

Pozorovali jste, že pohnutka vždy nutí udeřeného člověka, aby sám udeřil.

Hle pruského vojína. Dostane od svého důstojníka políček – jeho první pohnutka jistě bude, aby toto příkoří vrátil jeho původci: vojínova ruka bude postižena prudkým popudem (impulsem) nutícím ji k příslušnému pohybu. Tento pohyb je téměř bezvolný a byl by proveden takřka s nezbytnou nutností, kdyby nebylo toho, čemu říkáme rozum. Ale v okamžiku, kdy vojínova ruka podléhá nucenému popudu, jenž by vznikl, představí se jeho duchu pomýšlení na kázeň, na povinnost trpné poslušnosti a hlavně na válečný soud a na smrt, a nový popud, tentokrát vědomý, zarazí snahu prvního hnutí, jež nebylo rozváženo.

Můžeme tedy vykonat něco bez rozvahy, nebo s rozvahou, popudem prostým, surovým, brutálním, nebo popudem vědomým. Co z toho plyne?

Zdá se, že to naznačuje, že mimo bytost vědomou a rozumnou, člověka, jenž svá rozhodnutí zvažuje, je v nás ještě cosi jiného, cosi, jež jedná náhle a bezprostředně. Byli bychom tak nuceni připustit mimo vědomí a vůli ještě nového součinitele působnosti. Odpovídá to nějaké skutečnosti? Opravdu nechci psát pojednání o psychologii, což by vyžadovalo nesčetné rozpravy a nekonečné výklady. Snažím se učinit svým současníkům pochopitelnými nauky magie o složení člověka, a to za použití pokud možno nejmodernějších výrazů a objevů. Tím moje ctižádost končí.

Je jasné, že ta naše součástka, jež nás nutí vrátit políček za políček, a naopak ta, jež nás nutí, abychom si, dříve než jednáme, promysleli následky činu, jež chceme vykonat, netvoří dohromady téhož součinitele.

A to je tak pravdivé, že člověk z lidu, jenž je zcela podroben popudům, začne tlouci dřívě, než rozvážil, ale muž světa se dovede

zdržet, dát svou vizitku a jmenovat své svědky, má-li co činit s člověkem intelektuálně sobě rovným.

Později určím možné vztahy mezi těmito dvěma zevními projevy takzvané duševní (psychické) činnosti. Prozatím se vyhnu rozkladům a navujícím podrobnostem.

Učíňme si nyní přehled.

Ve spánku můžeme u člověka rozlišit dvě části:

1. část mechanickou, která je i ve spánku v činnosti;
2. část inteligentní, která ve spánku dříme.

U člověka bdícího a jednajícího jsme nuceni opět rozlišit na dvě části tuto jeho nyní bdící část inteligentní, čímž vyměříme dva nové aspekty lidské bytosti:

1. člověka impulsivního (popudového), jenž je poslušen prvního hnutí;
2. člověka rozumného, jenž uvažuje dříve, než jedná, a jehož každý čin není již projevem nápadu nebo pocitu, ale projevem myšlenky a úsudku.

Dosud jsem tedy rozdělil člověka na tři útvary:

1. člověk mechanický (lidský stroj),
2. člověk popudový (impulsivní),
3. člověk rozumný.

Všecky snahy magie směřují k různým úkonům, jež dovolují rozumnému člověku ve všem si podrobit člověka impulsivního. Ale představa, kterou máme o člověku, je ještě příliš matná a poněkud metafyzická. Proto jej musíme stanovit přesněji; k tomu cíli se obraťme k pozornému studiu jednotlivých útvarů člověka.

Lidský stroj

První otázka, kterou si klade pozorovatel, když vidí nový stroj, zní: k čemu tento stroj slouží?

Když pozorovatel stanovil účel stroje, chce znát jeho činnost a hlavní součástky jeho sestavení. Pokusíme se u lidského stroje sledovat postup naznačený otázkami našeho pozorovatele.

Dále uvidíme, že pravý člověk, člověk vůle a rozumu, působí na organismus a následovně na vnější svět pomocí jistých sil, jež jsou mu tímto organismem dány k dispozici.

Lidský stroj vyrábí síly určitého řádu. Ale od přístrojů, jež člověk vymýšlí tak, že sleduje bezděky své vlastní složení, se lidský stroj liší tím, že jako stroj, či lépe jako soustava strojů složených ze živoucích součástek, má dva úkoly: jednak dodávat člověku vůle prostředky činnosti; za druhé udržovat sama sebe a opravovat svoje vlastní škody, jež upotřebením vznikají úměrně k jeho činnosti.

Abychom si učinili představu o lidském ústrojí, představme si tři dílny rozložené nad sebou, spojené mezi sebou rourami a elektrickými dráty.

Dolní dílna se nazývá břicho, střední hrud' a vrchní hlava.

Vchod pro materiály užívané v každé ze tří dílen se nalézá na průčelí vrchní dílny. Toto průčelí nazýváme obličej.

Na spodu obličeje vidíme vstup do spodní dílny, břicha, nazvaný ústa, v němž potraviny (původní látky zpracované břichem) podstupují první úpravu: Jsou roztrhány hroty (špičáky), rozsekány soustavou nožů (řezáků) a rozemlety (na stoličkách) v pozadí úst. Tekutý výměšek (sliny) podporuje tuto práci a zavádí první kvašení jedné části potravin. Odtud materiál sestupuje do dílny břišní přímo skrze dlouhou rouru (jícen).

Uprostřed obličeje vidíme vstup do střední dílny, prsou, nazvaný nos. Dvě dírky, ústí plicních čerpadel, střídavě vdechují a vydechují vzduch, jenž je materiálem, zpracovaným v této dílně. Zahřátý

soustavou zvláštních komor utvářených ve formě kuželů, sestupuje vzduch přímo do hrudi skrze dlouhou rouru (průdušnici), jež se dole dělí na dvě části, ústící do obou plicních čerpadel.

Na vrchní části obličej vidíme vstup do vrchní dílny, hlavy, nazvaný oči. Dvě ústrojí, otvory obou mozkových polovin (hemisfér), přijímají světelné dojmy, jež se opět nejprve přeměňují v různých komorách oka, aby se pak ještě podrobily účinku ústrojí velice složitých a jemných, obdobných elektrickým orgánům jiných strojů, nežli jsou dopraveny do střední dílny. Dva jiné orgány umístěné po stranách hlavy (uši), jakož i množství orgánů dalších, umístěných po celém povrchu dílen (ústrojí hmatové), podporují oči a udržují vše ve vztahu s ústřední dílnou (hlavou).

K plnému vyjasnění představ je třeba si představit břišní dílnu jako dílnu hydraulickou (vodostrojnou), kde se nalézají stroje celkem hrubé. Hrudní dílna je dílnou parostrojní s čerpadly, komorami, motory a velkým množstvím trubic. Konečně dílna hlavová je dílnou elektrickou se svými dynamy a akumulátory, komutátory a se svým podivuhodným množstvím vodičích drátů.

V podzemí jsou orgány vylučovací, jejichž úlohou je vymítat nepotřebné materiály a spotřebované a odložené látky.

Tyto tři dílny takto pochopeny nám dají dost přesnou první představu o lidském stroji.

Nyní se podívejme, k čemu jednotlivé dílny slouží.

Spodní dílna břišní vyrábí prostě hmotu ústrojí; přijímá zvenku různé potraviny, rozemílá je a vyrábí z nich chylus (mízu, výživnou šťávu). Chci-li zůstat v mezích porovnání, řeknu, že břišní dílna vyrábí kola, páky a hmotná ústrojí, která budou nést námahu všech strojů činných v různých dílnách a všech sil, které se tam vyrábějí. Břicho obnovuje a nahrazuje veškerá kolečka, všechny trubice, všechny elektrické dráty, když po nějaké době dosloužily. K ušetření času jsou na mnohých místech organismu skladiště a zálohy organických látek připravených k využití. Tyto sklady nazýváme

lymfatické ganglie. Lymfatické cévy spojují organismus s těmito sklady a tyto sklady s ústřední výrobou, břichem.

Prostřední dílna hrud' – přejímá materiál, který jí dodává výroba spodní a dynamizuje (opatřuje silou) tyto prvky za působení vdechovaného vzduchu. Vedle toho vrací hrud' krevním součástkám rozptylujícím se po celém organismu (globulím) sílu, kterou ztratily. Tato síla, nesená globulemi, se stává prameny nervové síly. Proto musí mág znát tyto základy fyziologie (organického silosloví), bez nichž by pro něho později bylo nemožné přizpůsobit zvláštní pravidla pro potraviny a jiná pro dýchání za účelem upravení i krevní globule i nervové síly. Vraťme se k úkolu hrudi. Obojí plíce vdechují vzduch a odebírají z něho silotvorné (dynamické) prvky, hlavně kyslík, k vydržování životní síly, jež oživuje celý organismus. Z plic odchází krevní tekutina, aby složila jednu část své síly v srdci; a odtud se krev rozlévá po všech místech těla. Hrudní dílna připojuje tedy první dynamický element k hmotě vyráběné břichem.

Vrchní dílna, hlava, se chápe síly přinesené krví a zvláštní orgán, malý mozek, podle teorie dr. Luyse, dává pod tímto vlivem vznik nové síle, síle nervové.

Tato nervová síla se rozprostírá po celé soustavě tzv. gangliových nervů, kde se zhušťuje v gangliích (uzlících) velkého sympatického nervu, které působí jako pravé elektrické akumulátory (nahromadovače); velký sympatický nerv je východištěm veškerých pohybů lidského stroje. Nyní si můžeme učinit přehled o vzájemných vztazích těchto tří dílen čili o pojidlech, jež činí z těchto tří oddílů organismu jediný celek.

Úlohou břicha je přeměňovat potraviny; ale bez hrudi, která mu posílá krevní přítok, potřebný k oživení jeho strojů, a bez hlavy, která mu posílá přítok nervové síly, potřebný k uvedení všeho do pohybu, by se nic nevykonalo. Hrud' a hlava pak mají svá zvláštní střediska působnosti v břichu, jež obsahuje dále, jak jsem řekl,

i vylučovací ústrojí všech tří středisek, stejně jako jsou vstupní ústrojí pro všechny dílny obsaženy v hlavě.

Úkolem hrudi je dynamizovat všechny organické součástky; ale kdyby jí břicho ustavičně neposílalo nové lymfy k nahrazení utrpěných hmotných ztrát a kdyby hlava neuváděla pomocí svých zvláštních nervových středisek její plíce a srdce do pohybu, nic by se nevykonalo.

Konečně hlava (či lépe zadně-spodní část nervových středisek s jejich odvětvími) by nemohla ničím hýbat, kdyby jí hrud' nedodávala krev, vyrobenou břichem a dynamizovanou v plicích, tedy materiál potřebný k výrobě nervové síly. – Nezapomeňme, že jsme takto popisovali jen lidský stroj, čili – užiji-li triviálnějšího výrazu – člověka-stroj.

Tato část lidské bytosti je činná ve spánku, zatímco vše ostatní odpočívá. Proto jsem ji právem mohl popsat, jak se popisuje stroj, ovšem nezapomínaje, že se jedná o stroj živoucí, jemnější než kterýkoliv jiný.

Jakost krve závisí z velké části na jakosti chylu a jakost nervové síly závisí bezprostředně na jakosti krve.

Proto dobrá nebo špatná výživa dovede dobře nebo špatně utvářet nervovou sílu, a tudíž vztah člověka k zevnímu světu, jak brzy uvidíme.

Člověk popudový

Svým příkladem o člověku, který dostane políček a jehož prvním hnutím je opět udeřit, který však rozvažuje o následcích svého činu a dovede zdržet svoje první hnutí, jsem dospěl k rozlišení člověka prvního hnutí, člověka popudového (impulsivního), od člověka rozvahy, člověka rozumného.

Toto rozlišení je velice důležité jak pro magii, tak k tomu, abychom viděli trochu jasněji do duševních hnutí, jež vznikají v člověku.

Avšak toto rozlišení odpovídá i stále zřejmější skutečnosti a umožňuje nám uspokojivě porozumět psychickým zjevům působeným hypnotismem, šílenstvím a poněkud i opilostí.

Základním charakterem každého popudového činu je to, že sleduje téměř bezprostředně a bez odporu podráždění, jež předcházelo. To odpovídá tomu, co moderní fyziologové nazývají odrazný (reflexní) čin.

K rozpoznání, co je čin reflexní a co není, je třeba zběžný přehled o složení nervové soustavy.

Vzpomeňme, že lidský stroj je složen ze tří nad sebou položených dílen a že všechny přístroje činné v těchto dílnách jsou uváděny do pohybu zvláštní soustavou nervů, kterou zveme soustava gangliových nervů nebo nervová soustava velkého sympatiku. Tento nervový systém představuje soustavu akumulátorů čili ganglií (uzlíků, měchýřků), buď osamocených, nebo seskupených do velkého množství v jednom ze tří organických středisek v hlavě, hrudi a břichu. Tyto skupiny obdržely jméno „plexus“, „pleteň nervová“.

Avšak akumulátor není nic jiného než nádržka síly, která upravuje, reguluje proud, která však sama nic nevyrábí; je třeba jej nabít pomocí jiných přístrojů, jež opět vyvíjejí sílu, aniž by ji shromažďovaly. Zmínil jsem se vzhledem k tomu o úloze malého mozku.

Ovšem vedle nervové soustavy velkého sympatiku je ještě jiná soustava, kterou se nyní budeme zabývat.

Dlouhý kostnatý sloup, obratlová páteř, probíhá v těle celou délkou, kterou zaujímají tři dílny; tento sloup v sobě obsahuje všechny elektrické dráty, jež buď spojují dílny navzájem, nebo spojují dílny se všeobecným střediskem, s hlavou. Tyto dráty nazýváme nervové provazce.

Podle toho, zda tyto nervy slouží k donášení popudů vznikajících v hlavě a směřujících k obvodu, nebo zda naopak přinášejí popudy pocházející z obvodu a směřující do nitra, nazýváme je v prvním případě hybné (motorické) provazce a v druhém případě nervy pocitové

(sensitivní). Je možné je porovnat s dvojitými kolejemi železnice, z nichž po jedné se jezdí do města a po druhé z města. Cesta hybná, odstředivá, je v obratlovém sloupu vpředu (kordon, provazec přední), cesta pocitová, dostředivá je vzadu (kordon, provazec zadní).

Tyto provazce jsou bílé a jsou rozloženy souměrně po pravé i levé straně; neboť všechna ústrojí, závislá na této nervové soustavě, jsou podvojná nebo souměrná. Ale kdybyste přeřízli míchu napříč, nenašli byste jen bílou hmotu, příznak kordonů, ale ve středu míchy byste našli ještě hmotu jinou, šedou, obsahující malinký kanálek, jenž označuje střed celé soustavy. Jaký je úkol této šedé hmoty vzhledem k hmotě bílé? Je to úkol střediska vzhledem k vedení, úkol výhybky vzhledem ke kolejím železnice, úkol telegrafní výpravny vzhledem k telegrafním drátům. Protože hlavová dílna má, jak jsem řekl, více obdobností s elektřinou než s kteroukoli jinou silou, volím za příklad telegraf.

Nyní vidíme míchu jako celek. Kolem dokola telegrafické dráty, vpředu odstředivé, hybné, rozvádějící rozkazy od středu, vzadu dráty přinášející zprávy do středu (kordony pocitové, sensitivní). Uprostřed dlouhá řada pomocných telegrafických úřadů. Každý úřad má dvě místnosti: zadní, kde se přijímají zprávy a depeše, a přední, odkud se odesílají rozkazy. Obě místnosti jsou spojeny nejen mezi sebou, ale i s ostatními místnostmi.

Jaký je účel všech těchto pomocných úřadů? Zastávat, jak často jen lze, ústřední úřad, hlavu.

Teď si znovu představme souhrn lidského organismu: tři dílny nad sebou, přímo navzájem spojené; tyto dílny obsahují vše, co potřebují, aby se udržely v chodu. S nervovou soustavou nemají jiné ústřední spojení než prostřednictvím velkého sympatiku. To je příčina toho, že hlava nemůže řídit činnost srdce a jater; nespadají do její říše. Která je tedy říše působnosti druhé nervové soustavy, odlišné od říše velkého sympatiku? Hned uvidíme.

Ke každé dílně je připojena dvojice zvláštních ústrojí, zvaných údy. Břišní dílna má dvojici nohou, dílna hrudní dvojici paží, dílna hlavová dvojici spodních čelistí spojených spolu a s ústrojím souměrným, chrťánem (larynx).

Tyto dvojice údů nejsou uváděny do pohybu toutéž nervovou soustavou jako ústrojí činné v dílnách. Velký sympatik vládne ovšem v těchto údech vnitřnímu oběhu krve a dýchacím výměnám, které tam probíhají, ale nemá žádný vliv na pohyb těchto údů.

Jsou-li tyto pohyby automatické (bezděké), dějí-li se bez schválního rozhodnutí naší vůle, jsou řízeny míchou. Na výši každé z dílen jeví mícha charakteristickou zduřeninu, C, E, G, obr. 6., odkud vycházejí a kam vcházejí všechny nervové svazky (kordony) vedoucí do příslušných údů: chrťánu a čelistí, paží, nohou. Dále všechna citlivá místa kůže, jež obaluje celý organismus, odpovídají citlivým nervům, jež směřují do míchy.

Tak se každá dílna dělí na dvě přesně rozlišené části:

1. část ústřední, strojírnu, na níž působí výhradně jen velký sympatik;
2. na část obvodovou, obklopující svalstvo a kůži, a údy, na něž působí druhá nervová soustava.

Chceme-li si toto vše znázornit, zobrazme si každou dílnu jako kruh s bílým vnitřkem k naznačení toho, že tam mícha a mozek nemají účinek, a s obvodem zbarveným k označení opaku.

Co platí o každé z dílen, platí i o celém lidském organismu.

Ale vraťme se k nervové soustavě nazvané vědomá, k soustavě mozkomíšní.

Jak jsme viděli, její působnost se vztahuje na obvod. Je však dvojí: odrazná (reflexní) a vědomá.

Obrázek 5 nás o tom nejlépe poučí.

Tento obrazec představuje soustavně střední dílnu, hrud'. Uprostřed vidíme srdce a plíce, uváděné do pohybu kardiačním plexem velkého sympatického nervu, PC. Tento plexus (pleteň) koření na přední straně míchy.

Na obvodu spatřujeme dvě řady nervů, ústících do paže P. Tyto nervy vycházejí jednak přímo z mozku (CM-CS), jednak od míchy (NM-NS). Nervy CM a NS jsou dostředivé čili senzitivní (pocitové).

CP je mozek přední, hybný; CZ je mozek zadní (senzitivní). Z je mícha zadní (senzitivní) a P je mícha přední, hybná (motorická).

Nervy motorické i nervy senzitivní se spojují v jediný svazek, než vstupují do paže.

Podívejme se nyní na pochod pocitu a pochod pohybu.

Píchnu se do konce prstu. Pocit se telegraficky přenese (bdím-li dostatečně a je-li pocit dost silný) současně po vedení CS a NS. Zabývejme se nejprve vedením druhým.

Procházeje vedením NS projde pocit nejprve gangliem G a pak dospěje do zadní míchy, odtud je předán do šedého středu, tj. do pomocného telegrafního úřadu. Zřízení (nervová buňka) předá ihned elektrický proud svému druhu z přední míchy. Tento působí elektrickým drátem NM na svaly paže, jež sebou chvatně trhne nazpět. To je dnes vědě úplně známý mechanismus prvního hnutí, bezděkého, reflexního činu.

Ale za pravidelných okolností se dějí současně a stejně rychle dva pohyby. Nervový záchvěv sleduje též cestu mozkovou a skrze CS dospěje k CZ, kde je pocit vnímán jako bolest, totiž kde místo nervového podráždění, jako v míše, povstane představa (idea). Vůle, podrážděna touto představou, ihned jedná, a z CP je odeslán rozkaz podle linie CM do paže, jež nejenže sebou trhne zpět, jako z rozkazu míchového, ale zdvihne se do výše a stáhne se hezky daleko dozadu, takže působnost prvního hnutí je působností vědomou značně rozšířena.

V tomto případě působí vůle v témže smyslu jako mícha. Vraťme se k svému příkladu o políčku, abychom si lépe objasnili i tyto zjevy.

Sledujme výklad podle obrázku 6. Pruský důstojník udeří políčkem vojína na místo označené A. Okamžitě nastanou oba popsané zjevy, a pocit dosáhne šedého míchového centra C, kde vzbudí citové vzrušení. Bezprostředním odrazem by byl pohyb chřtánu; ale v našem případě nastane cosi dalšího. Impulsivní část člověka se okamžitě uvede do pohybu a dvě střediska míchy, C a E, se ihned současně zachvějí, neboť je-li podráždění dost silné, může uvést do chvění několik míchových středisek najednou.

Ze střediska E se podráždění přeneso do přední části hrudní míšní ganglia E', a skrze F, F', F'' přechází nervový pohyb do paže. Paže je vedena k posuňku, jenž odpovídá na čin spáchaný na člověku.

Ale pocit dospěl současně k zadnímu mozku I, přímým senzitivním kordonem S. Zde se projeví idea bolesti; současně však vstoupí do činnosti nejvyšší střediska X a rychle přikvapí idea kázně, válečného soudu a smrti, aby rozhodla úsudkem, jenž přivede střediska vůle do pohybu, opačného pohybu reflexnímu. Popud vůle V dospěje přímým kordonem M k paži a působí směrem N', O, přičemž ničí reflexní popud F.

Vojín prodělá tyto dva tak opačné psychické pohyby a zachová klid.

Budiž mi odpuštěna naivnost těchto příkladů a délka výkladu. Jsem přesvědčen, že bez řádného porozumění tomuto všemu nelze pochopit okultní výcvik.

* * *

Shrneme-li vše, vidíme, že pohyb vědomý, schvální, ať již souběžný, nebo opačný reflexnímu hnutí, je vždy mocnější než toto hnutí, a dovede jeho účinek buď značně stupňovat, nebo naprosto zarazit.

Porovnávat tento úkon s mocnou uzdou by znamenalo mít na zřeteli jen polovinu zjevu. Lepší je porovnat vědomou činnost s velkou koulí, v níž jsou obsaženy všechny malé koule, představující činy reflexní (Fabre d'Olivet).

Tak vidíme, že vedle části čistě mechanické, lidského stroje, existuje ještě jiný útvar lidské bytosti, nadaný jistou inteligencí a svými choutkami a činy porovnatelný s bytostí zvířecí. Tento útvar, jež nazvu člověkem pudovým, může být vždy zkrocen pravým člověkem, člověkem vůle a rozumu, ovšem jen tehdy, naučil-li se člověk dát vždy průchod své vůli a nestal-li se surovým živočichem, jenž podléhá a podrobuje se všem proudům, jak se často stává.

Ale které jsou popudy, jimž může být člověk podroben, a čím je určena jejich povaha?

Zde jsem nucen vyžádat si čtenářovu plnou pozornost; jedná se tu o otázky obecně málo známé, vyžadující opravdovou práci.

To, co jsem až dosud pověděl o složení tří oddílů (hlavy, hrudi a břicha), o složení míchy a o jejích zduřeninách, ukazuje, že člověk je bytost trojitá a že vše se u něho jeví trojitým projevem. Stejně je tomu i s jeho složením psychologickým; a v tom právě spočívá kámen úrazu, na němž ztroskotala většina moderních psychologických soustav.

Zkoumejte se a dejte pozor, kde jste pocítili tíhu, když jste jako studenti podstupovali zkoušku? Říkáte, že v břichu, a usmíváte se při pomyšlení, jaké účinky měl tento psychický rozruch na některé vaše druhy.

A v okamžiku, kdy jste měli vyznat lásku milované bytosti, kde jste pocítili zvláštní tíseň, tíseň, při níž vám bylo, jako by vám mělo puknout srdce? V prsou, že?

A během života, kdy vás vážné obtíže nebo luštění nesnadné záhady hroužily do zamyšlení, cítili jste v hlavě tuto tíseň, tuto zvláštní tíhu, na kterou jsem vás upozornil nejprve v břichu a pak ve hrudi.

A hle! Toto pozorování, o němž vás poučuje již váš vlastní smysl, to je klíč k Pythagorově a Platonově psychologii, jak ji odkryl svými znamenitými pracemi jeden z našich nejvýtečnějších mistrů – Fabre d'Olivet.

Avšak toto vše je příliš prosté, příliš přirozené, aby se tím mohli spokojit naši moderní filozofové, kteří se tolik namáhají, aby na

hodinkách změřili dobu, kterou potřebuje pocit, aby se stal pohybem. Ale vraťme se k člověku popudovému.

Člověk je trojitý, ano trojjediný, je-li plně vyvinut ve smyslu psychologickém. Kolik lidí však vyvinulo jen jedno nebo dvě ze svých intelektuálních středisek, místo čtyř, jež jim jsou dány! Prvním účelem magie bude žádat od žáka, aby si byl vědom svých popudů a dovedl je stupňovat nebo ztlumit, jak a kdy potřeba vyžaduje.

Než se přiblížím k jádru otázky, uvedu několik předběžných bodů.

Spí-li člověk, jsou jeho psychické brány – smyslová čidla – uzavřeny. Rovněž odpočívají i jeho orgány výrazu. Které jsou tyto orgány výrazu?

Jako je člověk podroben vlivu zevnějšku prostřednictvím smyslového ústrojí, stejně působí na zevní svět pohledem (oči), slovem (chřtán), posuňkem (paže) a chůzí či jednáním (nohy). Avšak bedlivé pozorování nás poučí, že ačkoliv může vůle stále působit na všechny tyto orgány, jsou některé z nich ve zvláštním vztahu k určitým střediskům člověka.

Tak náleží oči vlastně člověku samému, člověku vůle, jehož prostředkem výrazu je pohled. Proto se v šílenství, opilosti, somnambulismu atd. přemění nejprve pohled.

Chřtán, jakožto zdroj slova, patří hlavně člověku rozumovému (jež nazýváme bytostí psychickou), je jeho ústrojím výrazu. (M. Vurgey dobře osvětlil úkon chřtánu v tomto smyslu.)

Paže, jakožto původ výrazného posuňku, jenž zhmotněn stává se písmem, náleží hrudi, stejně jako nohy náležejí břichu.

Všechny tyto orgány výrazu mohou poslouchat buď vůli, nebo reflexy, jak jsem to ukázal při políčku.

Kráčíme-li přímo vpřed, nebo jdeme-li cestou, kterou se již dlouho denně ubíráme, nemá naše vůle s pohybem nohou co činit; působí to pouze nejnižší odrazy (reflexy).

Stejně pracujeme-li ručně na navyklé práci, je náš mozek svobodný a ruce pracují jen pod vlivem reflexů.

Někdy přednášíme i slova naučená nazpaměť a dávno navyklá, jako modlitby a podobné, aniž bychom přitom upoutali činnost mozku.

Ve všech těchto příkladech jedná jen člověk popudový.

Reflexy cvičíme, jako cvičíme mladá zvířata návykem, a pro mnoho lidí je ideálem ve všech zaměstnáních života moci zcela nahradit svou činnost činností reflexů.

Pak říkají, že jsou spokojeni. Lidové posměšky o úřednících mají často svůj původ právě zde. Takový opravdový byrokrat není více k ničemu, než co se mu stalo návykem. Nechal poněmhu usnout svůj mozek, aby jeho úkony nahradil míchou; je počestným a dobrým občanem, budiž, ale je to vlastně hlemýžď s lidskou hlavou, živočich, pěkně pokojný tahoun, ale ne člověk; neboť pravý člověk, to je člověk uvědomělého rozhodování, ale nikdy člověk zvyku; je to mozek pracující činně, a ne mícha pracující trpně, odrazně.

Největším nepřitelem magie je člověk popudový. Jeho je nutno zkrotit v každém z nás přes jeho odpor, neboť on je původcem všech kompromisů a všech ničemností, je smrtelný, jak učí Platon ve svém Timaiovi – a jen pravý člověk je nesmrtelný. Kdo podřizuje nesmrtelného smrtelnému, zhmotňuje se a působí si svou nynější leností ohromnou práci na pozdější dobu. – Avšak pokračujme. – Člověk impulsivní, člověk reflexní, je trojitý. Může se nám jevit jako člověk smyslný, jako člověk citový a jako člověk intelektuální. Avšak jeho základním povahovým rysem je pasivnost (trpnost). Je poslušen sugescím svého povolání nebo sugescím cizí vůle, ale nikdy nejedná ze sebe samého. To je Condillacův lidský stroj: to je somnambulický subjekt, jenž může být inteligentní; ale není to člověk.

Pocit, to je jediná vstupní brána do fyzického člověka. Avšak když pocit jednou vstoupí do organismu, může být více nebo méně přeměněn.

Člověk čistě pudový (instinktivní), surovec z nejspodnějších vrstev lidu, neprojeví pod vlivem pocitu nic než potřeby. Bude veden jedně

svými chťiči. Ideálem života pro něho bude jíst, pít a spát. Nejvyšší radostí pro něho bude opilost; a jenom v opilosti se u něho poněkud probudí i úroveň vyšší, citlivost, v níž bude schopen milovat, jako samec miluje samici. Zkuste vyložit tohoto člověka psychologickými teoriemi našich filozofů. Kde je jeho rozum? A přece není blázen. Jeho rozum dosud není nic než pud, je to člověk pudový, ale není to člověk.

Člověk vyvinutý výše, městský dělník, předměstský řemeslník, vyvine pocit o stupeň výše. Pocit u něho vyvolá nejprve potřebu: ale toto podráždění potrvá jen krátko, a brzy to bude vášeň, jež se stane osou celého stroje, neboť okruh citu vstoupil do činnosti. Co však chci říci výrazy jako podráždění a okruh?

Z psychologického stanoviska může být člověk porovnán se zahradou zřízenou na třech stupňovitých terasách. Tyto terasy se nazývají pud, cit a inteligence. Při narození obdrží každá bytost zrní k osetí své první zahrady, pudu. Z tohoto zrní vzejdou divoké rostliny, které nevyžadují téměř žádnou péči, neboť vedle zahrad je studnice pocitu, jež sama vše zalévá.

Avšak když rostliny našich pudových schopností vyrostly, nasadí květy, nazvané představami (ideami), a semeno, jež v zárodku rovněž obsahuje schopnosti.

Tato semena je třeba zasít na druhou zahradu citů, kde pod vlivem studnice citů, podporované tentokrát prací zahradníka, vyrostou rostliny méně divoké, i když téže přirozenosti jako rostliny předešlé, a nové schopnosti ozdobí psychologickou zahradu lidské bytosti.

Když tyto rostliny nasadí opět plody, je nutno pracně vybrat jejich sémě a zasít je na zahradu intelektu, kde se zrodí nové schopnosti, pokud zahradník zdvojnásobil svou péči a pozornost.

V člověku nejsou vrozené ideje, jako nejsou vzrostlé duby tam, kde vyrůstá lesík. V člověku je však vrozené sémě, jež se více či méně vyvine podle vůle člověka, a z tohoto semene povstane strom, jež křesťanská mytologie nazývá stromem vědění dobrého a zlého,

neboť mystická semena, jež se na tomto stromě urodí, je třeba umět trhat a pěstovat.

* * *

Pustil jsem opět uzdu své mánii po příkladu a srovnáních, ale doufám, že nyní čtenář dovede porozumět výrazům, které užívají Platon nebo Fabre d'Olivet.

Velkou chybou mého zahradového příkladu je, že zobrazuje lidské schopnosti, jako by byly nehybné. Neboť jako je vše v lidské bytosti v pohybu, je nutno si zahradu představit v pohybu, a proto je lépe psát jména schopností na kruh nebo na kouli, kterou můžeme libovolně otáčet. To je příčina toho, proč každý pocit vcházející do lidské bytosti uvede do pohybu, rozruší jeden, dva nebo tři kruhy, podle toho, zda v sobě člověk vyvinul jeden, dva nebo tři řády schopností; a od tohoto vývoje závisí postavení člověka v přírodě.

Psychologický vývoj! Zde je dost práce pro naše mladé filozofy. Když budou pilně rozebírat tyto otázky, dospějí nejspíše k znovunalezení Platona, což bude rozhodně výhodné pro jejich univerzitní kariéru. Avšak vraťme se k člověku impulsivnímu.

Popsal jsem zběžně člověka vášní a řekl jsem, že tento druh lidských bytostí ztělesňuje řemeslník našich velkých měst, když obava, abych nebyl špatně pochopen, mne pobádala k příkladu, jenž snad poněkud objasní naši otázku. U takového člověka zaujímá cit vysoké místo. Kdo nezná lásku malířů pokojů a mnohých zřízců galanterních obchodů k „animické“ hudbě, k hudbě „význačně francouzského žánru“, ke komické opeře a k románům? Krajní radostí těchto dobrých dětí je láska s trochou venkova, s loďkou a hudbou v sousedství. V takovém mozku má první místo žena, a v Evropě je v tomto směru proslaven čistě animický francouzský lid. Tento druh čistě vášnivých lidských bytostí má velké chyby, ale je též schopen velkého vývoje výchovou a vzděláním.

Dostáváme se k třetímu ztělesnění impulsivního člověka, k člověku intelektuálnímu. První otázkou, kterou uslyším, bude: Jak připouštíte, že člověk může projevovat inteligenci mimo působnost nesmrtelné duše? To je materialismus, to je modlářství, zoufalství, atd. atd.

Na to odpovím tím, že svého odpůrce odkážu ke studiu hypnózy nebo šílenství, zatímco budu klidně pokračovat: jedná se tu o hlavní bod studia impulsivního člověka. Stejně jako existují pocitové stroje (náš surovec výše), stroje citové (náš řemeslník), existují i stroje inteligentní (náš úřední zřízenec).

Takový byrokrat nepije: tento zvyk je pod jeho důstojnost; počínaje jistým věkem také neběhá za ženskými, neboť se včas ožene a chodí řádně domů. Je to člověk rozumný, uklidněný a slouží měšťáku za vzor dětem; a přece to není člověk, ale stroj. U něho pocit vzruší velice málo pud, již dávno uspaný, a rozvířiv malou citovou (sentimentální) úroveň, dosáhne svého plného vývoje v intelektuální sféře. Prázdné rozumování nahradí lásku, výpočet nepatrných maličností nahradí hudbu. Otázky peněžní jsou nejdůležitějším bodem takovéto bytosti, její životní cesta je označena zářivými mezníky, na kterých čteme: 600,-, 900,-, 1 000,-, 1 200,-, 1 400,-, 1 500,-, 1 800,-, 2 000,-, 2 500,-, záslužný kříž!

Reálný život se prostírá mezi 600 zlatými a záslužným křížem. Pak následuje dávno vypočítané, dávno změřené a odvážené štěstí: domek na venkově a králíci. Zůstane-li takovýto úředník svobodný, což se stává jen zřídka, zastaví se při odchodu na odpočinek sféra intelektuální, zbavená popudů, a na její trůn nastoupí sféra sentimentální, a často i sféra instinktivní – a tuto kariéru plnou obětavosti, poct a mozkové nečinnosti ukončí mravní skleslost nebo i káznice.

Takovýto úřední zřízenec je strojem na myšlenky, jež si stát utvořil ke své potřebě, velice užitečným pro lidskou společnost; neboť schopnosti, jež v něm byly vyvinuty pomocí profesorů a úloh, jsou nejvyšší, jež může vyvinouti člověk impulsivní, totiž dedukce (schopnost odvozovat důsledky), analýza (schopnost rozboru),

schopnost porovnávací a paměť. Avšak není to člověk v psychologickém a hlavně magickém smyslu slova: je to organismus drezírovaný k počtu, a to tak dalece, že jeho oblíbeným hříchem, chybou, jež rozptyluje bytosti tohoto druhu, není víno, není žena, ale hra. Příklad zázračného počtáře Inaudiho nám ukazuje, že lidská bytost může být zcela neobyčejným počtářem, aniž by uměla číst a psát. Pérem, jež hýbe intelektuálním strojem člověka, je číslo. Odtud pochází ono na hodinu a vteřinu přesné uposlechnutí somnambulických subjektů, odtud schopnost nám téměř všem vlastní probudit se v určitou hodinu, myslíme-li na to pevně před usnutím. Není v tom inteligence ani nic neobyčejného pro toho, kdo řádně pochopil tyto tři obměny impulsivního člověka, o kterých vždy učili Pythagoras, Platon, novoplatonikové, hermetikové a okultisté všech dob.

Během života je možno dát uhasnout člověku rozhodnosti, jenž je člověkem pravým, a nahradit jej pasivním pohybem sféry pudové, sentimentální a intelektuální. To je hrozné nebezpečí administrativy, všech povolání zkornařujících nás zastaralými zvyky, a ani vojenství, ani civilní správa nemohou ujít těmto nebezpečným vlivům. Je tedy nutno, aby vedle povolání, jež uvádí do činnosti mechanickou část naší intelektuální bytosti, měl každý člověk hodný tohoto jména ještě svobodně zvolené zaměstnání. Od mechanické práce odpočíváme prací rozmyslnou a nikdy si neodpočineme zahálením. Tím se jen unavujeme, nadobro vysilujeme; to je celé tajemství spokojenosti; a Maimoni nás tomu učí již od XII. století.

Když jsem takto promluvil o člověku impulsivním, podívejme se nyní na obměny, jež může vnést do jeho činnosti člověk vůle, a povězme si něco o složení tohoto člověka samého. Skončím tím, že se vrátím ke všem těmto bodům, přičemž pojednám o opilství, šílenství a hypnotismu.

V každém z nás je více méně vyvinuta divuplná mocnost, ovládající, vnímající a posuzující všechny popudy: lidská vůle, skutečný a pravý člověk.

Člověk vůle může přímo působit na reflexní ponuknutí pocitu, citu a intelektu; může pohledem, slovem, posunkem a činem působit na jiné lidi a na přírodu, protože v sobě ztělesňuje jednu ze tří velkých kosmických mocností všehomíra.

Jako strojevůdce, jenž stojí na své lokomotivě, bere chvíli v potaz tlakoměr, jenž mu udává tlak stroje, chvíli upírá do dálky zrak, jenž mu udává stav zevnějšího světa a nebezpečí, jimž je třeba se vyhnout, otevírá nebo zavírá hybnou sílu, zvlhňuje nebo zrychluje pohyb vlaku, tak člověk vůle, člověk nesmrtelný, unášen lidským strojem, nechává se točit kolům člověka popudového, poučován svými smysly o stavu zevního světa a vnitřním smyslem o stavu svého organismu, má k dispozici nervovou sílu, jež mu dovoluje zrychlit nebo nadobro zarazit psychické pohyby, v něm se odehrávají.

Tento člověk bojuje s přírodou jako se sobě rovným sokem: mýtí lesy, jimiž příroda pokrývá zemi, a zakládá na jejich místě nádherná města, kde nesčetné vynálezy, výsledky působnosti jeho obraznosti na jeho vůli, činí život příjemnějším, ale též nebezpečnějším pro lidi méně vyškolené. Člověk vůle, to je zpracovatel světa hmoty nebo světa idejí, vynálezce nebo zakladatel měst, odvážný badatel nebo odhalovatel věčné pravdy; tento člověk dovede vždy trpět, zdržovat se a umírat, kdy potřeba káže; velí svému organismu a není jím veden. Je to pán, a ne otrok. Chápete nyní vzdálenost, jež dělí Pythagora nebo Newtona od ředitele úřadů, byť i vyznamenaného? Pro všedního člověka jsou všichni lidmi, a přece jen oni dva Velcí si zaslouží toto jméno.

A nyní se můžeme pokusit o to, abychom si učinili představu o člověku v celém jeho obsahu.

Souhrn

(obr. 7, 8)

Tři oddíly, tři patra, tři způsoby – zvolme si kterékoliv jméno, každý je rozdělen na tři části!

Nejspodněji je anatomicky břicho, fyziologicky dílna hmoty a psychologicky říše pocitu a pudu. Uprostřed je anatomicky hrud', fyziologicky dílna životnosti a psychologicky říše citu a vášně. Nejvýše je anatomicky hlava (část zadně-spodní) prodloužena v míchu, fyziologicky dílna nervové síly a psychologicky říše mechanického intelektu a pasivní inspirace.

A nad tím vším a kolem těchto středisek, obklopuje je a ovládaje, jako obklopuje anděl v mystických legendách svými křídly toho, jež chrání, je: anatomicky velký mozek se svými sluhy, pěti smysly a ústrojími výrazu, se svými vchody a východy pro vše, co koluje v organismu; fyziologicky sublimátor a tonalizátor všech ústrojných sil: psychologicky říše vůle a aktivní inteligence.

Vztahy člověka vůle s člověkem popudů

Když jsme takto získali první všeobecnou představu o pravém člověku, člověku vůle, podívejme se na jeho vliv na bytost impulsivní.

Již několikrát jsme konstatovali zdržovací činnost, prováděnou vůlí nad popudovými středisky. Pokračujme ve svém rozboru tohoto předmětu.

Kdykoliv rozvíří nějaký pocit pudové středisko, člověk bdící a nalézající se v pravidelném stavu psychického zdraví zaznamená tento pocit v též okamžik, kdy reflexní pohyb vstupuje do činnosti. Mohou tu pak nastat různé případy.

Náleží-li člověk ke třídě lidí pudových, nebo je-li v nižším psychickém stavu, zaznamená pocit, nechá točit se zvířenou bytost popudovou, jež působí za účelem ukojení chutí, a trpně vnímá nové pocity proudící z vykonaných činů. V tomto případě byla uvedena do činnosti samotná úroveň pocitová (senzibilita), ale jen jako zrcadlo, které obraz na něj vržený přijme a zaznamená. Nebyla tu reakce bytosti vyšší.

Navykl-li si však člověk působit na své vjemy, nespokojí se tím, aby trpně zakoušel pocity, ale jakmile pocit nastane, zmocní se ho a dává mu podstoupit zvláštní práci, kterou nazveme rozjímáním.

Rozjímání spočívá v psychickém zažití, strávení představy vzbuze-
né pocitem. Vstupují tu do činnosti schopnosti, jež mohou být
více méně vyvinuty a jejichž konečná práce přemění představu
v myšlenku, z níž pramení úsudek.

Podle toho, je-li pocit sledován rozjímáním nebo ne, nastanou
zcela rozdílné výsledky. Užívání rozjímací schopnosti je závažným
předběžným cvikem ve studiu magie, předcházejícím užívání vůle;
rozjímání je pro stránku vnímací (receptivní) tím, čím je cvik pro
stránku činnosti (aktivnosti).

Líčil jsem pocit tak, jako by nepůsobil jinde než ve své vlastní
říši, ve středisku pudovém. To se děje u živočicha v lidské postavě;
ale u člověka prostředně vyvinutého vstoupí do činnosti i jiní sou-
činitelé působnosti.

Jak víme, můžeme chápat člověka, jako by byl složen ze tří trp-
ných, odrazných středisek, korunovaných a obalených střediskem
vědomým a činným.

Bytost vědomá má tři základní úkony:

1. Cítí, vnímá obrazy nebo představy vyplývající z rozvíření nebo
z činnosti každého ze středisek člověka popudů.
2. Dává těmto představám podstoupit zvláštní práci zažívací více
méně složitou podle psychického rozvoje své bytosti. Říkáme tu,
že člověk myslí.
3. Výsledek této duševní práce rozhoduje o činnosti, kterou vykoná
člověk vědomý buď vůči své popudové bytosti, nebo vůči vněj-
šímu světu, anebo vůči sobě samému. Tady uvádíme do činnosti
svou vůli.

Rozlišení vědomé bytosti na tyto tři části, na bytost cítící, bytost myslící a bytost chtějící, čili na vnímavost, rozum a vůli, nám stačí k nabytí představy o hlavních částech, pod nimiž se základní jednotka vědomí jeví našemu rozboru.

A teď se vraťme k pocitu. Vzniklý pocit může uvést do činnosti jenom popudové středisko pudu; viděli jsme, co tu nastává. Avšak týž pocit může dospět i ke středisku bezprostředně vyššímu a rozvířit citovou sféru. Pak povstanou dvě nové činnosti:

1. Působnost odrazná, popudová, původu chtivého, k ústrojím výrazovým: vzrušení.
2. Zvláštní působnost na bytost vědomou, jež pak vnímá nejen pocit s jeho jakostmi, radostí a bolestí, ale i cit s jeho jakostmi: láskou a nenávisť.

Ani tady nekončí možná činnost pocitu, jenž ještě může, přeměniv se v cit, působit jakožto cit na sféru intelektu, jež se pak uvede do pohybu a vyvolá:

1. Činnost odraznou, popudovou, původu intelektuálního, k ústrojím výrazu: nadšení, člověk je unešen.
2. Zvláštní působnost na bytost vědomou, jež pak zakouší ne již cit, ale dojem s jeho jakostmi, pravdivostí a omylností.

Když pocit vstoupil do organismu člověka, jehož všechna střediska jsou vyvinuta, jeví se jeho vědomí postupně jako pocit radosti nebo bolesti, cit lásky nebo odporu, dojem pravdy nebo omylu, a současně vyvolává trojí reflexní vzrušení: chtíč, vzrušení a nadšení, jež mohou být kladné nebo záporné, totiž trpné nebo činné (přitažlivé nebo odpudivé).

Celá bytost bude přitažena nebo odpuzena podle toho, zda byl pocit příjemný (radost, láska, pravda), nebo nepříjemný (bolest,

nenávist, omyl). To je ovšem, nezapomeňme na to, první hnutí, jež může být vždy pozměněno vůlí.

A tak se nám každé středisko samo o sobě jeví jako reflexní, odrazné, bytost pak vědomá, člověk vůle se však vždy jeví jako svobodný.

Je však ještě vrchní působnost vykonávaná vědomou bytostí na každé z impulsivních středisek: činnost vyrovnávací, bez níž nastávají nejhorší psychické úkazy. Uvidíme, v čem tento úkon spočívá.

Viděli jste v cirkuse ekvilibristy nebo tanečníky na provaze? Pamatujete si, že ti méně obratní jsou opatřeni dlouhou tyčí, kterou drží vodorovně a která jim podivuhodně usnadňuje jejich cviky? Tato tyč je čistě pasivní nástroj, který nemá za úkol nic jiného, než působit protiváhu strhům, jež by mohly srazit tanečníka z provazu, který je správným prostředím, na němž se pohybuje.

Také lidská bytost zakouší ve svém nitru řadu strhů, jež by ji mohly vyšínout ze správného středu, kdyby neexistoval vyrovnávací princip. Z čeho pochází rovnováha? Ze souladného vztahu dvou protikladů, tak aby se zvětšením napětí na jedné straně napětí na straně druhé zvětšovalo úměrně tomuto zvětšení. Proto náš ekvilibrista, cítí-li se být stržen vpravo, vztáhne svou tyč vlevo a zjedná tak opět rovnováhu.

Každý předmět v rovnováze předpokládá dva protiklady a bod střední, jež slouží jako osa. V našem případě je ekvilibrista osou a oba konce tyče jsou oběma protiklady.

V lidském organismu jsou duch a tělo oběma protiklady a princip prostřední (život, plastický prostředník, astrální tělo), tvoří osu, jež přeměňuje celek ve vyrovnaný organismus. Zdraví tělesné, stejně jako zdraví duševní závisí od trvání této rovnováhy. Lidský organismus byl pro svou jemnost často porovnáván s hodinkami, a to právem, neboť nejmenší maličkost může do celého ústrojí přivést hluboké zmatky. To, co nazýváme zdraví lidského těla, je výslednicí několika sil. Bichat hleděl na život a na smrt jako na dva póly a zdraví pro

něho bylo rovnováhou obou těchto pólů. Nemoc ústrojných buněk a následovně i celé lidské bytosti může být důsledkem buď nadbytku, nebo nedostatku výživných součástí. V prvním případě máme návaly (kongesce), v druhém případě chudokrevnost (anémii).

Předchozí úvahy nás přivedly k poznání, že vše v lidském ústrojí je vzájemně spoutáno a že na každé středisko musíme pohlížet současně jako na středisko hmoty, středisko životní síly a středisko duševního popudu. Kongesci a anémii, jež působí jen na bytost psychickou, odpovídají obdobné stavy působící buď na bytost impulsivní, nebo na bytost vědomou. Jinak řečeno máme nemoci astrálního těla a nemoci ducha právě tak, jako máme nemoci těla, a tyto nemoci jsou zaviňovány ponejvíce – porušením rovnováhy, ať už nadbytkem, či nedostatkem.

Bytost vědomá, působíc na tři impulsivní střediska prostřednictvím nervové síly, způsobuje v těchto střediskách zvláštní napětí, jež působí jako pravá vyrovnávací síla.

Tak pod vlivem této reakce vědomí pravého já se stává nižší impulsivní středisko, pud (fyzického žití), zdravým smyslem člověka (sens commun). Ve středisku impulsivním čili sentimentálním středisku (animické žití) vyvolává vliv vědomé bytosti podivuhodnou rovnováhu, kterou nazýváme rozmyslem. Konečně ve středisku intelektuálním vyvolává právě já bystrost.

Tyto tři stavy, zvané smysl, rozmysl a bystrost, jsou tedy výslednicí rovnováhy mezi vnímavostí a vědomím, a tato rovnováha může být porušena z několika důvodů. Odtud pocházejí různé velmi zvláštní duševní vztahy, pro nás důležité.

Abychom získali poněkud přesnou představu o těchto stavech, musíme se nyní zabývat fyziologickými silami, které jsou ve vztahu s jednotlivými našimi psychickými součiniteli.

Působnost zevního světa na ducha a reakce ducha na zevní svět se nedějí přímo, stejně jako se přímo neděje působení kočího na kočár.

Smyslové ústrojí otevřené k zevnějšímu světu představuje hmotu (kočár), duch představuje kočího; ale mezi nimi je fyziologická síla dodaná životní prací: nervová síla, obdoba koně.

Nervová síla je pojítkem, jež spojuje ducha s hmotným tělem v působnosti jako v reakci. Tato nervová síla není celkem nic jiného než život sublimovaný zvláštními ústrojími. Duch užívá této nervové síly, jako telegrafista užívá elektřiny: rozmnožením nebo zmenšením této síly na určitém bodě hýbe duch ústrojími jemu podrobenými nebo je zastavuje.

V této činnosti představuje nervová buňka odesílací telegrafický přístroj, motorický nerv je drátem a hybná ploška, buňka rýhovaného svalu, představuje přístroj přijímací. To platí pro úkazy vůle. V úkazech vnímavosti se to děje opačně: smyslové ústrojí je přístrojem odesílacím, citlivý nerv je drátem a nervová buňka přijímacím přístrojem. Kdo by však chtěl tvrdit, že elektrický přístroj vyrábí všechny depeše bez telegrafisty? Toto mínění zcela neudržitelné, pokud je předvedu takto přesně, je přece považováno za dogma materialisty, pro něž je nervová buňka vším, naprosto vším. Znáte velké tajemství materialismu ve prospěch této soustavy? Práví, že každá porucha nervové buňky odpovídá přesně umístitelné poruše psychické.

Mně se však zdá, že i když se každá porucha telegrafního přístroje projeví na depeši, přece z toho vždy nesoudíme, že je telegrafista pohádkou.

Špatné doručení depeše může být zaviněno několika příčinami:

1. Nepřítomností telegrafisty, jež znemožňuje veškeré odesílání.
2. Poroucháním odesílacích nebo přijímacích přístrojů.
3. Přerušením telegrafického drátu.
4. Špatným zařízením v přivádění elektřiny, jež slouží jako prostředník.

Duševní poruchy mohou být zaviněny:

1. Okamžitou nepřítomností působnosti vědomého ducha (např. ve spánku).
2. Poroucháním buď nervové buňky, nebo smyslového čidla, nebo hybné svalové buňky.
3. Přerušením nervu.
4. Špatným oběhem nebo nedostatečnou výrobou nervového fluida.

To vše může zavinít ztrátu rovnováhy, to vše může zavinít takzvané poruchy mysli, delší či kratší, lehčí či vážnější. Ale odtud až k tvrzení, že z toho vyplývá nebytí duše, je trochu daleko.

Je jasné, že bez telegrafického aparátu (nervové buňky) je duch kočím bez uzdy; bez elektřiny (nervové síly) je duch kočím bez koně; v obou případech pro něho bude obtížné přivést své tělo (kočár) do pohybu. Ale kdo na základě toho bude tvrdit, že není žádný kočí?

Nervová síla

Jestliže jsme se až dosud zabývali psychickým působením různých součinitelů lidské bytosti, poznáváme důležitost, kterou nyní v tomto působení nabývají fyziologické síly.

Nervová síla je nepostradatelným nástrojem, jehož ovládnutí dá duchu možnost skutečně účinného působení na ústrojí a následně na vnější svět. Z předchozí úvahy známe různé podmínky, na kterých závisí výroba této nervové síly v organickém stroji; zbývá ještě promluvit o tom, jak užívá duch tohoto nástroje, jež mu dodává tělo.

Vzpomeňme, že lidská bytost obsahuje mimo toto fyzické tělo, prostého nositele, ještě jiný princip, jehož úlohou je vše oživovat a uvádět do pohybu, tělo astrální. Toto astrální tělo působí téměř vždy podle zákona o odrazu, čili ústrojná dráždivost je příčinou téměř všech vznikajících pohybů, počítaje v to i hnutí bytosti psychické.

A tak je-li žaludek podrážděn přítomností potravin, vejde v činnost nervový reflex organický a žlázy vyměšují žaludeční šťávu. Právě tak je tomu i se středisky impulsivními. Dostihne-li je nějaký popud, vstoupí tato střediska v činnost a dají vznik představám, které se projeví duchu.

Podráždění těchto impulsivních středisek může být vyvoláno pocitem. Co však je pocit ze stanoviska organických sil? Pocit je zvláštní chvějivé rozvíření vycházející od smyslového čidla a donesené k psychickému středisku nervovým fluidem. Pod vlivem tohoto nervového fluidu vstupuje v činnost popudové středisko psychické, což umožňuje vznik představy.

V našem případě je zvíření nervového fluidu dostředivé, přichází zvenčí do ústrojí. Avšak impulsivní středisko psychické, uvedeno do pohybu, působí opět samo na nervový fluid, jenž je uvede do spojení s ústrojím hýbacím, a tak vznikne nový chvějivý proud, tentokrát odstředivý.

V obou těchto případech je to týž nervový fluid, který je používán (není v ústrojí ve dvou způsobech), a směr proudu závisí jedině na původu chvějivého popudu.

Psychické popudové středisko může být uvedeno do pohybu buď podrážděním ze světa vnějšího, jak jsme to právě viděli, nebo podrážděním pocházejícím od vědomého ducha.

Díků zásobě nervového fluidu, kterou má ve bdění vždy po ruce, může duch přímo podráždit kterékoliv psychické středisko ve smyslu, jež uzná za dobrý, a tak se děje, že duch může zarazit reflexní pohyb tím, že působí přímo na středisko, z něhož reflex pochází.

Popudová bytost se svými třemi obměnami je postavena mezi fyzickým tělem a duchem a zakouší stejně vliv obou dvou: spokojuje se tím, že uposlechne popudu silnějšího.

Proto člověk, který ponenáhlu ztratil zvyk působit svou vůlí na popudová střediska, navykne tato střediska k tomu, že zakoušejí

jenom působení vnějšího světa, a stane se rychle otrokem svého fyzického těla, místo aby byl jeho pánem.

Vzpomeňme si, že nervová síla je prostředím, které přenáší veškeré popudy; a nyní si můžeme pěkně ujasnit mechanismus působení ducha na tělo.

V normálním stavu jsou psychická popudová střediska udržována duchem v takovém stavu napětí, že nemohou působit protismyslně. Avšak nemá-li duch po ruce potřebné množství nervové síly, toto napětí se zmenšuje a psychické středisko upadne do příslušného pohybu nejmenším podrážděním vzešlým z nitra. Pak má vznikající pocit příčinu v samém ústrojí a představa, jež se z něho rodí, neodpovídá ničemu zevně skutečnému (objektivnímu). To je to, co nazýváme halucinací (přeludem). Původ této poruchy, jež může mít velmi vážné následky, není v nemoci ducha (neboť duch má božskou přirozenost, proto nemůže být nemocen), ale v nedostatečnosti prostředků působnosti daných duchu k dispozici – což je ovšem zcela něco jiného. Nebezpečí halucinací je to, že přivádí lidskou bytost ke klamným úsudkům nepřítomnosti zdravého smyslu nebo rozumu (= rovnováhy v centrech psychických, jak víme). Proto je nervózní anémie tak nebezpečná.

To však nebrání duchu, aby si představil pocity, city a dojmy, jež sám vytváří při působení na popudová střediska. Tu nemůže být duch klamán o pravé příčině svých dojmů, neboť nejen že má dost nervové síly, aby všude udržel stav normálního napětí, ale má ji ještě v zásobě, aby ji mohl vydat prostřednictvím své obraznosti (imaginace), což je schopnost vůle předvést si představy pomocí pohybu vnuceného impulsivním střediskům a řadit je podle libosti používáním zvláštních schopností vědomému duchu vlastních.

Obraznost je přepych, jenž zmizí při nejmenší únavě, tj. jakmile není dostatečné množství nervového fluidu, aby tvořil zásobu ke službám ducha.

Vše, o čem mluvíme, je velmi nesnadné povědět a mnohému čtenáři se to bude zdát málo jasné. Jsme ale nuceni stručností svého rámce podávat jen souhrny věd, z nichž každá by vyžadovala alespoň jeden tlustý svazek. Avšak vážný badatel, jenž pokud se bude chtít zabývat těmito několika myšlenkami zde podanými, z nich podle našeho přesvědčení nabude cenných naučení.¹²

Shrňme vše, co jsem právě řekl: klíč k studiu psychických zjevů a hlavně jejich poruch spočívá ne tak ve znalosti ústrojných přístrojů, jako ve znalosti nervového fluidu a jeho použití. Neboť jenom prostřednictvím nervového fluidu má duch svoji vnímavost a svoji vůli a může je vyvinout.

Celý lidský duch v podstatě spočívá ve schopnosti myslet. Cítit a velet organismu jsou obměny podmíněné jeho přítomností na hmotné úrovni. Všechny důkazy uváděné k popření existence nesmrtelného součinitele v člověku čerpají svůj původ z poruch nervového fluidu. Zaměňuje telegrafistu s telegrafem a drát s elektřinou vyslovil materialismus své důvody, jež nemohou obstát před vážnějším zkoumáním.

Když si tento souhrn přečte filozof, jistě řekne: Hle, to jsou páni okultisté! Když nejprve vynalezli plastického prostředníka, aby spojili ducha s tělem, našel se nyní jeden, který jej obdařuje psychickými schopnostmi a předstírá, že tak našel snadné rozluštění většiny daných otázek. – Takto se vždy o věci mluvilo, a já jsem se snažil nauky Fabre d'Olivet podepřít anatomii a fyziologií také trochu proto, abych předem odpověděl takovým námitkám. Avšak fakta, jež nyní uvedu, postačí, aby ukázala, jak snadno může popudová bytost, uvedená do činnosti mimo bytost vědomou, dát vznik zjevům náramně nepříjemným pro pány novofilozofy, kteří se nechtějí rozpomenout na nauky Platona, jenž hájil tuto teorii o třech

12 Podrobnosti a další vývody viz: Platon: „Timaios“ nebo Fabre d'Olivet: Předmluva k I. svazku „Sociálního stavu člověka“.

útvarech popudové bytosti, kterou nazýval smrtelnou duší a kterou pečlivě rozlišoval od duše nesmrtelné čili ducha vědomého.

Přirozený spánek

Při bdění vládne duch jistým množstvím nervového fluidu a podle dobrého nebo špatného užití tohoto jmění činí se člověkem dobrého smyslu nebo živočichem v lidské podobě (středisko pudové), ctnostným nebo špatným (středisko animické), moudrým nebo nevědomým (středisko intelektuální). To, čemu říkáme „jednat osobitě“, „učinit rozhodnutí“, nevyžaduje nic jiného než iniciativní námahu vůle na počátku činu. Po této počáteční námaze vůle, jež uvede do pohybu psychické středisko, stačí, aby vůle nechala kola se točit, řídící se jako strojuvůdce řídí svůj stroj pákou záklopky, tj. pozvolným vypouštěním nervového fluidu.

Zmenší-li se množství tohoto nervového fluidu ke konci jakési pracovní doby, vztahy ducha ztrácejí ponenáhlu na síle a nervový fluid, jenž uváděl psychická popudová střediska do napětí, se rovněž víc a více stahuje zpět.

Pak se údy stávají těžkými, člověk nemá více sílu udržet se na nohou, oči se mu zavírají, jeho čidla více neúčinkují a nastává přirozený spánek.

Spánek je způsoben postupným zmenšením množství nervového fluidu. Odtud ztráta vnější citlivosti a vůle; vztahy mezi vědomým duchem a organismem jsou na okamžik přerušeny.

A během tohoto spánku zpravuje astrální tělo, stavitel fyzického těla, ústrojné ztráty vědomých nervových středisek a vyrábí novou nervovou sílu.

Když je množství této nervové síly opět dost veliké, obnoví se spojení ducha s ústrojím a nastává probuzení a bdění až k příštímu spánku.¹³

13 Viz znamenitou Carelovu práci o jeho „Fyziologické psychologii“.

Co jsem řekl o duchu, platí stejně i o popudových hnutích psychické bytosti, což znovu vede k výroku, že přirozený spánek je způsoben zmenšením nervového fluidu v ústrojí.

Alkohol a káva dovolují na čas nahradit spánek, ale s nebezpečím vážné reakce v následcích.

Opilost

V normálním stavu a u zdravého člověka je tlak ducha na popudová střediska vždy rovný tlaku těchto středisek na ducha. Odtud pochází jakási rovnováha; obě střediska jsou navzájem vyrovnána. Odtud plyne i snadnost, s kterou může být popudová bytost uvedena do pohybu.

Člověk, jenž se jakýmkoliv způsobem opije, dává své krvi větší dynamismus než obyčejně. Všechny orgány jsou tím vzrušeny, střediska, v nichž je zhuštěna nervová síla, stejně jako orgány ostatní. Na počátku tohoto působení se zdá být duch čilejší, obraznost působí více než kdy jindy, majíc k dispozici značný nadbytek nervového fluidu. To je první období, období dráždivé (povzbuzující) činnosti alkoholu na hospodářství organismu.

V této chvíli se nadbytek nervové síly vylévá do intelektuálního střediska a představy vznikají živěji a ve větším počtu než jindy. Avšak tyto dobré účinky mají krátké trvání. Nervové napětí impulsivní bytosti pomalu předstihne napětí vědomého ducha, jenž se marně pokouší zarazit rozběhnutá psychická kola a s hrůzou pozoruje, že toho více není schopen, nemaje dost nervové síly. Kůň se splášil a vzal uzdu do zubů, kočí teď může tahat za uzdu, jak chce, jeho námaha je marná. Živočišné středisko člověka zvítězilo nad střediskem rozumovým: zdravý smysl, rozmysl, bystrost, všechny tyto výsledky působnosti ducha na bytost popudovou se zatemňují, až konečně mizí. Lidská bytost ztratí veškerý pojem o rovnováze i rovnováze fyzické, a chce-li jít, vrávorá a je stále blízko pádu.

Fyzická rovnováha je zlomena nadbytkem nervové síly ve střediskách popudových, a v této chvíli utkvělá, obyčejně absurdní představa se může stát jediným hybatelem opilcových činů, nad nímž duch již nemá nejmenší vlády.

To je druhé období zjevu, období, v němž všechny zlé pudy, všechny zlé vášně, byvše vzbuzeny, mohou uvést lidskou bytost do zkázy, neboť odrazy (reflexy) jsou všemohoucí a člověk impulsivní ovládá v této chvíli celý lidský stroj. Zvětšuje-li se prudkost opilosti, vyčerpá se veškerá nervová síla, kterou měl duch ještě k dispozici, slabý nátlak, který duch ještě s obtíží na organismus vykonával, zmizí; bytost se svalí jako nehybná hmota upadlá do spánku, a jestliže odloučení ducha od ústrojných středisek bylo příliš prudké nebo příliš úplné, jako mrtvá.

To je třetí období úkazu. Je tu již dost obdobností mezi těmito zjevy a zjevy vyvolanými šílenstvím.

Hypnotismus – sugesce

Viděli jsme, že každé ze tří popudových středisek může být uvedeno do činnosti buď chvějivým nervovým otřesem přicházejícím zvenčí od smyslů, nebo nervovým otřesem přicházejícím z nitra od ducha a mozkových nervových buněk.

Různé hypnotizační metody mají ten účinek, že zničí rovnováhu vládnoucí zpravidla mezi bytostí popudovou a bytostí vědomou, a působíce na nervovou sílu odloučí na okamžik ducha od ústrojí. Účel, jehož se tím dosahuje, spočívá v mocném povzbuzení impulsivní bytosti, takže působnost této popudové bytosti nabude převahy nad působností bytosti vědomé.

Tohoto výsledku dosáhneme vyvoláním velmi prudkého pocitu (točivé zrcadlo dr. Luyse, zářící bod, rána na gong), jenž násilně vzbudí v impulsivním středisku značný pohyb. Tím vzniknou úkazy obdobné úkazům vzešlým z opilosti a vztahy mezi duchem a organismem se okamžitě přetrhnou, čímž je vyvolán zvláštní spánek.

At' jsme obdrželi tento spánek mechanickým přístrojem nebo sugescí, je to vždy týž mechanismus, neboť mluvená sugesce není vcelku nic jiného než trochu inteligentnější rána na gong. Když spánek nastal, je uspaná bytost absolutně pasivní a její impulsivní střediska jsou schopna přijmout jakýkoliv pohyb. Tu zakročí hypnotizér.

Poručí uspanému (subjektu) vykonat určitý čin. Impulsivní bytost subjektu uposlechne hypnotizéra, jako by uposlechla pocitu zvenčí nebo povzbuzení vlastního ducha, a odraznou činností je přikázaný čin vyvolán. V této chvíli zbývá v subjektu jen popudová část lidské bytosti a víme, že sama podstata popudové bytosti spočívá v naprosté nestrannosti a mechanické poslušnosti vůči nejsilnějšímu povzbuzení, jež pocítí. To je mechanismus všech sugescí daných a subjektem provedených při spánku. Zde působí vědomý duch hypnotizéra, jenž může obdržet veškeré možné výkony i působení na cévohybné nervy a na ústrojný život; popudová bytost má všechn ústrojný život ve svém područí. Tímto způsobem jsem sám dosáhl značného zlepšení pouhou sugescí (v nemocnici de la Charité, kde již dobré čtyři roky řídím hypnotickou laboratoř dr. Luyse).¹⁴ Týmž způsobem lze sugescí obdržet stigmata a jiné podobné úkazy. O jednoduchosti mého vysvětlení si čtenář může učinit úsudek, porovná-li je se složitostí většiny výkladů podáváných fyziology, kteří tyto zjevy studují.

Mluvil jsem však jen o sugescích splněných během spánku. Povím také několik slov o sugescích splněných hned po probuzení ze spánku a pak o sugescích na lhůtu, tedy splněných po delší nebo kratší době (za hodinu až za rok).

Jestliže jsme dali sugesci a vzbudíme subjekt, uvědomí si subjekt ihned popud, jež pocítí. Popudová bytost působí ze vsí své síly a bytost vědomá je přítomna, aby nad ní bděla. Tu rozhodujícím způsobem působí předchozí vychování subjektu.

14 Psáno v roce 1893. (Pozn. překl.)

Je-li subjekt bytostí instinktivní, zvyklou pasivně poslouchat své popudy, například děvče z lidu nebo z venkova, uposlechne vnuknutý rozkaz, byť poněkud rozpačitě, a snaží se vysvětlit své jednání divákům.

Je-li však subjekt člověk vůle, zvyklý stavět se na odpor svým popudům, bude sugesce působit jen tehdy, jestliže k tomu vůle přivolí. Pamatuji se, že jsem se po celou hodinu marně namáhal přimět ke krádeži kapesníku subjekt pocházející ze vzdělané společenské vrstvy. Po udělení sugesce se subjekt vzbudil a jeho vůle ze všech sil zápasila s nutkáním sugesce. V jiných případech subjekt omdlí, ale nesplní sugesci, tj. přetrhne nervové pouto, jež spojuje ducha s organismem. Konečně nejčastěji upadne subjekt zpět do somnambulismu, znovu usne, přesně v tom okamžiku, kdy má provést sugesci. Impulsivní bytost však můžeme uvést do pohybu nejen ihned, ale můžeme též přikázat pohyb, jež bude muset provést později, v určitou hodinu, a zkušenost učí, že sugesci ve většině případů provede.

Tu se nám znovu jeví divuplná moc představy. Udělíme-li sugesci na lhůtu, zaséváme do popudové bytosti sémě dynamické bytosti, jejíž datum zrození svou sugescí stanovíme. Tato dynamická bytost má působit z nitra navenek: není to tedy pocit; je základním charakterem pocitu, že působí zvenčí dovnitř. Je to představa naší vůlí oděná zvláštní dynamickou mocí a zakopaná v zárodku do popudové bytosti: v určený den rozvine tato námi utvořená bytost svou působivou moc a uvede psychické středisko do pohybu.

Okultisté a mágové dávají tomuto druhu popudových bytostí, utvářených pro určitou dobu lidskou vůlí, zvláštní jméno: nazývají tyto dynamické představy elementárními bytostmi. Těchto bytostí je několik tříd. Je však důležité si zapamatovat, že pohyb takto sugescí vnucený může vyčkat jistou dobu, než se vyvine, a může, když se vyvinul, čelit a mařit vůli, není-li tato dost cvičená v lomení popudů psychického ústrojí.

Tyto úkazy hypnotismu, pečlivě studovány, vedou k získání nových důkazů ve prospěch působnosti svobodného vědomého ducha (svobodné vůle); jsou daleky toho, aby tuto působnost potíraly. Je však nutno si být vědom toho, že tato svobodná vůle přináší člověku jen potud, pokud je zvyklý ji užívat, a že pravá úřednická duše nebo vynikající opilec jsou zkrátka a dobře bytostmi ovládanými a jen velmi, velmi zřídka bytostmi vskutku svobodnými.

Než skončím, upozorním ještě na zvláštní okolnost, že každé z hypnotických období, přiznaných pařížskou školou, jeví působnost zvláštního střediska popudové bytosti. Tak projevuje letargie úplně fyzické středisko pudů, katalepsie jeví animické středisko chtíčů (vášní), somnambulismus jeví středisko intelektuální. Pan Charcot, dokazující takto existenci tří duší Platonových; není to kruté pro pana Charcota?

Šílenství

Veškeré až dosud vypsané zjevy, spánek, opilost, stavy určené hypnotismem, nejsou v podstatě nic než normální vývoj řady zjevů pocházejících z jediné příčiny: z přervané rovnováhy mezi bytostí impulsivní a bytostí vědomou. Uvidíme, že stejně je tomu v šílenství.

V ústrojných úkonech jsou nebezpečné náhlé přechody z jednoho stavu do stavu jiného, prudké otřesy, ať fyzické, nebo psychické.

Nervová síla, totožná pro všechna nervová střediska, se může shromáždit na jednom místě jen s podmínkou, že opustí místo jiné. Tento přechod, nemá-li být spojen s nebezpečím, musí být postupný.

Tím se děje, že opilcova utkvělá představa, byť je v dané chvíli pro něho i pro jiné nebezpečná, nepotrvá po pominutí krize; přílišný pohyb, vnucený intelektuálnímu středisku, byl ponenáhly a ne okamžitý.

Jestliže však hrůzný pohled, neočekávaná zpráva, náhlá radost nebo náhlý strach najednou uvedou příliš do pohybu impulsivní

bytosť, môže sa stát, že takto nastalý pohyb nabude takej váhy, že veškerá nervová síla, jež víže organismus s duchem, je náhle vyčerpána – a lidská bytosť pak může zemřít nebo zešít.

Šílenost – to je ustavičná opilost. V šílenství nabyla pudová bytosť definitivní nadvlády nad bytosťí vědomou, a vědomý duch, zůstane-li v chabém spojení s ústrojím, nemá více působnosti na nižší psychická střediska. Důsledek odstranění působnosti ducha z impulsivních středisek je ztráta vyrovnávací moci, zničení zdravého smyslu, rozumu a bystroducha, definitivní triumf reflexů nad vědomím.

Způsob šílenství bude závislý na impulsivním středisku, které nabude převahy nad druhými. Převládá-li středisko intelektuální, povstane slavomam a utkvělá představa; šílenec se tu podobá subjektu zakoušejícímu takovou ustavičnou sugesci, že ničí všechny ostatní dojmy. Převládá-li středisko animické, vidíme šílenství extatické s celým jeho průvodem. Je-li konečně dotčeno zvláště středisko pudové, pak nad všemi ostatními projevy zvítězí hypochondrie a trudnomyslnost.

Poznamenávám, že úplné odloučení působnosti ducha je velmi řídké a že šílenec často přechází z období do období podle náhodných pohybů vnučených pudové bytosťi.

Šílenec je někdy bytosťí napůl, ne-li úplně, mrtvou. Swedenborg tvrdí tento důsledek a odvozuje z něho temné závěry vzhledem k vampyrismu, závěry, k nimž se vrátím v jiném díle.

Mohl bych rozmnožit příklady k podepření teorie o pudové bytosťi a její možné nezávislosti; mohl bych mluvit o omdlení, snech, pustit se do nových podrobností vzhledem k halucinacím atd., atd., není však mým úmyslem psát pojednání o psychologii ani patologii mysli. Pozorný a nestranný čtenář jistě vycítí přečetné důsledky, jež je možno odvodit z této úplně platonovské teorie, a budoucnost ukáže, mýlil-li se Platon, pochopil-li Pythagoras špatně lidskou bytosť a vyložil-li Fabre d'Olivet chybně mínění

slavného matematika. Ať je tomu jakkoliv, stará magie vysvětluje všechny tyto úkazy z téže jediné příčiny. Ať mi současníci nahradí toto vysvětlení jiným, lepším.

Přehled

(obr. 9)

Pokusím se nyní shrnout v několika řádkách složení lidské bytosti podle všeho, co jsem dosud napsal.

Platon chápal člověka jako hlavu, ke které bohové, služebníci Boha, připojili údy a tělo, aby se mohla pohybovat z místa na místo. To bude i naší představou o člověku skutečném, budeme-li na mozek pohlížet jako na nástroj k přijímání i působnosti.

Avšak člověk, svou podstatou cizí fyzickému světu, by nemohl vejít do vztahu s hmotnou úrovní bez soustavy zprostředkovatelů. Odtud pochází existence – pod skutečným člověkem – psychického střediska trojnásobně rozlišeného: bytosti popudové, jejímž úkolem je dodávat hmotnému světu rozkazy člověka a dodávat člověku dojmy ze světa hmotného a konečně nahrazovat podle potřeby působnost člověka na přírodu, jestliže vycvičena návykem jedná popudová bytost samočinně (automaticky, výkony reflexivní). Kdyby byla lidská bytost složena z ústrojí ocelového jako stroje naší výroby, stačily by asi tyto dva činitelé. Tak tomu ale není.

Hmotná část lidské bytosti je složena z buněk, jež se seskupují, aby utvořily ústrojí, která dalším seskupením tvoří soustavy. Vše dohromady tvoří mechanickou část lidského organismu, jež má trojí hlavní účel.

1. Protože se organické ústrojí činností v člověku stále opotřebovává, je nutno je opravovat a znovu stavět buňky do jejich hmoty: to je úkol bílkovitých součástí obsažených ve stavu rozpuštěném v tekuté části krve, obíhající všemi body organismu.

2. Aby však lidský stroj účinkoval dobře, je nutno, aby nejen ústrojí jej tvořící bylo obnovováno a aby byly vymítány odpadky; je též nutno, aby živoucí orgány byly ustavičně oživovány, tj. dostávaly neustále jisté množství síly, stejně jako aby obdržely hmotu potřebnou k jejich udržování. Proto obsahuje krev zvláštní ústrojí nazvaná červená tělíška (hematie), která bez oddechu přinášejí kyslík, původ ústrojného dynamismu.

První dva úkoly lidského stroje jsou tedy prováděny krví a nemají jiný účel než udržování stroje samého.

3. Avšak jistá ústrojí, nazvaná ústrojí nervová, čerpají z krve novou sílu: sílu nervovou, jež opět rozvedena po organismu a zhuštěna ve zvláštních gangliích (nervových uzlících) uvádí veškeré soustavy do činnosti. Přitom tato síla váže přímo ducha s bytostí popudovou, a tím i s organismem samotným.

Odložíme-li stranou čistě osobní úkony lidského stroje a všimneme si jen úkonů užitečných skutečnému člověku, uvidíme, že účelem tohoto lidského stroje je vyrábět nervovou sílu, jež má upoutat člověka vědomého k organismu prostřednictvím vnímavosti a vůle.

KAPITOLA 3.

Příroda

Přehled jejího složení anatomického, fyziologického a psychologického

Předchozí studie o člověku je dosud značně neúplná; ale postačí, aby nám ukázala, jak je pro okultistu nutné, aby měl své zvláštní mínění o předmětech, k nimž obrací svou pozornost. Než se vrátím k lidské bytosti, jež bude vždy východiskem i cílem každého vážného okultistického studia, musíme se zabývat přírodou. Jako slovo člověk zahrnovalo – jak jsme viděli – celou soustavu různých součinitelů, slučuje slovo příroda pod jediným všeobecným výrazem různé veličiny, jež je nutno rozborem objasnit.

Sedím-li pod stromem vedle cesty, kde několik kroků dále bublá potůček a pilně zaměstnaný hmyz koluje mezi rostlinami a kde ve výši na nebi slunce vše ozařuje svými paprsky, shrnuje mi slovo příroda všechny dojmy, které pociťuji. Oblázek, jenž leží přede mnou, strom, pod nímž sedím, rostliny, jež mne obklopují, a hmyz a ptactvo, jež mne obletuje, to vše mi tvoří projev přírody ve třech říších, nerostné, rostlinné a živočišné.

Avšak země, na níž vše spočívá, voda, jež dává zemi plodnost, a vzduch, jež vdechuji a jenž udržuje můj život, stejně jako teplo, světlo, elektřina, různé obměny jemného ohně tvořícího slunce, to vše je též příroda.

Konečně se dostaví noc se všemi stálicemi, bludnými hvězdami a všemi měsíci, které budu moci vidět, budu-li si to přát. I ty jsou součástí toho, co nazýváme příroda.

Úhrnem příroda, jak jsem ji vylíčil, je utvořena souhrnem všeho, co vidíme kolem sebe a co není námi, lidmi. Odtud název ne-já, daný jí jistými filozofy.

Avšak chápat přírodu jako souhrn viditelného světa a studovat ji v tomto vztahu, to je, jako bychom studovali člověka podle jeho viditelné části, zevnějšku: to je brát kutnu za mnicha. Příroda je tedy ještě něčím jiným než obklopujícím nás viditelným světem, stejně jako skutečný člověk je něčím jiným než tělem, které jsme uvykli s ním zaměňovat. Prohlubme poněkud tuto otázku.

Cesta, na jejímž úbočí sedím, by jistě nebyla v tomto stavu, kdyby se tu lidská vůle nedala do přeměňování původního díla přírody. Ano, kdyby tato cesta nebyla pravidelně udržována, tj. kdyby tu člověk neustále neuplatňoval svou vůli, víme, že by se příroda poněnáhu opět zmocnila svých práv a že by divoké rostliny, stromy a hmyz brzy zničily práci člověka.

Lidská díla se udržují jen za cenu ustavičného zápasu s touto silou, jež řídí vývoj všeho, co žije mimo nás.

Příroda, pozorována ve svém zevnějšku, se nám jeví jako souhrn viditelného světa: pozorována ve svém účinku se nám příroda jeví nově, jako síla osudné povahy, jež vládne chodu všech bytostí a všech světů, jimž jsme se právě obdivovali.

Vzhledem k člověku představuje příroda organickou, mechanickou část lidské bytosti; a víme, že jeden a týž součinitel různě obměněný tu stojí v čele dvěma velkým organickým úkonům: výživě a pohybu.

Tato síla působí v člověku mimo jeho vědomí. Odtud jméno bezvědomého, jež jí dali filozofové; okultisté ji zvou astrálním tělem. Hned uvidíme proč.

V člověku jsou buňky velmi různých tvarů a úkonů; a přece jediný součinitel, dynamismus krve čili život, udržuje v nich všech životnost a proměněn na nervovou sílu ovládá jejich pohyby.

Lékař, který chce působit na určitou buňku, ať je umístěna kdekoliv, ví, že když bude působit na krev, dojde jistě ke svému cíli. Jediné nebezpečí, kterého je třeba se obávat, je, aby se toto působení na krevní úhrn nedalo pocítit současně i na jiných střediskách.

V přírodě veškeré živoucí bytosti, ať je jejich tvar a složení jakékoliv, představují buněčné shluky rovnocenné s orgány u člověka a jsou ožívovány tímž jednotným činitelem, jenž koluje v celé přírodě, jako koluje krev ve všech bodech lidského ústrojí.

Dotýkám se tu hlavního bodu studia přírody v jejích magických vztazích: proto je nutno zdvojnásobit pozornost; abychom se pak vyhnuli nejasnosti v této věci, je třeba, abychom vyšli od viditelná a povznesli se k neviditelnému, které nás tu zajímá především.

Kdybyste žádali od svého lékaře, aby vám ukázal životní sílu, nemohl by vás snadno uspokojit. Avšak mohl by vám ukázat krev a upozornit vás, že zabráníme-li krvi přístup k nějakému ústrojí, toto ústrojí nezbytně odumře, z čehož je zřejmé, že krev obsahuje sílu, jež oživuje toto ústrojí, životní sílu, kterou můžete poznat, kterou však nemůžete vidět, stejně jako nevidíte pružnost, jejíž použití uvádí do chodu vaše hodinky. Je možno si uvědomit existenci těchto neviditelných sil, studujeme-li hmotné činitele, kteří jim slouží za nositele, jako slouží krev za nositele životní síle, nebo jako slouží hodinkové pero za nositele pružnosti.

Jiná velmi důležitá poznámka, kterou je nutno učinit, než budu pokračovat, je, že v přírodě je vše obdobné; a že tedy působnost krevního tělíska vzhledem k člověku je naprosto tatáž, jako je působnost vzduchu vzhledem k celému člověku. Krevní tělísko vskutku přináší buňce to, z čeho dýchá, a z této místní dýchací činnosti následuje udržování života buňky, stejně jako naše planeta dodává člověku vzduch potřebný k jeho dýchání, tj. k udržování života celého člověka. Vzhledem ke krevní buňce je to atmosférický vzduch (atmosféra = ovzduší Země); vzhledem k celému člověku je

atmosférický vzduch krví, ale krví země, na níž je umístěna lidská bytost.

Podstatný rozdíl je v tom, že buňka je upevněna na určitý bod organismu a že krevní proud koluje kolem ní; kdežto člověk sám koluje v atmosféře, která ho obklopuje ze všech stran.

Co jsem řekl o člověku, platí o všech živých bytostech země; neboť pták, hmyz nebo rostlina, dány pod příklop, z něhož vyčerpáním odstraníme vzduch, více méně rychle zemřou.

Je to atmosférický vzduch, jenž představuje hmotného činitele, sloužícího za nositele zemského života. Jako si nemůžeme uvědomit existenci životní síly jinak než studiem působnosti krve, stejně si nemůžeme uvědomit působnost života na zemské bytosti jinak než studiem působnosti atmosférického vzduchu.

Vy mi však v důsledcích toho všeho namítnete: Ze stanoviska buňky našeho organismu je ovšem krev totéž, co vzduch ze stanoviska celého člověka; připouštím; avšak tato krev, jež smáčí organickou buňku, přichází sama obnovovat své síly, uvádějíc se do styku s atmosférickým vzduchem v plicích. Sestavme tento první bod:

- krev,
- buňka vzhledem k lidskému organismu,
- atmosférický vzduch.

Použiji-li toho, co jsem řekl o člověku, zjistím, že:

- buňka = člověk,
- krev = vzduch atmosféry vzhledem k zemi,
- vzduch = ?.

Něco mi schází, něco, co by působilo vzhledem k zemi na atmosféru, jako vzduch působí vzhledem k lidskému organismu na krev.

Tedy tedy přicházíme k cíli.

Vskutku; ústrojná buňka je koupána v krvi, člověk je koupán v atmosféře; a nám stačí vědět, v čem se koupe země, abychom našli chybějící vztah.

Země, jako všechny oběžnice naší soustavy, se koupe ve slunečním fluidu, který je pravým původem všech sil, jež se projevují v ní i kolem ní. Sluneční fluid je onou tajemnou látkou, jež ovládá život v celé přírodě, neboť, znovu to opakují, všechny tyto viditelné věci jsou jen vztahy neviditelných činitelů; a sluneční fluid není sám o sobě, materiálně řečeno, životem všeobecným, stejně jako krev sama není životní silou.

Přijmeme-li tedy výraz „krev“ za základ našich výměřů, řekneme:

- Krví člověka je krev.
- Krví pozemského života je atmosférický vzduch.
- Krví planetárního života je sluneční fluid.

Přitom máme stále na paměti, že všichni tito činitelé: krev, vzduch, sluneční fluid, jsou jedni obměnami druhých, a že konečným původem obecného života, pokud se týče hmotného podkladu, je sluneční fluid.

Ze zpětného působení každé z oběžnic naší soustavy na tento sluneční fluid vzniká atmosféra každé této planety a ze zpětného působení každé bytosti na planetě na místní atmosféru vzniká vlastní život každé této bytosti.

Zanechme zatím ostatních oběžnic naší soustavy a pozorujme jen Zemi; neboť ta zajímá badatele v okultismu velmi hluboce.

Země z nejvíce zevnějšího, nejsmyslovějšího hlediska je složena z nerostné kostry tvořené nerostnou říší, která je nositelem fluidů tekutých (moří, řek, pramenů, jezer atd.) a plynných (atmosféra). Na tomto podkladě se vyvíjejí rostliny a živočichové, tvořící dvě druhé říše; na tento celek působí různé fyzikálně-chemické síly.

Země, takto složená, je osamocena v prostoru, kde se pohybuje podle určité křivky.

Kdybychom v našem studiu nešli dále, zůstali bychom v začátečnických stanoviskách astronomie a sledovali bychom stopy svých současníků, nehledajíc ve všem nic jiného než nejnižší, viditelnou stránku věcí, aniž bychom se zabývali stránkou neviditelnou, která by pro nás byla jediná užitečná. Čistě fyzická pozorování, která jsme dosud konali, nám slouží jen jako základ našich studií. – Pokračujme.

Každá z nerostných, rostlinných nebo živočišných bytostí žijících na Zemi je obdobná každé buňce v člověku; atmosférický vzduch, jenž obklopuje všechny tyto bytosti, je obdobný krvi, a sluneční a hvězdné fluidy, jež všude přinášejí pohyb, jsou obdobné fluidu nervovému.

To mi dovoluje shlédnout jakousi fyziologii Země, jako jsem již zběžně popsal její anatomii, a pomýšlet na to, že by Země asi mohla být živoucím ústrojím jako každý z nás.

Vím ovšem, že se tato myšlenka zdá být bizarní duchům současníků; ale opětuji, že kdo nedovede pochopit hru všeobecného života v tomto již ohromném organismu, jímž je každá oběžnice, nebude nikdy mágem. Bude zasloužilým fyzikem, pozorovatelem úkazů nebo analytikem prvního řádu; bude vnímat fyzické síly, ale nikdy se nepovznese k pochopení života a živoucích sil. – Pokračujme.

Hluboký myslitel Jacob ve svém „Hermetickém náčrtu povšechného všehomíra“¹⁵ pozdvihl cípek tohoto Isidina závoje, určiv způsob pohybu každého tohoto druhu bytostí.

Nerostné bytosti rostou všemi směry, aniž by měnily své místo.

Rostlinné bytosti rostou v přímé čáře a mění své místo směrem do výšky, aniž by opouštěly svoje původní opěrné místo (kořeny).

15 „Esquisse hermétique du Tout universel“. Paris, Chacornac, Éditeur.

Hvězdy (bytosti planetární) se mohou posunovat jen potud, pokud se současně pohybuje i jiná hvězda. Planetární pohyb sleduje přesně zákon vzájemnosti.

Živočichové (bytosti, k nimž se svým tělem řadí i bytost lidská) se mohou pohybovat sami a svobodně po planetě, kde se nalézají. Ale nemohou měnit svůj tvar.

Géniové čili astrální bytosti kolektivní se mohou pohybovat a libovolně měnit tvar. Ale tento druh bytostí je nynějším obyvatelům Země neznámý.

* * *

Mág má chápat Zemi jako organismus, tj. jako oživený stroj.

Tento organismus není upevněn a nečeká, až ho životní síla dostihne: je naopak sám v pohybu ve slunečním fluidu, zdroji a nositeli životní síly, jež oživuje a uvádí Zemi do pohybu.

Abychom se pokud možno vyhnuli nejasnosti těmto předmětům vlastní, obraťme se k lidskému organismu, který je asi sestrojen obdobně jako všechny ostatní organismy přírody. Či lépe, obraťme se k jednomu z oddílů lidského organismu (hlava, hrud' a břicho), neboť víme, že tyto oddíly se od sebe liší jen fyziologickými či psychickými úkony, ale jsou obdobné, co se týká všeobecného zákona, jenž ovládá jejich chod a jejich složení. Vezměme za příklad hrud' (obr. 10).

Hrud' je složena z ohromného množství buněk velmi různých tvarů a úkonů, obdobných živým bytostem, jež obývají přírodu. Roztřídění těchto buněk (všeobecná anatomie) bude obdobné roztrídění pozemských bytostí. To však je bod podružné důležitosti.

Všechny tyto buňky jsou zaplavovány obnovujícím fluidem, krví, a všechny pohyby, rovněž jako řízení výživy celé soustavy, jsou určovány fluidem nervovým. Tento nervový fluid, nezapomeňme, je nástrojem, jehož užívá Nevědomé k působení na organismus tím,

že působí nejprve na nervovou buňku. V lidském organismu prýští nervový fluid některého oddílu, jako hrudi, z různých zřidel:

1. je vždy v jistém množství v zásobě v sympatických pletencích;
2. avšak tato zásoba je sama neustále upravována přínosem nového fluidu, přicházejícího z přední míchy.

Připustíme-li, že inteligentní, i když naším vědomím nepozorovaný činitel, řídí výměny a pohyby, jejichž sídlem je hrud', umístíme jeho hlavní působnost do míšní zduřeniny, pravého mozku hrudi, a jeho podružné působení do sympatických plexů.

Tak bychom shledali, že s hrudí je sloučeno zvláštní středisko působnosti, středisko míchové, jež slouží jako prostředník mezi organickým oddílem a mozkovým střediskem. – Vraťme se nyní k Zemi.

Země má ve svém vlastním okruhu působnosti zvláštní ústroj, jenž je s ní spojen: Měsíc. – Hledejme vztah tohoto průvodce s planetou z magického hlediska.

Pozemské bytosti odpovídají ústrojným buňkám člověka, pozemské ovzduší odpovídá krvi. Co odpovídá vzhledem k Zemi nervovému fluidu člověka? Výrony, pocházející s hvězd (planet) obklopujících Zemi.

Na první místo dáme fluid sluneční, dynamický výron středu soustavy přesně obdobný mozkovému výronu v člověku. Když však působnost Slunce a jeho fluidu nemá již na některém zemském bodě převahu, nastane-li úkaz takzvané noci, výron středu soustavy je nahrazen výronem odrazu tohoto střediska a měsíční fluid nastupuje svou působnost.

Měsíc působí vzhledem k Zemi, jako působí odrazné středisko míšní a sympatické vzhledem k hrudi, a ne jako středisko mozkové. Měsíc je pro planetu ústrojem zhušťovacím, majícím za úkol dočasně nahrazovat úkon působnostního střediska. Tak vidíme, že se počet měsíců zvětšuje úměrně se vzdáleností od Slunce.

Světelný fluid, jež dostává Země, je podobný nervovému fluidu u člověka a projevuje tutéž působnost, tj. řídí a ovládá chod a udržování pozemských organismů.

Běh života na Zemi jako běh mnohých fyzických úkazů bude přímo souviset s vlivem hvězd čili s vlivem astrálním, a jestliže nám úkazy mořského přílivu a odlivu dokazují pouze fyzickou působnost těchto hvězd, ukáže nám poněkud vážnější pozorování i jiné vlivy, nejen fyzické, ale i fyziologické a psychické.

Jak se postavení Země vzhledem k postavení Slunce a postavení Měsíce vzhledem k Zemi neustále mění, máme zvláštní fáze (období), v nichž astrální vliv doznává obměn zvětšením a zmenšením. Znalost těchto fází, jež se jmenují jitro, poledne, večer a noc, přihlížíme-li k vlastnímu pohybu Země, první čtvrt', úplněk, poslední čtvrt' a nový Měsíc, přihlížíme-li k položení Měsíce vzhledem k Zemi, jaro, léto, podzim a zima, přihlížíme-li k položení Země vzhledem ke Slunci, je pro mága nanejvýš důležitá.

Vrátíme-li se poněkud zpět a vzpomeneme-li si, že Země se svým Měsícem představuje jen jedinký oddíl lidské bytosti, upozorujeme, že jsme sice mluvili o složení tohoto oddílu i o nervové působnosti mozkového střediska na tento oddíl, ale že jsme úplně nechali stranou ostatní oddíly lidské bytosti. Stejně jsme to učinili s přírodou.

Hrud' a její míšňí středisko jsou fyziologicky a psychicky předmětem jistých reakcí ze strany ostatních částí organismu, jak jsem dostatečně ukázal v předešlé kapitole. Tyto reakce jsou méně silné než působnost, o níž jsme právě mluvili, přece však je nutno s nimi počítat.

Stejně je tomu i v přírodě. Slunce je ovšem středem naší soustavy, ale k tomuto středu se pojí několik ústrojných součástí čili planet, jež nejen doznávají působnosti Slunce, ale působí též jedny na druhé. Země není vyjmuta z tohoto pravidla a v studiu astrálního vlivu je třeba bedlivě přihlížet k tomu, jak na tento vliv působí různé

planety naší sluneční soustavy. Proto bylo každému otočení Země čili dni, jenž se děje během měsíční čtvrti, dáno zvláštní jméno, a každý z těchto dnů byl zasvěcen jedné ze sedmi planet dávné astrologie. Odtud pocházejí jména dní v týdnu.¹⁶

* * *

Zde je nutno odbočit a promluvit o sedmi planetách a jejich zvoleném počtu. Staří, zabývající se principy a ne úkazy, se mnoho nestarali o přesné umístění těchto principů; stačilo jim znát jejich působnost.

Tak slova země – voda – vzduch – oheň pro ně znamenala principy a ne hmoty. Odtud podivné lži našich současníků, kteří v nich chtěli spatřovat tyto látky samotné a kteří proto nijak nechápali vědy starých. My dnes dělíme fyziku na nauku o tělesech pevných, tekutých, plynných a o silách. Dobrá; a naše rozdělení odpovídá přesně starému rozdělení fyziky na zemi (terra), vodu (tekutiny), vzduch (plyny), a oheň (síly). Ve svém rozdělení jsme nedovedli vykonat nic lepšího, než vykonali Egypťané, a toto důvodně. To však nebránilo našim chemikům, když rozložili vodu, aby řekli, že staří byli naivní, když vodu považovali za prvek.¹⁷ V tom je však malá nesprávnost: oni zvali vodou vše, co bylo tekuté. Voda královská (královská lučavka) byla chemicky rozlišována od vody obyčejné, stejně jako aqua fortis (silná voda, kyselina dusičná) nebo aqua vitae (živá voda, líh), a přece pro ně byly tyto látky vodou, protože to jsou tekutiny; stejně jako nazývali magnesií terra absorbans (země pohlcující), fosforečnan vápenatý terra animalis (země živočišná), práškový fosforečnan železnatý terra caerulea (země

16 Česká ovšem ne, ta jsou určena řadovými čísly. Ale ve všech ostatních jazycích tomu tak je. (Pozn. překl.)

17 Elementum = podstatná součástka, v češtině živly. (Pozn. překl.)

modrá) a šupinový octan rtuťnatý terra foliata mercurialis (listová země rtuťová). Téměř všechny tyto látky byly pevné.¹⁸

Trochu dobré vůle stačí k pochopení naivností – ne starých, ale moderních. Stejně je tomu se sedmi planetami. Země se okolo sebe sedmkrát otočí během doby, kterou zveme čtvrtí měsíce. Každá nová poloha Země vzhledem k nebeskému celku podmiňuje zvláštní stav, jemuž staří dali jméno influence, což je stejný název, jaký jsme my dali elektrizaci za obdobných podmínek. Máme sedm zvláštních influencí působících postupně na Zemi; tyto influence jsou samy opět poněkud obměňovány vztahem Měsíce a Slunce k Zemi, vliv obou těchto hvězd je v převaze; vliv Slunce je dynamizujícím principem celé soustavy a vliv Měsíce je bližší než jakýkoliv jiný. Pro každý den, dokonce pro každou čtvrt hodinu je možné vypočítat astrální influenci působící na Zemi; odtud pochází astrologie, stejně vykřičená jako alchymie; a přece nám Selva ukazuje, že učený astronom může z astrologie odvodit velmi vážné poznatky, aniž by opustil čistě vědecké pole.

Staří dali sedmi influencím, o nichž jsem mluvil, jména sedmi planet a počítali tyto vlivy podle postavení těchto planet v daném okamžiku. Rozdělili nebe na sedm soustředných sfér (okrsků) a každá z těchto částí nebe byla považována za vůdčí sídlo jistého druhu astrální influence. Je lhostejné, pohybuje-li se v každé této sféře 1 nebo 36 planet, influence působí vždy a počítá se podle hvězdy, která má právě převahu nad ostatními – to je vše. I kdyby kolem Slunce obíhalo 2 000 planet, jen když astrální influence vycházející z bodu prostoru, v němž se pohybují planety, zůstává stejná. I kdyby se zítra třeba dokázalo, že je Koperníkova a Newtonova

18 „Elementum“ tedy znamenalo „živel“ a ne chemický „prvek“. Pokud užijeme slovo „elementum“ pro jiný, nový pojem, musíme si to stále uvědomovat při studiu starší vědy; staré „živly“ znamenaly jednak naše „skupenství“, ale i jejich obdobnost v jemnějších složeních o vztazích člověka, přírody i života. Znamenaly i filozofické kategorie. (Pozn. překl.)

soustava mylná a že, jak tvrdí Alcide Morin (třináctero nocí), to, co pod jménem stálice považujeme za jiné světy, není nic než odlesk zářících bodů zemských hor odrážející se v atmosféře, že Slunce je jen elektrickým výronem Země a vlastně Zemi velmi blízko – atd., atd.; kdyby všechny tyto na pohled tak nesmyslné věci byly jednou úředně hlásány, to vše by nezměnilo ani slovo na astrologii, založené na principech, a ne na jejich hmotných nositelích, zcela obdobně, jako je tomu se čtyřmi elementy, o nichž jsem se zmínil na počátku této již příliš dlouhé odbočky.

Znalost základu astronomie a později základních prvků astrologie je naprosto nevyhnutelná pro každého, kdo chce provozovat, byť i jen v nejmenším, magickou praxi. Proto nyní můžeme přikročit k tomuto důležitému studiu.

* * *

Domnívám se, že čtenář dostatečně zná nauky okultní vědy, aby věděl, že vše, co se děje ve viditelném světě, je výsledkem působnosti neviditelného světa na hmotu.¹⁹

V lidském organismu, jestliže nehoda nebo nemoc zničily trochu buněk a jestliže zůstala sympatická střediska netknuta, Nevědomé spraví ústrojí, a to v jejich původních tvarech. Histologické (tkáňoslovné) studium zánětu plic ze stanoviska přeměn plicních sklípků je typické jako důkaz tohoto tvrzení. Rovněž je to též Nevědomé, jež v normálním stavu ovládá výživné a dýchací výměny, odehrávající se na všech bodech organismu.

Paracelsova škola dala tomuto Nevědomému jméno astrální tělo. Hned uvidíme, proč. Nyní si pamatujme jen to, že je to astrální tělo, jež v člověku řídí veškeré projevy ústrojného žití, aniž by na tom měla podíl vůle.

19 Vše bližší v Papusově „*Traité méthodique de Science occulte*“.

Nástroj, který k tomu astrální tělo užívá, je nervový fluid.

Viděli jsme, že v přírodě byl obdobou lidského nervového fluidu fluid astrální, obecně světelný; avšak tento astrální fluid není jako fluid nervový jen nástrojem, který příroda ve své činnosti používá.

Až potud mohu shrnout tyto závěry: Všechn vývoj pozemských bytostí se bude dít pod influencí astrálního vlivu působícího zvláštním fluidem a zdlouhavost nebo rychlost tohoto vývoje bude záviset na množství fluidu uvedeného do působení. Proto je na rovníku pozemský život činnější než na točnách.

Budou okamžiky, kdy se rostlina, zakoušející zvláštní astrální vliv, bude nalézat ve zvláštním stavu. Utrhnuta v tomto okamžiku, bude mít jiné vlastnosti, než jaké má obyčejně, nebo aspoň mnohem silnější. To je obsahem celé vědy venkovských čarodějek, sbírajících byliny.

Vývoj všech pozemských bytostí je konečně řízen tou zvláštní mocností, kterou nazýváme příroda nebo osud. Avšak tato mocnost působí na organismy prostřednictvím světla hvězd, čili světla astrálního, jež je všeobecným prostředníkem (koněm) stvoření. Každý organismus zosobňuje částku tohoto astrálního světla, jež soustředěno v jeho nervových střediskách se stává astrálním tělem organismu a vyvíjí hmotné útvary tohoto organismu.

Jakost tohoto astrálního světla závisí na několika příčinách, mezi jinými na poloze Země v prostoru v okamžiku, kdy nastalo zosobňování (individualizace) astrálního světla²⁰ k utvoření astrálního těla.

Protože fyzické tělo je jenom hmotný, pro naše smysly utvořený překlad pro působnost astrálního těla, budeme schopni, studující útvary tohoto hmotného organismu, určit vlastnosti astrálního těla, jež ovládalo vývoj těchto útvarů, a odtud určit influenci hvězdy, jež

20 „Světlo“ ne jako viditelné vlnění, ale jako životný „fluid“, éterická látka, hybná a živá, která je nositelem tohoto vlnění a mnohých jiných působících živototvárných sil. (Pozn. překl.)

vládla v okamžení individualizace tohoto astrálního těla. Odtud pocházejí všechny vědy a podání z roboru útvarů. Každý organismus je mágem pokládán za znamenáný jednou nebo dvěma hvězdami. Proto je těmto hadačským (divinačním) vědám dáno jméno studia astrálních znaků (signatur).

Z toho plyne, že astrální tělo každého organismu, které není nic než obměnou astrálního světla, jež koluje naším tělem, zůstává vždy ve vztahu s tímto astrálním světlem, udržujícím jeho vlastnosti pod řízením přírody, stejně jako zase samo astrální tělo udržuje vlastnosti organismu, který řídí.

Laik, který chce působit na organismus, se bude vždy snažit změnit fyzické tělo a bude tak nucen stále zápasit s astrálním tělem, jež sledujíc zákonitou, vytčenou cestu, se bude vždy snažit, aby znovu zjednalo zničenou rovnováhu; avšak mág, působě na astrální tělo, změní úroveň působnosti, a proto i tělo fyzické, aniž by se byl téměř namáhal. V tom je celý rozdíl mezi alopatii a homeopatií.

Příroda čili osud řídí chod všech pozemských organismů ve třech přírodních říších a – což je důsledek hodný velké pozornosti – lidský organismus jakožto organismus a tomuto zákonu neujde.

Lidské tělo vskutku představuje nerostnou říši svojí kostrou, říši rostlinnou svým vegetativním životem, jehož středisko je v břichu, a říši živočišnou svým životem animickým, jehož středisko je v hrudi.

Víme, že táž síla různě uzpůsobená ovládá veškeré tyto činnosti v člověku. Tato síla není v konečném rozboru nic jiného než astrální světlo upevněné ústrojnými výkony. Kdybych tedy měl vylíčit postavení člověka v přírodě, učinil bych to takto:

Jenom hlava člověka, sídlo nesmrtelné duše, ovládá přírodu (obr. 11).

Lidský organismus však je podroben zákonům a vlivu této přírody, která je sama oním pověstným „Nevědomým“ našich moderních fyziologů. Člověk takto pochopený je souhrnem přírody v malém, malým světem (mikrokosmem), obsahujícím nejen tři

říše, ale i božskou jiskru, jež mu dovoluje jednat s přírodou jako rovný s rovným.

Čeho je třeba k působení na tuto přírodu? Jestliže jsme dobře pochopili vše, co bylo předesláno, vidíme, že postačí vědomě působit na svoje vlastní ústrojí; neboť síly působící v lidském organismu jsou přesně tytéž, jako síly působící v kterékoli pozemské bytosti, ať nerostné, nebo živočišné; a proto jestliže vůle prostřednictvím svého nervového fluidu ovládá organismus a udílí mu své rozkazy, působí již tím na astrální světlo a následovně na přírodní síly. V tom spočívá tajemství magie ve všech jejích projevech od alchymie až k teurgii.

Avšak člověk, jenž nezkontroloval své vášně, jenž je dosud schopen být pohnut, vzrušen, unešen vlivem reflexů svého organismu, takový člověk zcela náleží přírodě a je otrokem svého těla; nemá právo pomýšlet na to, aby mu poroučel, a proto ani na to, aby poroučel kterémukoli organismu jinému.

Všechny magické průpovědi světa, všechny talismany, všechny obřady, používány takovýmto člověkem, nebudou mít jiné nežli směšné nebo žádné účinky; neboť plnokrevný kůň není zvyklý dát se řídit nezkušeným děckem.

Indický fakír, jenž vědomě vyvolává katalepsii svého těla na delší nebo kratší dobu, takovýto fakír může změnit tvar živočicha nebo nechat rychle vyrůst květinu; působí na samotný princip útvarů, působí na svoje vlastní astrální tělo. To je v magii jediná přípustná cesta: výcvik.

Nyní se zmíním o hvězdách a změnách, jimž se podrobují pozemské organismy.

* * *

Kdyby hvězdy neměly vlastní pohyb, bylo by velmi snadné určit astrální vliv. Ale není tomu tak. Odtud jisté znalosti, jejichž úplné

ovládání je nutné i pro nejméně pokročilého žáka magie, nechce-li jinak naprosto ztroskotat ve většině svých prací.

Nejprve je nutno si dobře uvědomit základní rozdíl, jenž je mezi působností života v člověku a působností života v našem světě. V člověku jsou střediska, z nichž se rodí pohyb – sympatická ganglia –, jakož i ostatní nervová střediska, nepohnutelná a upevněná na rozličná místa. Povaha, kterou tato střediska vtiskují nervovému fluidu, závisí tedy jedině na povaze těchto středisek, a hybná nervová buňka dá tomuto nervovému fluidu jinou působnost, než mu dá nervová buňka některého sympatického ganglia ovládajícího oběh krve, např. v játrech. V člověku jsou pevná výronová střediska a hmotné vodiče spojují tato výronová střediska s ústrojím, na něž má být působeno. Tak je paže v přímém spojení s mozkiem a s šedou míchou (zduřeninou hrudní), jež je sama ve spojení s ostatními míchovými středisky. Nervový fluid prýští z těchto různých středisek se řine do paže, ale tato střediska sama zůstávají netknuta.

Ale dejme tomu, že v jistých okolnostech se břišní míchová zduřenina pohne, aby vstoupila do vztahu s paží a působila na ni, a že jindy je to mozek, jenž se k paži dostaví, aby na ni působil; z toho nabudete představu o fyziologii našeho světa.

Ve světě jsou to tedy střediska působnosti, planety, jež obíhají a staví se v určitých dobách tak, že působí na vše, co pak podléhá jejich účinku. Budeme se zabývat působením těchto hvězd, skutečných ústrojů světa, z pozemského hlediska a budeme je studovat podle jejich účinku na Zemi.

Tak podléhá organická buňka vlivu krve, jež k ní vniká zvláštními kanálky až z hrudi, a pak vlivu nervového fluidu, jenž k ní vniká skrze nervy až od hlavy.

Naproti tomu pozemská bytost, např. rostlina, podléhá astrálnímu vlivu, když se hvězda, jež se sama pohybuje, postaví tak, že je s ní v přitažlivém stavu. V přírodě se pohybují střediska, v člověku se pohybuje jen jejich výron.

Toto je snad trochu nesnadné a obtížné pochopit. Je to však nade vše důležitý bod, který je nutno v mysli dobře podržet, chceme-li poněkud pochopit účinek hvězd na Zemi.

Nestačí však jen vědět, že se hvězdy hýbají, je nutno též znát dráhu, kterou probíhají, ovšem výlučně z hlediska pozemského pozorovatele.

Popíši toto vše tak, jak se zdánlivě děje pozorováno ze Země, předpokládaje, že čtenář zná dost z astronomie, aby pochopil, že řeknu-li o Slunci, že se pohybuje, napodobím učitele, jenž dříve popíše zdánlivé jevy a pak vysvětlováním a důkazy opraví první názor, podaný smysly.

Dáte-li si jednoho dne práci, abyste pozorovali dráhu, kterou probíhá Slunce po obloze, uvidíte asi toto: předpokládám, že konáte své pozorování 21. prosince a že znáte polohu čtyř světových stran (obr. 12).

Slunce vyjde na východě v bodě A a bude stoupat po nebi od rána až do poledne, kdy dostoupí bodu P. Od tohoto okamžiku bude opět klesat a zapadne večer na západě v bodě B. Tak Slunce opsalo na nebi polokruh A, P, B a víte jistě, že zapadajíc pro nás, vychází pro obyvatele druhé zemské poloviny; což znamená, že pokračuje v opisování kruhu, z něhož jsme viděli právě polovinu.

Jestliže jste si dobře všimli bodu P, kde bylo Slunce v poledne 21. prosince, a jestliže za několik měsíců, 20. března, budete opakovat svoje pozorování, poznáte, že ve sluneční dráze nastaly změny. Bude vycházet opět na východě, ale blíže astronomickému bodu V. A v poledne vystoupí k bodu P' položenému výše než bod P. Oblouk A' P', B' je větší než oblouk předešlý, což znamená, že Slunce bude déle viditelné, a že tedy bude den v této době delší než v době předešlé.

Když si takto budeme všímat několika pozorování dráhy Slunce na nebi, uvidíme, že po 6 měsíců, od 21. prosince do 21. června, vystupuje Slunce v poledne vždy výše, a že se od 21. června vrací

opět na svou původní dráhu každého dne klesajíc, což zkracuje délku dne až po 21. prosinec, kdy opět počne stoupat.

Současně je třeba učinit druhé pozorování o půlnoci. Uvidíme, že se tu na místě, kde stálo o polednách Slunce, nacházejí vždy jiné hvězdy, které pomalu mění své místo, až 21. prosince o půlnoci se tytéž hvězdy objeví na témže místě oblohy. Jako by se celá nebeská bání za tu dobu otočila jedenkrát kolem Země. Vidíme tedy, že se tam, kde je v poledne Slunce, musí o polednách nalézat též hvězdy protilehlé těm, které tam jsou nyní o půlnoci. Shrneme-li obě pozorování, vidíme, že Slunce zaujímá na nebeské báni denně jiné místo, na něž se opět vrací až po době nazvané rokem.

Zdánlivá dráha Slunce na nebi během doby, jež uplyne od jednoho jeho návratu na totéž místo k druhému, je také rozdělena na 12 částí. Protože Slunce k proběhnutí této dráhy potřebuje 365 $\frac{1}{4}$ dne, odpovídá každá z těchto částí dvanáctině roku čili měsíci. Každé z těchto nebeských částí bylo dáno zvláštní jméno podle stálic, které se tam nalézají. Odtud 12 znamení zvěrokruhu (zodiaku).

Zdá se tedy, že Slunce během roku opisuje po nebeské báni kruh, podobně jako konec hodinové ručičky opisuje na ciferníku během 12 hodin kruh. Každá z těchto „hodin“, které proběhne na nebi Slunce, má 30 dní; a místa na nebeské báni, na nichž se Slunce v těchto 12 „hodinách“ (měsících) nachází, mají jména „nebeských domů“, jež se nazývají:

Jméno nebeského domu:	Jméno příslušného měsíce:
Beran (Skopec)	Březen
Býk	Duben
Blíženci	Květen
Rak	Červen
Lev	Červenec

Panna	Srpen
Váhy	Září
Štír	Říjen
Střelec	Listopad
Kozoroh	Prosinec
Vodnář	Leden
Ryby	Únor

Mohli byste tato jména dát hodinám naznačeným na vašich hodinkách a nazvat Sluncem konec hodinové ručičky; měli byste přesný obraz zvěrokruhu (zodiaku) a jeho znamení.

Vidím však, jak se zlomyslně usmíváte a pravíte: Moje hodinky mají tři ručičky, pro hodiny, minuty a vteřiny. Hodinová ručička proběhne ovšem celý kruh za dvanáct hodin, ale minutová ručička jej proběhne jednou za každou hodinu. Jak to porovnáte s nebem?

Velmi snadno. Jestliže Slunce, hodinová ručička nebes, potřebuje k proběhnutí dvanácti znamení 12 měsíců, jiná hvězda, Luna, je proběhne za jediný měsíc. Můžeme tedy Měsíc přesně porovnat s minutovou ručičkou. Vidíme, že Slunce a Měsíc jsou ručičkami ohromného ciferníku, jímž je nebeská báh, držíme-li se zdání: Proto rozdělili lidé čas podle těchto nebeských hodin; proto musí mág znát hodinu, která právě vládne v přírodě, chce-li být zručný ve svém umění (obr. 13).

Ale nebeský ciferník nemá jednu, ani dvě, ani tři ručičky; má jich sedm, z nichž každá obíhá jinou rychlostí. Známe již dvě. Slunce a Měsíc. Jmenujme je všechny, pokračujme od Země dále – či podle délky „ručičkového“ oběhu (obr. 14).

Nejprve je Měsíc (Luna), náš průvodce,
pak rychlý Merkur,
pak leπά Venuše,

vznešený Apollon, Slunce,
ohnivý Mars,
mírný Jupiter,
konečně šerý Saturn, ze všech nejvzdálenější.

Ze stanoviska, které jsme zaujali, se zdá, že tyto hvězdy obíhají kolem Země a procházejí domy zodiaku, každá v určité době. Jsou to ručičky hodinek, z nichž nejkratší, Luna, oběhne ciferník za měsíc a nejdelší, Saturn, potřebuje k proběhnutí téže dráhy 30 let. – Není však mým úmyslem psát pojednání o astronomii. Proto nyní shrnu vše, co jsem dosud řekl.

* * *

Konstatovali jsme, že slovo příroda označuje, právě jako slovo člověk, zvláštní soustavu bytostí a věcí pod vládou jediného principu, a během svého rozboru jsme byli přivedeni k stanovení jistých kategorií.

Tak jsme stanovili, že tři říše, jež zahrnují pozemské bytosti, děkují za svoje udržování téměř výlučně atmosférické vrstvě a fyzickým silám, které obklopují veškeré tyto pozemské bytosti.

Avšak hlubší rozbor nás přivedl k poznání, že toto dynamické prostředí, jež obklopuje Zemi, je pouhým účinkem reakce této Země na vlivy, jimž je podrobena jednak ze strany jiných hvězd – součástí naší sluneční soustavy – a jednak ze strany našeho průvodčího, Luny.

To nás opět přivedlo k popisu složení našeho světa jako typu složení všech jiných světů, jejichž souhrn tvoří vesmír. Viděli jsme, že pro pozorovatele svěřujícího se jen svým smyslem a zavrhuje na okamžik nauky astronomie, tvoří hvězdy našeho světa se svými průvodci ústrojí ohromného organismu, pohybují se a zdá se, že kolují s větší či menší rychlostí kolem Země. Vliv těchto hvězd na

Zemi a na bytosti, jež ji obývají, může být určen průběhem tohoto oběhu a podle bodů nebes čili „nebeských domů“, kde se tyto hvězdy nalézají v okamžiku, kdy je pozorujeme (obr. 14).

Obdobnost (analogie) nám ukazuje, že ostatní světy budou složeny asi téměř stejně jako svět náš; proto můžeme vztahovat na celou přírodu, co jsme řekli o našem světě. Avšak pro magii je jediné důležité znát dobře nauku o vlivech, jimž je vydána Země.

To je stanovisko, k němuž jsme dospěli; ovšem je třeba připojit, že jsme byli přivedeni k tomu vidět v astrálním světle obdobu nervového fluidu v člověku a pohlížet na každou hvězdu jako na světelný ústroj.

Tak jsme probrali, co je možno nazvat anatomii přírody. Zmínili jsme se též trochu o její fyziologii. Je takováto fyziologie?

To je velká otázka, která za všech dob vynesla okultismu a okultistům pronásledování nebo posměšky (podle doby) všech duchů tzv. „přesně myslících“.

Když jsme popisovali hvězdy a jejich výrony, bylo to, jako bychom mluvili o nervových střediskách a jejich působení. Víme, že na nervovou sílu účinkuje zvláštní buňka v lidském organismu, ať vůli sloužící buňka nervová, nebo zvláštní buňka orgánu smyslového. Buňka je vždy při tom, kde vzniká pohyb nervového fluidu, a tudíž i při vzniku všech pohybů v lidské bytosti, ať organické, nebo psychické. Pro nás však tato buňka, byť měla svou vlastní osobnost, není ničím než nástrojem, prostředkem působnosti, buď v moci duše, působí-li tato na vnější svět, nebo v moci zevního světa, působí-li tento na duši – jako klávesa piana, která je ovšem potřebná k vybuzení určitého tónu, ale která se přece nemůže sama uvést do pohybu. „Každá buňka lidského těla je v přírodě představena živou bytostí,“ praví magie, proto je nutno, abych nyní promluvil o těchto bytostech činných v celé přírodě a působících podle nevyhnutelných popudů osudu.

Je možno říci, že toto zvláštní ponětí o přírodě od prvopočátku dělilo badatele na dva opačné a často nepřátelské tábory. Ti, kdo se drží fyzické stránky, světa viditelného, obyčejně nepřipouští jinou skutečnost než tu, kterou vnímají jejich smysly. Pro ně jsou síly zplozené hmotou původem všeho podle zákonů náhody (?) a pravděpodobnosti (?). Proto si rádi dobírají všechny snílky, kteří mluví o existenci něčeho jiného než tohoto viditelného světa. Nedělejme si iluze o tom, jak přijmou kritikové tohoto druhu být sebestřednější práci o magii. Stačí si přečíst ve slovnících sepsaných těmito „přesnými mysliteli“ životopisy okultistů všech věků, abychom byli v tomto směru uspokojeni.

Avšak ti, kdo pochopili, že v člověku jako v přírodě je útvar daný hmotě výsledkem působení neviditelného principu, umístěného buď v nervovém středisku, nebo v planetě, a působícího buď prostřednictvím nervového fluidu, nebo prostřednictvím fluidu astrálního, ti s námi dovedou hledat inteligenci, která řídí všechny útvary a všechny pohyby.

Nevidět v přírodě nic jiného než stránku fyzickou, znamená zůstat na prvním stupínku poznání, na stupínku fyzickém; a nestudovat v přírodě nic než síly přeměňující hmotu, znamená dotýkat se fyziologie. Mnozí se zastaví již zde, již nyní zděšeni; je však nutno mít odvalu a dostoupit až k cíli studia a vzpomenout na to, že psychismus existuje právě tak v přírodě, jako v člověku; zároveň však je nutno mít se na pozoru, abychom odloučili studium psychické od studia fyziologického a fyzického, neboť jinak upadáme v nebezpečí zaběhnout do mystiky, což je výstřednost právě tak nebezpečná, jako je panteismus pro badatele, kteří se zastaví na druhém stupínku, nebo výlučný materialismus pro ty, kdo se drží stupínku prvního. – Otevřete některé alchymické dílo XV. století, nebo některé magické pojednání století XVI., všude naleznete nauku o existenci tří spojitých úrovní: úrovně dějů (fakt), úrovně zákonů a úrovně principů, hlásaných pod jménem tří světů.

Je-li pravda, že planeta je živoucím organismem, má tento organismus jako každý možný organismus:

1. princip řídicí, původ všeobecné soudržnosti;
2. výrony tohoto řídicího principu, umístěné v hlavních střediskách působnosti.

Je možné namítnout, že planeta není živoucím organismem a že když kladu do čela takovéto tvrzení, dopouštím se vědeckého kacířství. Protože právě nepíši pojednání pro kandidáty doktorátu, bude mi jistě dovoleno, abych řekl, co se mi zdá být nutné, aby bylo řečeno studujícím magie, a co, jsem o tom téměř přesvědčen – bude za třicet let žádáno od univerzitních kandidátů, byť snad i jen pod jménem dějin teorií XVI. století. Když jsem stanovil tyto výhrady, budu pokračovat ve svém výkladu.

Příroda, chápána jako živoucí, musí být rovněž chápána jako inteligentní; to je nauka, plynoucí ze všeho, co bylo předesláno.

Vývoj kterékoliv pozemské bytosti tedy záleží na užití astrálních sil (ploditelů této bytosti) jakousi inteligencí.

Současné nauky, založené na materialismu, nás tak navykly nevidět ve vesmíru nic než nesmírnou mrtvolu pohybovanou jen čistě fyzickými silami, že toto ponětí o vesmíru, obydleném inteligencemi působícími podle popudů osudu, se nám zdá být alespoň podivné. Zdvořilí kritikové se vyprostí ze všeho pravíce, že toto ponětí je „poetické“; což je podle nich největší urážka, kterou je možno učinit filozofické soustavě.

Nuž, nezávislý badatel nesmí ustoupit před slovem; a jestliže magie vždy hlásala teorii živoucího a inteligentního všehomíra místo teorie všehomíra mrtvolného, mějme dost odvahy k zachování inteligencí v celé přírodě, jestliže nám praxe, kterou v magii chceme studovat, dovolí vstoupit s těmito inteligencemi do styku.

Kus hmoty, např. kámen, nemůže být uveden do pohybu jinak, než když působíme na jeho povrch, užívající zvenčí fyzických sil, které jej do tohoto pohybu uvedou. To je působení zvenčí dovnitř.

Ale živoucí bytost, je-li dost vyvinuta, aby se hýbala, hýbe se tím, že působí na svůj povrch silami, jež má v nitru. To je působení z nitra ven, a práce je tu zcela jiného druhu.

Fyzikové nás naučili nevidět ve hvězdách nic než ohromné balvany hmoty, jejichž pohyb může být chápán jen jako působení fyzických sil na povrch hvězdy.

Mágové naproti tomu učí, že se hvězdy hýbají pod vlivem sil působících z nitra navenek a že činnost hvězdného jádra se ničím neliší od činnosti jádra kterékoliv ústrojné buňky. Budoucnost ukáže, kdo má pravdu.²¹

Spokojme se prozatím s konstatováním tohoto zásadního rozdílu a pokračujme dále.

Ti, kdo se vyznají v okultní vědě, vědí, že každé uskutečnění na úrovni fyzické je výsledkem působnosti úrovně astrální na hmotu. V lidském organismu jsme schopni tento názor ověřit. Víme, že lehké říznutí, jež zničí trochu kůže a též několik spirálovitých linií, které nalézáme na špičce prstů, se v několika dnech zahojí tak, že vše je vpraveno do své původní formy, i s těmito závitovými liniemi. Fyziologie nás učí, že tuto činnost řídily nejbližší buňky sympatického ganglia. Víme též, že je-li poranění dost hluboké, aby se dotýkalo nervových nitek nebo samotného ganglia, toto ganglion již nemůže obnovit původní formy a vznikne trvalá jizva. Paměť původních forem, které mají být obnoveny, je tedy nějak umístěna v nervových buňkách tohoto ganglia, jež mají za úkol udržovat a zachovávat tyto formy. Každý bod lidského organismu má takto svá malá střediska, jejichž úkolem je bdít nad zachováním jistého počtu

21 Elektrostatická teorie již alespoň přiznává závislost těchto pohybů na vzájemném dynamickém působení Slunce a planet. (Pozn. překl.)

buněk; a tato střediska požívají jakési samosprávy (autonomie) ve své činnosti, protože jsou-li zničena, ústřední středisko nemůže nijak jejich působnost nahradit.

Co takto vidíme v člověku, můžeme nalézt i v přírodě.

Tvar pozemských bytostí udržovaný rozením je rovněž výsledkem stálé působnosti činné úrovně a bytostí, které ji obývají, na hmotu. Subjekty ve stavu jasnovidného zření, pro něž jsou závory hmoty odstraněny, vidí dokonale tento svět inteligencí působících na hmotu, svět, jenž je stejně uzavřen našim fyzickým smyslům, jako je pohled na činnou buňku v člověku nemožný pro toho, kdo se výlučně drží poučení podávaných mu smyslovými čidly.

Působením na tyto inteligence můžeme přivést útvary k rychlému vývoji; avšak k přeměně výsledků normálně přírodou vyvolaných je třeba jiných působení, která jsou pro lidskou přirozenost téměř nemožné. Fakír ovšem dovede přivést k dospění rostlinu během dvou hodin; bude pro něho však téměř nemožné způsobit, aby réva zplodila hrušku: neboť to by bylo nadpřirozené a nadpřirozené nemůže pro člověka existovat právě tak jako zázraky.

Na přírodu můžeme působit třemi způsoby:

1. Fyzicky, upravující složení bytosti nebo některého koutu přírody vnějším užitím fyzických sil zužitkovaných lidskou prací. Zemědělství ve všech svých oborech, průmysl ve všech svých obměnách spadají do tohoto druhu činnosti.
2. Fyziologicky čili astrálně, upravující složení bytosti užitím jistých principů a jistých sil ne více na zevnější složení, ale na fluidy, jež kolují v této bytosti. Spadá sem lékařství ve všech oborech: připojují, že magie učí, že je možno působit na astrální fluidy činné v přírodě právě tak, jako působíme na fluidy činné v lidské bytosti.
3. Psychicky, působíce přímo ne více na fluidy, ale na principy, jež uvádějí fluidy v činnost.

To je magická teorie přírody.

Zkusme nyní správně objasnit postavení člověka v přírodě.

Skutečný člověk má své působnostní ústroje v hlavě, ovládá přírodu a může s ní za jistých podmínek jednat jako se sobě rovným.

Svým organismem je člověk ponořen do samého středu přírodních sil; a působě tedy nejprve na svůj organismus může člověk dosáhnout působnosti na síly přírody.

Příroda je dvojí: fyzická a astrální; avšak astrální se polarizuje na dvě části: fyziologickou a psychologickou, proto je možno v konečném rozboru považovat přírodu za trojitou.

Chůzí a posunkem (nohy a paže) působí člověk hlavně na přírodu fyzickou; slovem a pohledem na přírodu astrální. Snadno pochopíme důležitost těchto úvah pro magii.

Zapamatujme si zatím dobře, že jsou to samy přírodní síly, jež obíhají v lidském ústrojí, a že tento náš organismus je nakonec jen pozemskou bytostí, živočichem, daným přírodou k službě nesmrtelného ducha, skutečného člověka. V tom je klíč všeho vědomého magického působení.

* * *

Sedím pod stromem vedle cesty, kde několik kroků dále bublá potůček a pilně zaměstnaný hmyz koluje mezi rostlinami a kde ve výši na nebi slunce vše ozařuje svými paprsky.

Všechny dojmy, jež v tomto okamžiku pociťuji, pocházejí z fyzické přírody, ze světa útvarů projevených. Ale pochopil jsem, že tyto útvary jsou jen šatem, jenž odívá každou částičku síly, zachovatelky všehomíra, a vím, že v oblázku přede mnou jako ve stromě, pod nímž sedím, a v rostlinách, jež mne obklopují, jakož i ve hmyzech a ptácích, kteří mne obletují, koluje táž síla, jež všude udržuje život pod popudem přírody, zachovavacího principu všehomíra. Tato síla, která ve mně koluje a která také ovládá výrobu mízy v tomto

stromě, to je život; život, zřídlo iluzí tohoto světa, jejichž tajným hybatelem je láska; život, jenž spojuje všechny stvořené bytosti jemným řetězem obdobností.

A tak byt' se všechny tyto pozemské bytosti zdály sobě navzájem cizími svými formami, ten, kdo zná vědu obdobností, tj. vědu lásky, dovede vždy nalézt životní pouto, jež spojuje v jediný celek veškeré stvoření.

Avšak země, na níž vše spočívá, voda, která dává zemi plodnost, a vzduch, jež vdechují a jež udržuje můj život, rovněž jako teplo, světlo, elektřina, různé obměny jemného ohně tvořícího Slunce, to vše přichází, aby podporovalo život v jeho projevech. A povězme více; toto vše tvoří různé zdroje, díky kterým se život, jenž koluje v pozemských bytostech, stále očisťuje, přeměňuje a obnovuje.

A když nastane noc, všechny stálice, všechny planety a všichni jeho průvodci, které mi věda dovoluje spatřit, se dostaví, aby mne poučily, jak je Země jen jednou z buněk obrovitého organismu, nazvaného všehomírem.

A tak budu moci pochopit, že šíření se oživující síly je řízeno ve všehomíru pohybem planet; tak uvidím ze Země, kde se nalézám, jevit se mohutný ciferník zvířetníku, na němž Slunce, Měsíc a planety našeho světa oznamují ohnivými tahy hodinu Přírody.

A jen tak poznám obměny, přiváděné do všeobecného žití různými hodinami nebe; a v tento okamžik, povznesená modlitbou, moje vůle uvede životní částičku, jež oživuje můj organismus, v obcování lásky s živoucí Přírodou, zachovávacím principem útvarů tohoto světa.

Pochopím prvotní Jednost působící v nekonečné různosti a celý se chvěje nadšením, můj osvobozený duch uzří, jako ve zjevení, budoucí znovudosazení božské jiskry, jež jej tvoří, do zářící vznešenosti věčné božskosti.

„V řádu neviditelná jako ve viditelnou nemůže být nic ztraceno, a pralátka každé hvězdy střeží vtisknuty v sobě, tajném světle, i hnutí vůle, i zazáření vášně, i obraz myšlenky.“ (Saint-Yves d'Alveydre – „Světlo Východu“.)

KAPITOLA 4.

Prvotyp (Archetyp)

Magie, chápaná jako užitá věda, omezuje svou působnost téměř výhradně na vyvinutí vztahů mezi člověkem a přírodou.

Studium vztahů existujících mezi člověkem a úrovní vyšší, božskou, ve všech jejích útvarech, patří více k teurgii než k magii.

Protože toto dílo je jen základním pojednáním o magii, a ne studií teurgie, která by vyžadovala značnou šíři, nebudu se zdržovat popisem různých inteligencí činných na božské úrovni, utvořených podle kabaly většinou částečnou reintegrací – androgynatem – vyvinutých lidských bytostí. Spokojím se zde otisknutím přehledu „Prvotypu a Jednoty“, jež jsem podal ve „Vědě mágů“.

Chceme-li si představit člověka, představí se našemu duchu vždy nejprve obraz jeho těla.

A přece nám stačí trochu úvahy, abychom pochopili, že toto fyzické tělo jenom nosí a projevuje pravého člověka, ducha, jímž je řízeno.

Tomuto fyzickému tělu můžeme uříznutím některého údu odejmout miliony buněk, aniž by jednota vědomí utrpěla nejmenší škodu. Člověk intelektuální, jenž je v nás, je nezávislý na ústrojích, které jsou jen nositeli a prostředky obcování.

Přes to však zůstává pravdou, že pro nás, v nynějším stavu, jsou tyto fyzické ústroje velice užitečné, dokonce nezbytné, aby nám umožnily vznést se k činnosti ducha a pochopit ji. Bez tohoto zcela fyzického základu by naše výklady měly matný a mystický ráz snah výlučně metafyzických. Ale jenom zcela povrchní rozbor nás může zavést, abychom zaměnili intelektuálního člověka s člověkem organickým, nebo považovali vůli za úplně totožnou s činností ústrojů.

Jedná-li se však o projednání otázky Boha, upadáme obyčejně do krajnosti, kterou jsme právě vytkli vzhledem k člověku.

Souhrn existujících bytostí a věcí nese a projevuje božství právě tak, jako fyzické tělo člověka nosí a projevuje ducha.

Chtít jednat o Bohu, aniž bychom se opírali o všechny tyto fyzické projevy, znamená zůstat nepochopitelnými pro většinu inteligencí. A proto se pokusíme učinit si představu o Bohu opírajíce se jednak o složení člověka, jednak o složení všehomíra.

V člověku jsme viděli bytost fyzickou, či spíše ústrojnou (organickou), činnou mechanicky za bdění i za spánku. Nad touto ústrojnou bytostí jsme určili bytost jinou, intelektuální, vstupující do činnosti při probuzení a projevující se téměř výhradně jen ve stavu bdění.

Ústrojná část lidské bytosti odpovídá představě, kterou jsme si učinili o přírodě. Je to týž osudný a pravidelný zákon, jenž řídí chod ústrojného člověka jako chod všehomíra, jenomže vesmír je utvořen z ústrojů světových místo ústrojů lidských.

Intelektuální bytost tedy bude odpovídat – ovšem způsobem velmi elementárním – představě, kterou si můžeme učinit o Bohu. Vztahy fyzického člověka ke člověku intelektuálnímu nás poučí o vztazích přírody k Bohu, jako vztahy mezi fyzickou bytostí a duchem nás mohou obdobně poučit o vztazích člověka k Bohu.

Takto můžeme nyní v zásadě stanovit, že – je-li naše obdoba správná – Bůh, ač je projeven Člověčenstvem a Přírodou, ač působí na tyto dva velké principy, má přece svou vlastní a nezávislou existenci.

Ale takto chápaná prvotní jednotka nemá více co činit v chodu přírodních zákonů, jako vědomý duch člověka nezakročuje v normálním stavu v chodu srdce a jater.

Člověk je jediným tvůrcem a jediným soudcem svého osudu; má svobodu jednat podle své libosti v okruhu své osudnosti, jako může cestující ve vlaku nebo na lodi jednat jakkoliv ve své kajutě

nebo ve svém oddělení. Boha není možno činit více spoluvínikem lidských chyb, než je možno kapitána nebo strojvůdce vlaku činit zodpovědným za fantazie cestujících, které vede vpřed.

Abychom se nadále vyhnuli všem omylům, je nutno dobře rozeznávat, že Bůh, jak se nám jeví při prvním pohledu, je souhrnem všeho, co existuje, stejně jako je člověk souhrnem všech ústrojí a všech schopností, které se nám objeví v první řadě.

Ale člověk skutečný, duch, je rozdílný od fyzického těla, od těla astrálního a od psychické bytosti, které všechny v sobě pojímá a které ovládá. Abychom to řekli zhruba, příroda je tělem Boha a lidstvo je životem Boha, ale stejně jako tělo hmotné je tělem člověka a tělo astrální a bytost psychická jsou životními principy člověka; jedná se o člověka ústrojného a ne o člověka – ducha, jenž – znovu to zdůrazňuji – užívá těchto principů jako projevovacích prostředků.

Přes to je pravda, že lidský duch je vnitřním smyslem ve vztahu s nejmenší částíčkou svého ústrojí, částíčkou, na kterou nemůže působit, ale jež se může duchu projevit utrpením. Stejně je Bůh zprostředkovaně nebo bezprostředně přítomen v nejmenší části stvoření, je v každém z nás, jako je lidské vědomí přítomno jakožto vnímatel nebo vědomý hybatel v každé z našich tělesných buněk.

Příroda a člověk jednají svobodně, ze všech stran obklíčeni božskou obvodovou působností, která unáší vesmír k pokroku, aniž by despoticky zakročovala v přírodních zákonech nebo v lidských činech. Jako kapitán lodi působící na kormidlo svého parníku pluje k cíli cesty, aniž by zakročoval v podrobnostech hnacího stroje (obraz přírody) nebo v zaměstnání cestujících. Kapitán řídí obvodově celkový systém; nemá co činit s tím, co se děje v nitru kajut.

V kabale nazýváme Otcem božský princip působící na všeobecný chod všehomíra (řízení kormidla), Synem princip činný

v člověčenstvu, a Svatým Duchem princip činný v přírodě. Tyto mystické výrazy označují různá užití všeobecné tvůrčí síly.²²

Jednota

Vesmír, chápaný jako oživený celek, je složen ze tří principů: Přírody, Člověka a Boha, abychom užili řeči hermetiků, Makrokosmu, Mikrokosmu a Archetypu.²³

Člověk je zván mikrokosmem čili malým světem, protože v sobě obsahuje analogickým způsobem zákony, které řídí vesmír (kosmos).²⁴

Příroda tvoří opěrný bod a střed všeobecného projevení ostatních principů.

Člověk působící na přírodu svým jednáním, na ostatní lidi svým slovem, a povznášející se až k Bohu modlitbou a extází, tvoří pásku, jež spojuje stvoření se Stvořitelem.

Bůh, zahaluje do své prozřetelnostní působnosti říše, v nichž svobodně působí ostatní principy, ovládá vesmír, jehož všechny součinitele uvádí do jednoty řízení a činnosti.

22 Nejprve existuje Bůh jen v možnosti, v nevýslovné jednotě: je to první osoba Trojice, čili Bůh Otec; pak se projeví sám sobě a tvoří si celý pomyslný svět, staví se sobě naproti jako myšlenka, jako univerzální rozum: to je druhá osoba trojice, Bůh Syn; konečně jedná a tvoří, jeho vůle se koná a jeho myšlenka se uskutečňuje mimo něho: to je třetí osoba Trojice, Duch. Bůh, procházející věčně těmito třemi stavy, nám skýtá obraz kruhu, jehož střed je všude a obvod nikde. („Philosop. mor. sect. I.“, liv. II. ch. IV.) (R. Fludd, XVI. století.)

23 Jsou tři světy: svět archetypní, makrokosmos a mikrokosmos, to jest duch, příroda a člověk. (R. Fludd, XVI. století.)

24 Člověk sám je celým světem, zvaným mikrokosmos, protože podává stručný výtah všech částí všehomíra. Tak odpovídá hlava empyreu, prsa éterickému či střednímu nebi a břicho je říší elementární. (R. Fludd, XVI. století.)

Bůh se projevuje ve vesmíru působením Prozřetelnosti, která osvěcuje člověka v jeho pokroku, ale která se nemůže stavět dynamicky na odpor účinku obou ostatních prvotních sil.²⁵

Člověk se ve vesmíru projevuje působností vůle, která mu umožňuje zápolit s Osudem a dělat z něho služebníka svých cílů. V působení svých chtění na vnější svět má člověk veškerou volnost dovolávat se Prozřetelnosti, nebo pomíjet její působnost.

Příroda se ve vesmíru projevuje působností Osudu, jenž udržuje nezměnitelným způsobem a v přesně určeném pořadí základní typy, které tvoří podklad jeho činnosti.²⁶

Události (fakta) patří pod vládu přírody, zákony pod vládu člověka, zásady (principy) pod vládu Boha.

Bůh tvoří vždy jen v principu. Příroda vyvíjí stvořené principy a tvoří tak události, a člověk tím, že jeho vůle užívá schopností mu daných, stanoví vztahy spojující fakta s principy a přeměňuje a zdokonaluje tato fakta utvářením zákonů.

Ale faktum, byť bylo sebejednodušší, je vždy jen přírodním překladem principu vyzářeného z Boha, a člověk může vždy znovunalezt pouto, které poutá viditelný fakt k neviditelnému principu, a to pronesením zákona (základ analogické metody).

* * *

25 Příroda stojí v čele našemu zrození, dává nám otce, matku, bratry, sestry, příbuzenské vztahy, postavení na zemi, stav ve společnosti. To vše nezávisí na nás, to vše je pro obyčejného člověka dílo náhody. Ale pro pythagorejského filozofa jsou to důsledky předchozího řádu, přísného, neodolatelného, zvaného osud nebo nutnost, nezbytnost.

26 Pythagoras stavěl proti této přírodě nucené přírodu svobodnou, jež působíc na věci nucené jako na hrubou hmotu, utváří je a odvozuje z ní libovolné výsledky. Tuto druhou přírodu zval mocností vůle: ona řídí život člověka a upravuje jeho chování podle prvků, které mu podává příroda první. Nutnost a mocnost, to jsou podle Pythagora dva navzájem protivné hybele podměsíčního světa, kam je člověk vypovězen; oba berou sílu z příčiny vrchnější, kterou staří zvali Nemesis, základní příkaz, a kterou my nazýváme Prozřetelností. (Fabre d'Olivet: „Zlaté verše Pythagorovy“, 5. examen; 1825.)

Na nesmírném oceánu se nalézá parník a pluje k určenému cíli za účelem plavby.

Vše, co parník obsahuje, je unášeno vpřed.

A přitom každý může libovolně zřídít svou kajutu, jak se mu líbí. Každý může libovolně vystoupit na můstek a pozorovat nekonečno nebo sestoupit do podpalubí. Postup kupředu se děje denně celou hmotou lodi, ale každý má svobodu jednat podle libosti v kruhu působnosti, která je mu určena za podíl.

Jsou tu všechny společenské třídy, od chudého vystěhovalce, jenž spí úplně oblečen na pytli, až po bohatého Yankeea, který zaujal dobrou kabinu.

Rychlost je stejná pro všechny, bohaté, chudé, malé i velké; všichni dospějí k cíli plavby současně.

Bezvědomý stroj působící podle přesných zákonů hýbe celou lodní soustavou.

Jedna vůle, ovládající i organický stroj i soubor cestujících, kapitán se zrakem upřeným na bod, k němuž má loď plout, ruku na kormidle, vede nesmírný organismus k cíli plavby dávaje rozkazy armádě inteligencí, jež ho poslouchají.

Kapitán nerozkazuje přímo vrtuli, hýbající parníkem; působí přímo jen na kormidlo.

Tak i vesmír může být porovnán jako nesmírný parník, jehož kormidlo je řízeno tím, co nazýváme Bůh; příroda je stroj, vrcholí ve vrtuli, jež uvádí celou soustavu do chodu slepě podle přesných zákonů; a lidé jsou cestujícími.

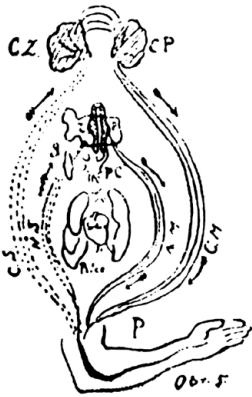
Pokrok existuje, všeobecný, pro celou soustavu; ale každá lidská bytost je naprosto svobodná v kruhu své osudnosti.

Takový je odraz, který dost jasně líčí nauky okultismu o této otázce.

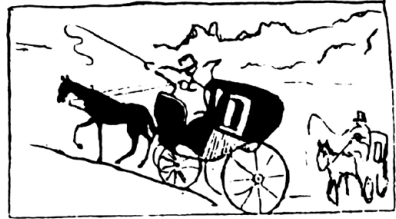
Obrazová příloha

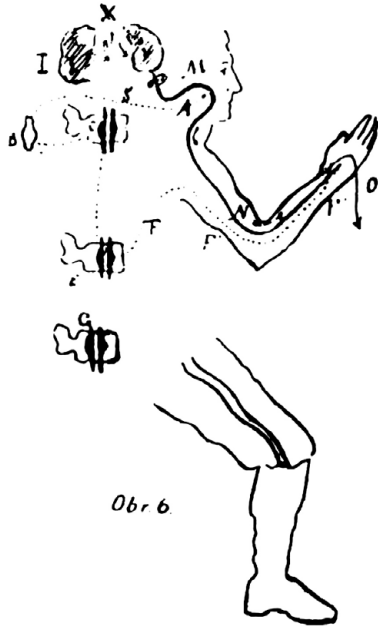
Obraz 1.

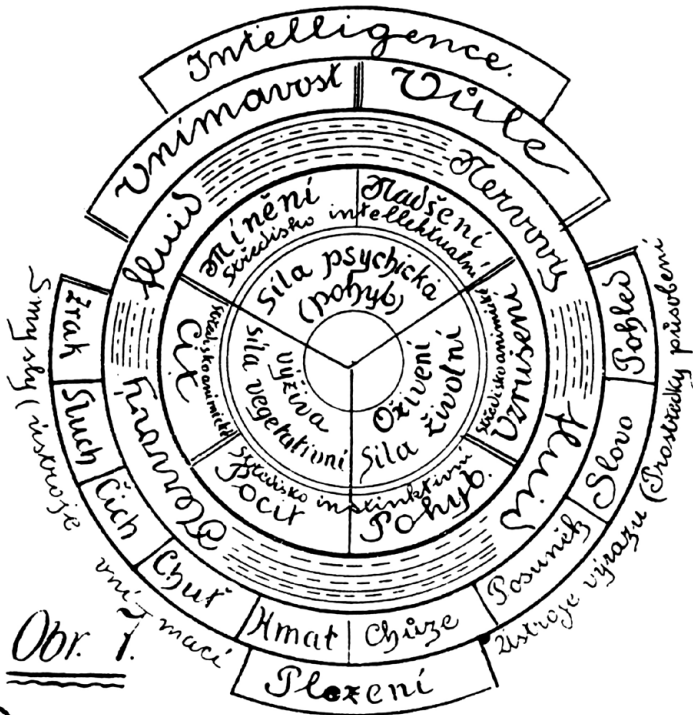
Obraz 5.

Obraz 2, 3, 4

Obr 6

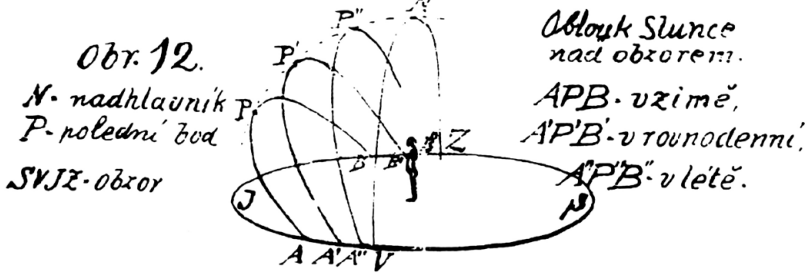
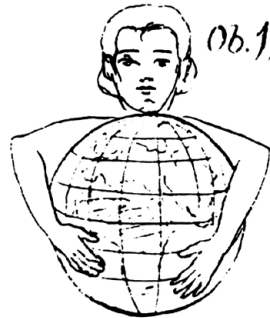
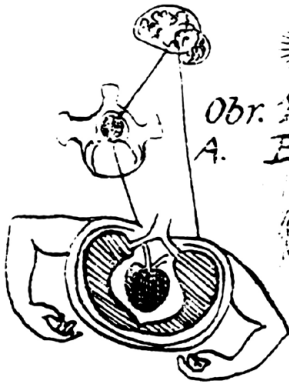
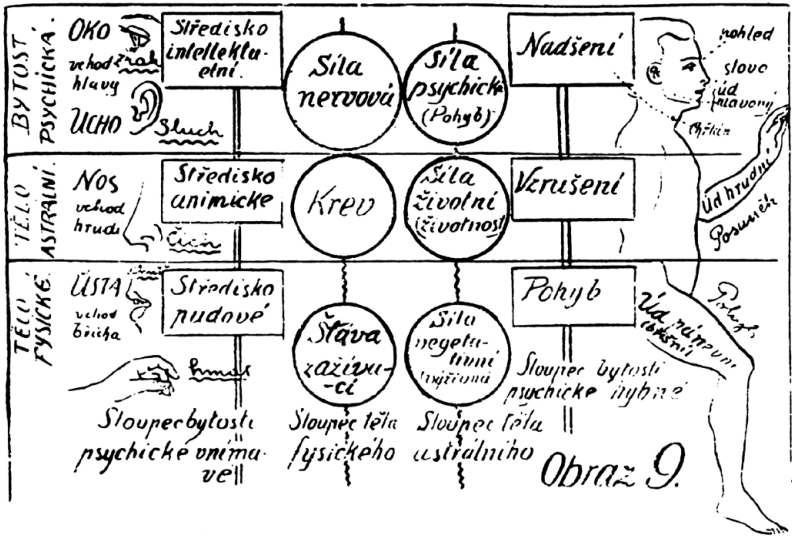
Psychologické složení člověka.

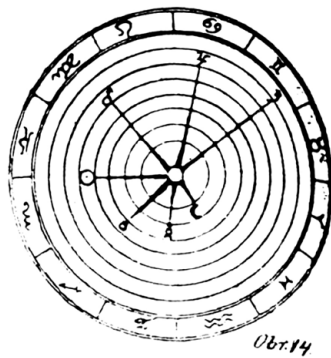
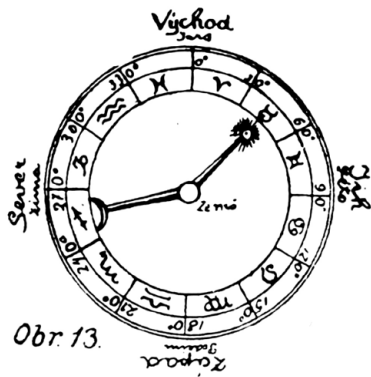
BYTOST VĚDOMÁ
MYSLEŇKA.

VYSVĚTLENÍ K Obr. 7. a 8.

Člověk popudový (impulzivní) schopný rozvířiti se stejně pod popudem s horu (Vůle), jako z dolu (Ústrojí), jest ve středu obrázce, se všech stran houpan sílou nerovnou, kterou jej poutá nahore k člověku rozumovému, a dole k fyzickému tělu. - To levé straně obrázce jest člověk vnímavý, jeho citlivá část, po straně pravé jest jeho část hybná a chtějící.

Ediční poznámka

Jako vzor pro naše vydání *Základů praktické magie* posloužil text publikovaný v roce 2011 nakladatelstvím Volvox Globator v jazykové úpravě Terezie Houškové. V této publikaci najde laskavý čtenář i doslov Milana Nakonečného, který přibližuje osobnost a dílo MUDr. Gérarda Encousse-Papuse.

Redakce MKP

Gérard Encausse [Papus] Základy praktické magie I

Překlad Miloš Maixner

Ilustrace v textu a na obálce Papus

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 20. 8. 2021

ISBN 978-80-274-0816-0 (pdf)